

TWEEDE ZEEUWSE ARMOEDEMONTOR 2009

Onderzoek naar de omvang, spreiding en kenmerken van de minima;
Inventarisatie van het gebruik van inkomensondersteunende regelingen

Peildatum: 1-7-2009

Colofon

© Scoop 2010

Samenstelling

Wim van Gorsel

Peter van Kooten

Ellie Walrave

in opdracht van de provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten

Scoop

Zeeuws instituut voor sociale
en culturele ontwikkeling

Achter de Houttuinen 8

Postbus 407 Middelburg

Telefoon (0118) 682500

Telefax (0118) 635311

www.scoopzld.nl

Scoop@scoopzld.nl

Foto

Nico Out

Lay-out

Scoop

Ontwerp

men@work

Scoop

Drukwerk

Scoop

Inhoudsopgave

Voorwoord	7	8. Vergoeding duurzame gebruiksgoederen	61
1. Inleiding.....	9	8.1 Definitie.....	61
1.1 Inleiding	9	8.2 Gebruik	61
1.2 Minima.....	9	9. Regeling chronisch zieken/gehandicapten	65
1.3 Beleid	10	9.1 Definitie.....	65
1.4 Onderzoek.....	10	9.2 Gebruik	65
1.5 Opzet rapportage: leeswijzer	10	10. 50 Euro-regeling	71
2. Kenmerken zeeuwse huishoudens.....	13	10.1 Definitie.....	71
2.1 Totale bevolking.....	13	10.2 Gebruik	71
2.2 Minima.....	19	11. Cumulatief gebruik.....	77
2.3 Langdurige minima.....	25	12. Samenvatting en conclusies	83
2.4 Profiel Zeeuwse minima	29	12.1 Algemeen	83
3. Bijzondere bijstand	31	12.2 Gebruik gemeentelijke regelingen.....	84
3.1 Definitie.....	31	12.3 Conclusies	85
3.2 Gebruik	31	13. Singalering en aanbevelingen.....	87
4. Langdurigheidstoeslag	37	13.1 Signalering	87
4.1 Definitie.....	37	13.2 Aanbevelingen.....	89
4.2 Gebruik	37	Bijlagen	
5. Collectieve ziektekostenverzekering	43	Bijlage 1: Verantwoording definities.....	93
5.1 Definitie.....	43	Bijlage 2: Gebruik van Wmo, huishoudelijke hulp en schuldhulpverlening.....	97
5.2 Gebruik	43	Bijlage 3: Gebruik van voedselbanken.....	99
6. Kwijtscheldingsregeling	49	Bijlage 4: Jaarstatistiek jeugdportfonds.....	101
6.1 Definitie.....	49	Bijlage 5: Lijst van afkortingen	103
6.2 Gebruik	49	Bijlage 6: Literatuur.....	105
7. Gemeentelijk sociaal fonds.....	55		
7.1 Definitie.....	55		
7.2 Gebruik	55		

Voorwoord

In 2010, het Europese jaar van de armoedebestrijding, verschijnt de 2e Zeeuwse armoedemonitor. De monitor biedt zicht op het aantal Zeeuwse huishoudens dat met een laag inkomen moet rondkomen. Hoewel het aantal relatief lager ligt dan het gemiddelde cijfer voor heel Nederland gaat het, zeker indien we kijken naar de concentratie in enkele wijken in de Zeeuwse steden, om een reëel aanwezig vraagstuk. Er zijn wijken in de Zeeuwse steden waar bijna 20% van de huishoudens tot de lage inkomenscategorie moet worden gerekend. Bedenk daarbij dat armoede vaak slechts een indicator is voor veelkoppige problematiek als lage scholing, onvolledige gezinnen, verslaving, sociale, fysieke of geestelijke beperkingen. Daarnaast berekende het CBS onlangs dat mensen onder de lage inkomensgrens ook in Nederland gemiddeld 5 jaar eerder overlijden en 14 jaar langer in hun beleving in ongezondheid moeten leven.

Gaat het dan alleen om mensen in de Bijstand of een andere uitkeringsregeling? Nee zeker niet; een even grote groep zien we bij AOW-ers, zelfstandigen en - een zich uitbreidende - groep van mensen die wel één of enkele banen hebben, maar zich toch niet aan een laag inkomensniveau kunnen ontworstelen. De flexibilisering van de arbeidsmarkt brengt niet alleen gewenste gevolgen met zich mee.

Wat doen we eraan, vraagt u zich af. Provincie en Zeeuwse gemeenten zijn na de eerste Armoedemonitor intensiever gaan samenwerken, ook dankzij de beschikbare financiële middelen uit het provinciaal Zeeuws armoedefonds. Verder zorgen gemeenten ervoor dat mensen gebruik kunnen maken van de regelingen die er zijn om hun inkomen aan te vullen. Hoe groot het niet-gebruik van regelingen is, is met deze tweede monitor eveneens in beeld. Gemeenten kunnen van elkaar leren hoe het bereik te vergroten. Ook kunnen zij met lokale partners afspraken maken om gezamenlijk armoede te bestrijden. Tegelijkertijd moet worden ingezet op het aanspreken van de kracht van mensen zelf om hun inkomenssituatie te verbeteren en hen moet daartoe ook de mogelijkheden worden geboden.

Het uitgangspunt van de "Mens, Mens, Mens"-aanpak, zoals enkele jaren geleden ingezet om de dagbesteding van Zeeuwse uitkeringsgerechtigden aan te passen aan hun mogelijkheden verdient onverkort de voorkeur. Slechts door aan te sluiten op individuele mogelijkheden kan er voor worden gezorgd dat mensen op hun niveau deel nemen aan onze Zeeuwse samenleving. Uiteindelijk gaat het daarom. Armoede leidt tot uitsluiting en uitsluiting is sociale armoede.

wg G.R.J. Van Heukelom (Gedeputeerde Provincie Zeeland) en S. Kramer (voorzitter portefeuillehouders Sociale Zaken VZG)

1. Inleiding

1.1 Inleiding

In mei 2008 is door Scoop in opdracht van de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten de eerste Zeeuwse armoedemonitor uitgebracht. In dit rapport is uitgebreid verslag gedaan van een onderzoek naar de omvang en de spreiding van het aantal minimumhuishoudens in Zeeland. Tevens is een beeld geschetst van het gebruik door de Zeeuwse minima van een groot aantal gemeentelijke, inkomensondersteunende maatregelen. De peildatum van dit onderzoek was 1 januari 2006¹.

Voor u ligt een verslag van de tweede Zeeuwse armoedemonitor. Hierin wordt de stand van zaken geschetst met betrekking tot de Zeeuwse minima per 1 juli 2009. De cijfers over het gebruik van inkomensondersteunende regelingen hebben betrekking op het jaar 2008.

In tegenstelling tot de vorige meting zijn in de tweede Zeeuwse armoedemonitor cijfers van alle 13 gemeenten verwerkt. Waren er in 2008 nog geen gegevens beschikbaar van Terneuzen, in het huidige onderzoek zijn ook van deze gemeente cijfers verwerkt. Op deze wijze is het mogelijk 'complete' Zeeuwse en regionale cijfers te presenteren. Door de cijfers te vergelijken met die van de vorige meting is het bovendien mogelijk trends te traceren. In aparte gemeentelijke rapportages - in de vorm van tabellenboeken - zullen deze cijfers daarnaast worden aangevuld met cijfers op wijkniveau. Deze rapportages zullen in het eerste kwartaal van 2010 uitkomen.

De cijfers over het aantal minima in Zeeland zijn gebaseerd op de situatie per 1 juli 2009. Om de gevolgen van de kredietcrisis zo goed mogelijk in beeld te krijgen zal Scoop na

het uitkomen van de armoedemonitor, op basis van gegevens van de Zeeuwse gemeenten, rapporteren over recente ontwikkelingen in het aantal bijstandsuitkeringen.

1.2 Minima

Armoede is nog steeds één van de belangrijkste sociale problemen van deze tijd. Het ontbreken van de benodigde (financiële) middelen kan er toe leiden dat mensen op allerlei manieren niet volwaardig aan de maatschappij kunnen deelnemen. Dit kan voor de getroffen individuen en huishoudens vaak grote negatieve psychologische en/of sociale gevolgen hebben². Voor de samenleving als geheel betekent het bovendien een grote onderbenutting van de latente capaciteiten van (een deel van) haar burgers.

Bij de bepaling welke huishoudens tot de minima behoren hebben we in de eerste armoedemonitor aansluiting gezocht bij de definiering zoals die wordt gebruikt door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het SCP en CBS gaan in hun jaarlijks verschijnend Armoedebericht uit van het huidige wettelijk sociaal minimum dat voor een huishoudtype als uitgangspunt wordt beschouwd. In de praktijk betekent dit dat huishoudens tot de minima worden gerekend als hun inkomen niet meer bedraagt dan 105% van de bijstandsnorm³. Door uit te gaan van de definiering van het SCP/CBS van deze 'lage-inkomensgrens' is het mogelijk vergelijken te maken met landelijke cijfers⁴. Overigens beschikken de gemeenten ook over bestanden met daarin huishoudens op 110 en 120% van het sociaal minimum.

1. Zie ook: 'Zeeuwse Armoedemonitor; Onderzoek naar de omvang, spreiding en kenmerken van de minima; inventarisatie van het gebruik van inkomensondersteunende regelingen; Peildatum: 1-1-2006'; Scoop, Middelburg, mei 2008.

2. Zie ook: 'Ik worstel en kom niet boven', Scoop, Middelburg, 2005.

3. Voor een gehuwd of ongehuwd samenwonend paar (tussen 21-65 jaar) bedroeg de WWB-uitkering per 1-1-2009 €1.219,67 (excl. vakantietoelage). Voor een alleenstaande ouder was dit €853,76; voor een alleenstaande €609,83 (alle bedragen netto).

4. Naast de 'lage-inkomensgrens' onderscheiden CBS/SCP nog twee andere varianten: het basisbehoeftecriterium (raming 2009: 3,2% Ned. Bevolking), dat betrekking heeft op uitgaven voor (vrijwel) onvermijdbare zaken als voedsel, kleding, wonen en persoonlijke verzorging en het 'niet-veel-maar-toereikend-criterium' (raming 2009: 5,2% Ned. Bevolking), dat tevens bescheiden uitgaven omvat voor sociale participatie en recreatie.

1.3 Beleid

Armoedebestrijding is een publiekrechtelijke taak van de gemeenten. Zij hebben de zorgplicht om de leefsituatie en het perspectief van burgers zo veel mogelijk te verbeteren. In de preventie en bestrijding van armoede vervullen zij daarom een zeer belangrijke rol. Door de geringe afstand tot haar inwoners moeten zij in staat zijn armoedeproblemen binnen hun gemeente te inventariseren en hiervoor speciaal beleid te ontwikkelen. Zo kan de gemeente er bijvoorbeeld voor kiezen bepaalde categorieën bijzondere bijstand te geven of een gemeentelijk sociaal fonds te ontwikkelen, een bijdrage te geven voor de aankoop van duurzame gebruiksgoederen als koelkast of wasmachine, etc., etc.

Ondanks de geringe afstand tot haar inwoners ontbrak bij veel gemeenten tot voor kort het zicht op de omvang, samenstelling en kenmerken van de arme huishoudens en personen binnen haar grenzen. De provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten hebben Scoop daarom in 2007 gevraagd het voortouw te nemen voor het ontwikkelen van een Zeeuwse armoedemonitor. In mei 2008 is hiervan de eerste versie uitgebracht.

De eerste Zeeuwse armoedemonitor was in feite een 'nulmeting'. De in het rapport gepresenteerde kengetallen over de Zeeuwse minima gaven inzicht in de stand van zaken per 1 januari 2006. Door herhaling van de metingen is het mogelijk ontwikkelingen in kaart te brengen. Hierdoor wordt belangrijke input gegeven aan de (verdere) ontwikkeling en aanscherping van het armoedebeleid op gemeentelijk en provinciaal niveau.

1.4 Onderzoek

Bij de opzet en uitvoering van de eerste Zeeuwse armoedemonitor heeft Scoop gebruik gemaakt van de ervaringen en deskundigheid van het Groningse onderzoeksbureau KWIZ. Met behulp van de ervaringen van KWIZ bij het opzetten van armoedemonitors in Assen (2002) en Den Haag (2006) is voor gemeenten een traject gemaakt voor de aanlevering van (gemiddeld) 10 bronbestanden, onder andere: het GBA, de bijstandsregistratie, de bijzondere bijstandsregistratie, kwijtschelding OZB, belastinggegevens, woningbouwcorporatie-gegevens, schuldhulpverleningscijfers en cijfers over de WMO. Verder is ook gebruik gemaakt van cijfers van de Sociale Dienst. Door koppeling van de afzonderlijke bestanden was het mogelijk per gemeente steeds één totaalbestand te ontwikkelen.

Deze totaalbestanden leveren een betrouwbaar inzicht in de omvang, spreiding en kenmerken van de minima in Zeeland. Daarnaast bieden de bestanden informatie in hoeverre minima gebruik maken van de verschillende inkomensondersteunende gemeentelijk regelingen.

1.5 Opzet rapportage: leeswijzer

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de uitkomsten van de tweede Zeeuwse armoedemonitor. De cijfers over de omvang en de kenmerken van de Zeeuwse minima hebben betrekking op de situatie per 1 juli 2009. De gegevens over het gebruik van inkomensondersteunende regelingen zijn ontleend aan het jaar 2008.

Na de inleiding volgt in hoofdstuk 2 een uitgebreide demografische schets van de Zeeuwse bevolking. Deze mondt uit in een beschrijving van een groot aantal kenmerken van de bevolkingscategorie die we als 'minima' definiëren. Hoofdstuk 2 wordt afgerond met een demografische vergelijking tussen de totale Zeeuwse bevolking en de Zeeuwse minima. Centraal staat hierbij de vraag wat de minima onderscheidt van de 'gemiddelde' Zeeuwse bevolking. Voor de lezer die de uitgebreide demografische analyses in de paragrafen 2.1 t/m 2.3 wil overslaan is het natuurlijk mogelijk direct bij paragraaf 2.4 te beginnen, waarin de profielschets van de minima wordt weergegeven.

In de hoofdstukken 3 t/m 10 wordt met behulp van een groot aantal tabellen en grafieken in kaart gebracht in hoeverre de Zeeuwse minimumhuishoudens gebruik maken van de verschillende inkomensondersteunende regelingen die door de gemeente worden aangeboden. Dit betreft achtereenvolgens de bijzondere bijstand (hst. 3), de langdurigheidstoelage (hst. 4), de collectieve ziektekostenverzekering (hst. 5), de kwijtscheldingsregeling OZB (hst. 6), het gemeentelijk sociaal fonds (hst. 7), de regeling tegemoetkoming duurzame gebruiksgoederen (hst. 8), de regeling chronisch zieken/gehandicapten (hst. 9) en de zgn. 50-euroregeling (hst. 10). In hoofdstuk 11 wordt aandacht besteed aan het cumulatief gebruik van de in de hoofdstukken 3 t/m 10 beschreven afzonderlijke regelingen. In hoofdstuk 12 worden de belangrijkste conclusies uit de tweede armoedemonitor weergegeven. Het rapport wordt afgesloten met hoofdstuk 13, waarin een groot aantal signaleringen en aanbevelingen zijn opgenomen.

In de *bijlagen* is onder andere informatie opgenomen over het gebruik van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en huishoudelijke hulp. Evenals in 2007 is ook in deze tweede armoedemonitor informatie opgenomen over het gebruik van de voedselbanken in Zeeland. Tenslotte vindt de lezer in de bijlagen ook overzichten van gebruikte definities, afkortingen en literatuur.

Deze tweede armoedemonitor is met nadruk weer een *Zeeuwse* monitor. Dit houdt in dat de analyse en rapportage in eerste instantie gericht is op het beeld van geheel Zeeland. Daarna wordt - in zoverre relevant - ingegaan op de grootste verschillen tussen de afzonderlijke regio's (Oosterschelderegio, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen) en 13 gemeenten.

Bij de presentatie van de cijfers over het *gebruik* van inkomensondersteunende regelingen (hoofdstuk 3 en verder) wordt met name ingegaan op de verschillen in gebruik dat wordt gemaakt door relevante categorieën, gebaseerd op type huishouden, inkomensbron, duur van de inkomensituatie, etniciteit en leeftijd. Voorafgaand aan deze presentaties wordt steeds eerst een definitie gegeven van de desbetreffende regeling.

De *peildatum* van deze monitor is 1 juli 2009; een momentopname. Dit is de meest recente peildatum waarover cijfers over minima beschikbaar zijn. De cijfers over het gebruik van de inkomensondersteunende regelingen hebben betrekking op het jaar 2008.

De grote waarde van een monitor ligt in het zich *herhalende* karakter. Na de eerste 'nulmeting' in 2006 (excl. Terneuzen) is het met behulp van de cijfers uit de jongste armoedemonitor daarom voor het eerst mogelijk een ontwikkeling te traceren. De cijfers uit de vorige armoedemonitor krijgen hierdoor meer reliëf en kunnen door gemeenten beter op hun waarde worden geschat als het wordt afgezet tegen beleid van de afgelopen jaren.

2. Kenmerken Zeeuwse huishoudens

In dit hoofdstuk volgt een uitgebreide beschrijving van de Zeeuwse huishoudens naar een groot aantal kenmerken. In paragraaf 2.1 heeft dit betrekking op de *totale* Zeeuwse huishoudens. Paragraaf 2.2 schetst een beeld van de omvang en kenmerken van Zeeuwse huishoudens met een *minimuminkomen*. In paragraaf 2.3 wordt vervolgens nader ingezoomd op de Zeeuwse huishoudens met een *langdurig* minimuminkomen. Het hoofdstuk wordt afgesloten in paragraaf 2.4, waarin de belangrijkste verschillen worden geschetst tussen de totale bevolking en de huishoudens die moeten rondkomen van een minimuminkomen. Hiermee wordt een profiel geschetst van de Zeeuwse minima.

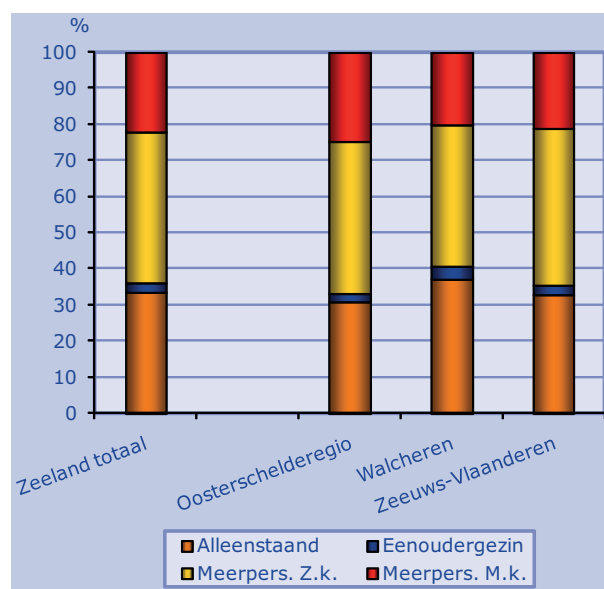
2.1 Totale bevolking

Type huishouden

De provincie Zeeland telde op 1 juli 2009 169.508 huishoudens (bron: KWIZ). In figuur 1 is grafisch weergegeven hoe deze - voor geheel Zeeland en per regio - kunnen worden onderscheiden naar type huishouden⁵.

Uit figuur 1 blijkt dat eenderde van de Zeeuwse huishoudens bestaat uit alleenstaanden. Een iets groter deel (41%) wordt gevormd door meerpersoonshuishoudens zonder kinderen. Iets minder dan een kwart van de Zeeuwse huishoudens bestaat uit meerpersoonshuishoudens met kinderen. Ongeveer 3% van de Zeeuwse huishoudens bestaat uit eenoudergezinnen.

Figuur 1: Type huishouden totale bevolking (%)

Als wordt onderscheiden naar *regio* valt op dat het aandeel alleenstaanden op Walcheren wat hoger is dan in de andere twee regio's. Deze is in de Oosterschelderegio het laagst. Ook het percentage eenoudergezinnen is het hoogst in de regio Walcheren. Het percentage meerpersoonshuishoudens zonder kinderen is op Walcheren daarentegen juist kleiner dan in de twee andere regio's. Het aandeel meerpersoonshuishoudens met kinderen is het hoogst in de Oosterschelderegio.

In tabel 1 is weergegeven hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de Zeeuwse *gemeenten*.

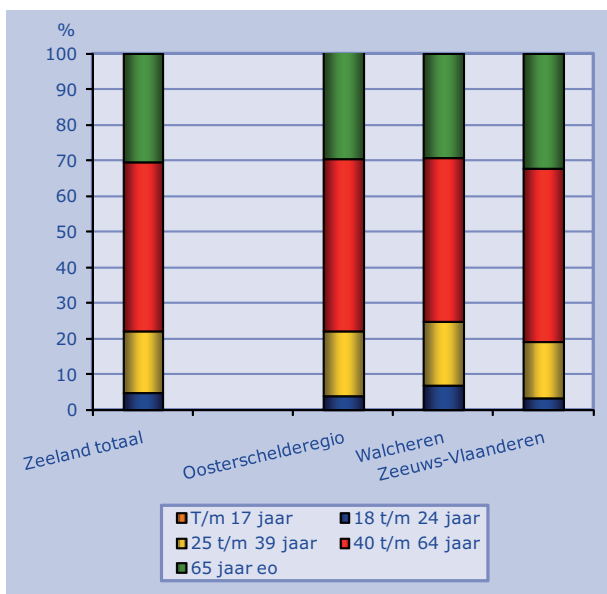
5. In bijlage 1 zijn de definities van de verschillende typen huishoudens weergegeven.

Tabel 1: Type huishouden per gemeente (%)

	Type huishouden				Totaal	N
	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.		
Schouwen-Duiveland	31,0	2,3	45,1	21,6	100,0	15.174
Tholen	27,2	2,3	42,5	28,1	100,0	9.941
Noord-Beveland	33,9	2,6	43,9	19,6	100,0	3.476
Borsele	27,2	2,4	43,4	27,0	100,0	9.207
Goes	37,4	2,6	38,9	21,1	100,0	16.753
Kapelle	24,4	2,0	43,5	30,1	100,0	4.830
Reimerswaal	28,6	1,9	39,5	30,1	100,0	8.373
Middelburg	37,6	3,8	37,7	21,0	100,0	21.859
Veere	29,3	1,9	45,2	23,6	100,0	9.333
Vlissingen	39,8	3,9	38,0	18,3	100,0	21.767
Sluis	34,5	2,3	43,7	19,5	100,0	11.387
Terneuzen	32,9	3,3	42,6	21,2	100,0	25.044
Hulst	30,3	2,6	44,4	22,7	100,0	12.364

Uit tabel 1 blijkt dat het percentage alleenstaanden uiteenloopt van 24,4% in Kapelle tot 39,8% in Vlissingen. In Vlissingen is het percentage meerpersoonshuishoudens het laagst. Het aandeel eenoudergezinnen is het laagst in de gemeenten Reimerswaal en Veere; in Vlissingen het hoogst.

Figuur 2: Leeftijd oudste persoon per huishouden (%)

Leeftijd

Als de Zeeuwse huishoudens worden onderscheiden naar de leeftijd van de oudste persoon binnen dat huishouden (figuur 2), valt op dat bijna de helft daarvan tussen de 40 en 65 jaar oud is. Ruim 30% is ouder dan 65 jaar; bijna één op de vijf is tussen de 25 en 40 jaar. In een klein deel van de Zeeuwse huishoudens, ongeveer één op de twintig, is de oudste persoon beneden de 25 jaar.

Bij onderscheiding naar regio valt op dat Walcheren duidelijk een hoger aandeel jonge huishoudens telt dan de Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen. In Zeeuws-Vlaanderen wonen relatief de meeste huishoudens waarvan de oudste persoon 65 jaar of ouder is.

In tabel 2 is een overzicht weergegeven van de bovenstaande cijfers naar *gemeente*.

Uit tabel 2 komt naar voren dat Middelburg en Vlissingen relatief de meeste jongeren t/m 24 jaar tellen als oudste bewoner van een huishouden (7,7%). Veere telt relatief de minste jonge bewoners als oudste in een huishouden (2,9%). De gemeente Reimerswaal telt verhoudingsgewijs de meeste huishoudoudsten in de categorie 25 t/m 39 jaar; Borsele in de categorie 40 t/m 64 jaar. De gemeente met het hoogste percentage 65-plussers als huishoudoudsten is Sluis (34,9%), op de voet gevolgd door Schouwen-Duiveland (34,8%).

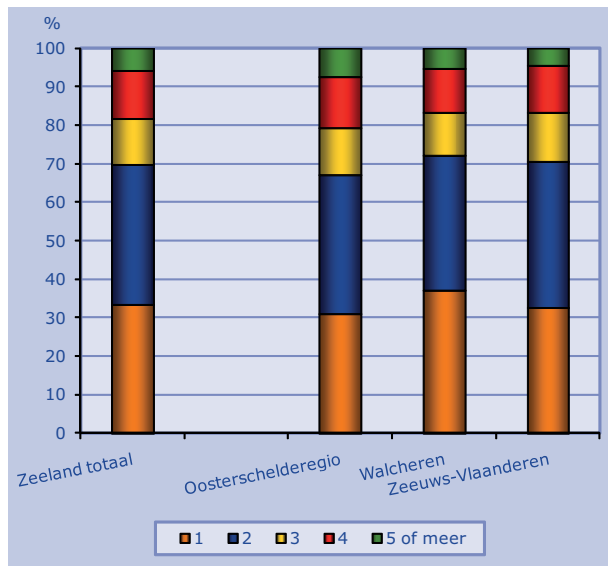
Tabel 2: Leeftijd oudste persoon per huishouden per gemeente (%)

	t/m 17 jaar	18 t/m 24 jaar	25 t/m 39 jaar	40 t/m 64 jaar	65 jaar eo	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	0,0	3,1	15,5	49,7	34,8	100,0	14.721
Tholen	0,1	4,3	19,3	48,4	27,9	100,0	9.941
Noord-Beveland	0,0	3,8	15,6	48,1	32,4	100,0	3.476
Borsele	0,0	3,5	18,5	50,8	27,1	100,0	9.206
Goes	0,2	4,8	18,0	46,4	30,6	100,0	16.753
Kapelle	0,0	3,1	19,4	49,6	27,8	100,0	4.830
Reimerswaal	0,0	5,3	21,2	45,1	28,3	100,0	8.370
Middelburg	0,5	7,2	18,6	45,8	27,9	100,0	21.859
Veere	0,0	2,9	14,6	49,5	33,0	100,0	9.333
Vlissingen	0,1	7,6	19,0	44,8	28,5	100,0	21.767
Sluis	0,1	3,2	14,4	47,5	34,9	100,0	11.387
Terneuzen	0,1	3,7	16,6	48,0	31,5	100,0	25.044
Hulst	0,1	2,5	16,1	50,1	31,3	100,0	12.364

Aantal personen

In Figuur 3 is een grafisch beeld weergegeven van het aantal personen per huishouden.

Figuur 3: Aantal personen per huishouden (%)

Uit figuur 3 blijkt dat ongeveer 1 op de 3 huishoudens in Zeeland één persoon telt. De grootste categorie huishoudens telt 2 personen. Ruim 1 op de 20 Zeeuwse huishoudens telt 5 of meer personen.

Bij onderscheiding naar *regio* valt op dat Walcheren het hoogste percentage eenpersoonshuishoudens telt. In de Oosterschelderegio vinden we de meeste grote huishoudens (5 personen of meer).

In tabel 3 is weergegeven hoe het aantal personen per huishouden is verdeeld per *gemeente*.

Tabel 3: Aantal personen per huishouden per gemeente (%)

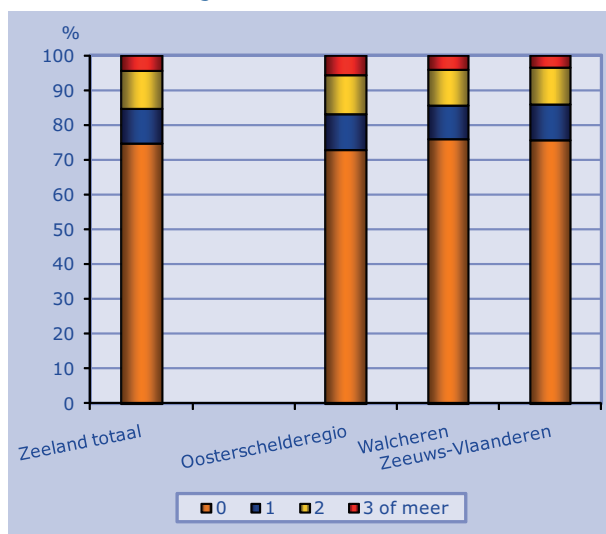
	1	2	3	4	5 of meer	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	31,0	39,2	12,0	12,0	5,8	100,0	15.174
Tholen	27,2	36,0	12,8	14,4	9,5	100,0	9.941
Noord-Beveland	33,9	39,4	12,1	11,1	3,6	100,0	3.476
Borsele	27,2	37,1	12,7	14,7	8,2	100,0	9.207
Goes	37,4	34,2	11,0	12,0	5,5	100,0	16.753
Kapelle	24,4	36,2	13,7	17,2	8,6	100,0	4.830
Reimerswaal	28,6	33,1	13,1	13,9	11,3	100,0	8.373
Middelburg	37,6	33,9	11,1	11,7	5,7	100,0	21.859
Veere	29,3	38,1	11,7	13,4	7,5	100,0	9.333
Vlissingen	39,8	34,9	11,2	10,3	3,8	100,0	21.767
Sluis	34,5	38,3	12,3	11,4	3,6	100,0	11.387
Terneuzen	32,9	37,8	12,6	11,9	4,8	100,0	25.044
Hulst	30,3	38,4	13,2	13,9	4,2	100,0	12.364

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Vlissingen duidelijk het grootste aandeel eenpersoonshuishoudens telt (39,8%). Kapelle heeft de minste eenpersoonshuishoudens (24,4%). De gemeente Sluis telt de minste huishoudens van vijf personen of meer. Het aandeel grote huishoudens is het grootst in Reimerswaal (11,3%). Ook Tholen telt veel grote huishoudens (9,5%).

Aantal minderjarigen

Figuur 4 geeft grafisch weer hoe het aantal minderjarigen is verdeeld per huishouden.

Figuur 4: Aantal minderjarigen per huishouden, totale bevolking (%)

Uit figuur 4 blijkt dat driekwart van de huishoudens in Zeeland geen minderjarigen telt. Ongeveer 1 op de 10 huishoudens telt één minderjarige; een vrijwel even groot aandeel telt twee minderjarigen. Bijna 1 op de 20 huishoudens telt 3 of meer minderjarigen.

Figuur 4 maakt verder duidelijk dat de regio Oosterschelde gemiddeld de meeste minderjarigen per huishouden telt. Zeeuws-Vlaanderen telt relatief de minste minderjarigen per huishouden.

Hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de verschillende gemeenten is weergegeven in tabel 4.

Tabel 4: Aantal minderjarigen in huishouden per gemeente (%)

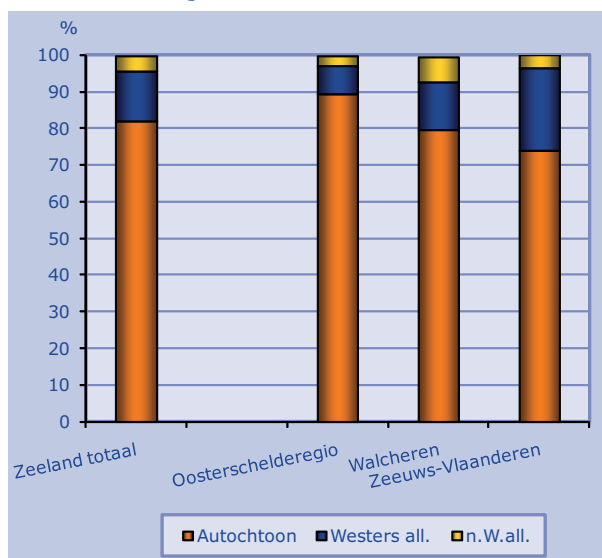
	0	1	2	3 of meer	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	76,1	9,6	10,1	4,3	100,0	15.174
Tholen	69,5	11,0	12,4	7,0	100,0	9.941
Noord-Beveland	77,7	9,4	10,0	2,9	100,0	3.476
Borsele	70,7	10,5	12,6	6,2	100,0	9.207
Goes	76,2	9,3	10,5	4,0	100,0	16.753
Kapelle	67,9	10,9	14,6	6,6	100,0	4.830
Reimerswaal	68,0	11,5	12,1	8,4	100,0	8.373
Middelburg	74,8	10,2	10,6	4,4	100,0	21.859
Veere	74,5	8,5	11,4	5,6	100,0	9.333
Vlissingen	77,7	10,2	9,2	3,0	100,0	21.767
Sluis	78,1	9,4	9,9	2,6	100,0	11.387
Terneuzen	75,4	10,5	10,4	3,7	100,0	25.044
Hulst	74,7	10,1	11,9	3,3	100,0	12.364

Uit tabel 4 kan worden afgeleid dat Reimerswaal gemiddeld het hoogste aantal huishoudens met 3 of meer kinderen telt. De gemeente Sluis telt gemiddeld het hoogste aantal huishoudens zonder minderjarigen.

Etnische achtergrond

Hoe de verdeling van de Zeeuwse huishoudens is naar etniciteit (op basis van oudste persoon binnen huishouden) is grafisch weergegeven in figuur 5.

Figuur 5 Etnische achtergrond huishoudens, totale bevolking (%)

Uit figuur 5 blijkt dat ruim vier op de vijf huishoudens van autochtone afkomst is. Bijna 18% van de Zeeuwse huishoudens heeft een allochtone achtergrond. Het grootste deel daarvan (13,6%) heeft een Westerse achtergrond; het kleinste deel (4,2%) een niet-Westerse.

Figuur 5 maakt ook duidelijk dat Zeeuws-Vlaanderen duidelijk de meeste allochtonen telt. Dit betreft vooral Belgen. Het aandeel niet-Westerse allochtonen is duidelijk het hoogst in de regio Walcheren (6,7%).

Tabel 5 geeft weer hoe de bovenstaande cijfers zich manifesteren per gemeente.

Tabel 5: Etnische achtergrond oudste persoon binnen huishouden per gemeente (%)

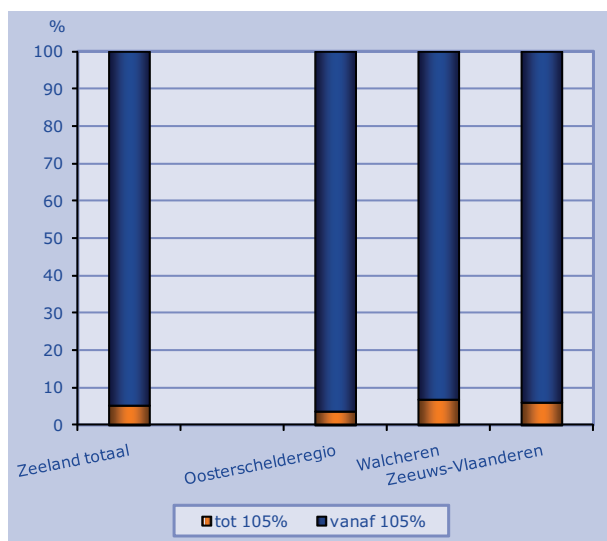
	Autochtoon	Westers all.	n.W.all.	Onbekend	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	90,3	7,2	1,8	0,6	100,0	15.174
Tholen	93,8	4,4	1,7	0,1	100,0	9.941
Noord-Beveland	88,8	9,5	1,7	0,0	100,0	3.476
Borsele	91,1	7,4	1,5	0,0	100,0	9.207
Goes	85,3	9,5	5,2	0,0	100,0	16.753
Kapelle	89,9	7,1	2,4	0,6	100,0	4.830
Reimerswaal	88,6	8,5	2,9	0,0	100,0	8.373
Middelburg	81,3	12,4	6,2	0,0	100,0	21.859
Veere	89,9	8,0	1,4	0,7	100,0	9.333
Vlissingen	73,7	15,9	9,3	1,1	100,0	21.767
Sluis	75,6	22,6	1,7	0,0	100,0	11.387
Terneuzen	74,4	20,3	5,3		100,0	25.044
Hulst	71,6	26,6	1,7	0,0	100,0	12.364

Uit tabel 5 blijkt dat het percentage huishoudens met een allochtone achtergrond in Zeeland het hoogst is in de gemeente Vlissingen (25,2%). Dit hangt samen met het feit dat deze gemeente ook het hoogste aandeel huishoudens met een niet-Westerse achtergrond telt.

Inkomensniveau

In figuur 6 is grafisch weergegeven hoe de inkomensverdeling van de huishoudens in Zeeland eruit ziet. Hieruit blijkt dat 5,3% van de Zeeuwse huishoudens (N=169.508) een inkomen ontvangt onder de 105% van het sociaal minimum. Dat is duidelijk minder dan in de vorige meting, toen 5,9% van de huishoudens in deze categorie viel.

Figuur 6: Inkomensniveau totale bevolking (%)

Figuur 6 maakt ook duidelijk dat het percentage minimumhuishoudens het hoogst is op Walcheren (6,9%; 2006: 8,1%); voor Zeeuws-Vlaanderen (5,9%; 2006: excl. Terneuzen 4,9%) en de Oosterschelderegio (3,7%; 2006: 4,4%).

De verdeling van het huishoudinkomen per gemeente is weergegeven in tabel 6. Tussen haakjes zijn hier ook de cijfers uit de vorige meting vermeld.

Tabel 6: Huishoudinkomen per gemeente (%)

	tot 105%	Vanaf 105%	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	3,3 (4,3)	96,7	100,0	15.174
Tholen	3,9 (4,9)	96,1	100,0	9.941
Noord-Beveland	3,4 (4,4)	96,6	100,0	3.476
Borsele	2,5 (3,1)	97,5	100,0	9.207
Goes	5,1 (5,5)	94,9	100,0	16.753
Kapelle	2,5 (1,7)	97,5	100,0	4.830
Reimerswaal	3,6 (5,1)	96,4	100,0	8.373
Middelburg	7,5 (8,3)	92,5	100,0	21.859
Veere	2,4 (2,8)	97,6	100,0	9.333
Vlissingen	8,1 (10,1)	91,9	100,0	21.767
Sluis	5,1 (4,7)	94,9	100,0	11.387
Terneuzen	7,0 (n.b.)	93,0	100,0	25.044
Hulst	4,5 (5,1)	95,5	100,0	12.364

n.b. = niet bekend

Uit tabel 6 blijkt dat in de meeste gemeenten het aandeel minimumhuishoudens de afgelopen jaren is afgenomen. Alleen in Kapelle en Sluis steeg het aandeel minima. Vlissingen (8,1%) telt nog steeds het hoogste percentage huishoudens dat moet rondkomen van een minimuminkomen, gevolgd door Middelburg (7,5%) en Terneuzen (7,0%). Veere (2,4%) telt op dit moment relatief de minste huishoudens met een minimuminkomen.

2.2 Minima

In totaal 9.028 huishoudens in Zeeland ontvangen een inkomen dat ligt onder de 105% van het sociaal minimum. Dit is ongeveer 5,3% van het totaal aantal huishoudens. Dit ligt duidelijk onder de raming over 2009 van het CBS/SCP (6,8%)⁶.

Het aantal *personen* dat deel uitmaakt van een minimumhuishouden in Zeeland bedraagt 16.692 (Walcheren: 6.748, Oosterschelderegio: 4.726, Zeeuws-Vlaanderen: 5.218). Dit is ongeveer 4,4% van de Zeeuwse bevolking. Dit is iets minder dan bij de vorige meting (4,9%). Ongeveer een kwart van deze personen is jonger dan 18 jaar; iets meer dan de helft behoort reeds drie jaar of langer tot de minima. Deze conclusie werd overigens ook bij de vorige meting reeds getrokken.

Het percentage mensen in Zeeland dat deel uitmaakt van een minimumhuishouden (4,4%) ligt dus iets lager dan het aandeel huishoudens met een minimuminkomen op het totaal aantal Zeeuwse huishoudens (5,3%). De reden hiervoor is het feit dat de gemiddelde huishoudensgrootte (aantal personen per huishouden) onder minimumhuishoudens kleiner is dan de gemiddelde huishoudensgrootte onder alle huishoudens.

Tabel 7 geeft weer hoe de bovenstaande cijfers zich manifesteren per gemeente. Tussen haakjes staan de cijfers van de vorige meting.

6. Zie ook: 'Armoedebericht 2008'; CBS/SCP, Den Haag/Heerlen, 2008.

Tabel 7: Verdeling inwoners naar inkomenscategorie huishoudens (%)

	Huishoudens tot 105%	>105%	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	2,6 (3,4)	97,4	100,0	34.140
Tholen	2,9 (3,8)	97,1	100,0	24.961
Noord-Beveland	2,7 (3,8)	97,3	100,0	7.377
Borsele	1,8 (2,3)	98,2	100,0	22.605
Goes	4,6 (5,1)	95,4	100,0	36.367
Kapelle	2,1 (1,3)	97,9	100,0	12.330
Reimerswaal	2,6 (4,0)	97,4	100,0	21.451
Middelburg	6,2 (6,9)	93,8	100,0	47.786
Veere	1,9 (2,3)	98,1	100,0	22.024
Vlissingen	7,5 (9,7)	92,5	100,0	44.714
Sluis	4,1 (3,5)	95,9	100,0	24.179
Terneuzen	5,6 (n.b.)	94,4	100,0	55.023
Hulst	4,1 (4,6)	95,9	100,0	27.905
n.b.=niet bekend				

Uit tabel 7 blijkt dat ook als naar personen wordt gekeken Vlissingen (7,5%) duidelijk het grootste aandeel mensen telt dat deel uitmaakt van een minimumhuishouden. Borsele (1,8%) is de gemeente met het laagste percentage personen in een minimumhuishouden.

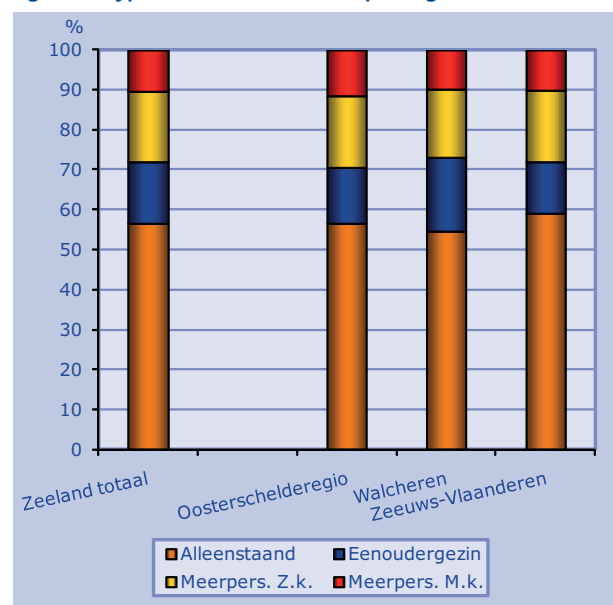
Overigens is het opvallend dat Kapelle en Sluis de enige gemeenten zijn waar het aandeel personen dat deel uitmaakt van een minimumhuishouden de afgelopen jaren toenam. Dit is ongetwijfeld een gevolg van het feit dat ook het aandeel minimumhuishoudens zelf in deze twee gemeenten iets toenam (zie tabel 6).

In de rest van deze paragraaf wordt aan de hand van een groot aantal kenmerken een nader beeld geschetst van de categorie minimumhuishoudens (tot 105% van het sociaal minimum).

Type huishouden

Iets meer dan de helft van de minima betreft alleenstaanden (2006: 53,7%). Ongeveer 15% betreft eenoudergezinnen (2006: 17%). Een iets groter deel wordt gevormd door meerpersoonshuishoudens zonder kinderen (2006: 18,1%). Ongeveer 10% betreft meerpersoonshuishoudens met kinderen (2006: 11,3%) (figuur 7).

Figuur 7: Type huishouden minima per regio (%)

Bij onderscheiding naar regio blijkt dat Walcheren verhoudingsgewijs wat minder alleenstaande minima telt dan de andere regio's. In Walcheren regio zijn er wel meer eenoudergezinnen onder de minimumhuishoudens dan in de Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen. De Oosterschelderegio onderscheidt zich doordat er wat meer meerpersoonshuishoudens (met en zonder kinderen) onder de minima zijn dan in de andere regio's.

In tabel 8 zijn de bovenstaande cijfers weergegeven per gemeente.

Tabel 8 Huishoudtype minima per gemeente (%)

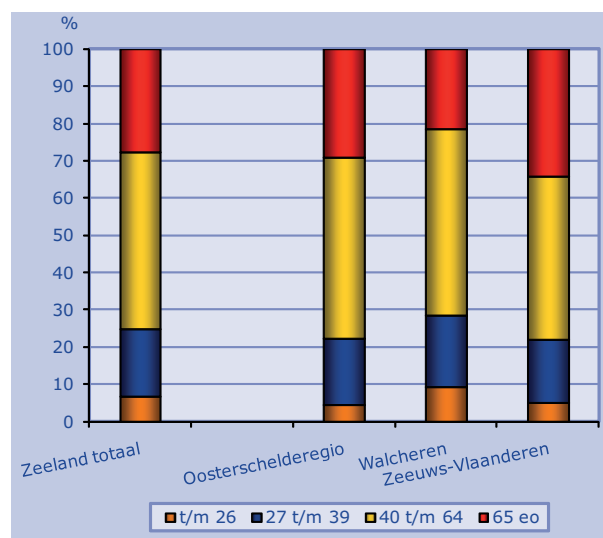
	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	54,3	15,4	20,2	10,1	100,0	495
Tholen	54,0	13,3	18,8	13,8	100,0	383
Noord-Beveland	61,0	12,7	17,8	8,5	100,0	118
Borsele	56,0	17,5	18,4	8,1	100,0	234
Goes	58,3	11,8	17,6	12,4	100,0	848
Kapelle	56,1	17,1	17,9	8,9	100,0	123
Reimerswaal	58,7	13,1	15,4	12,8	100,0	305
Middelburg	54,9	19,0	16,2	10,0	100,0	1.646
Veere	49,5	15,9	25,9	8,6	100,0	220
Vlissingen	54,8	18,1	16,9	10,1	100,0	1.769
Sluis	61,9	11,0	15,6	11,5	100,0	582
Terneuzen	56,8	14,6	18,6	9,9	100,0	1.749
Hulst	62,9	10,1	18,2	8,8	100,0	556

Tabel 8 maakt duidelijk dat er soms grote verschillen zijn tussen de gemeenten. Zo fluctueert het aandeel alleenstaanden onder de minima van 49,5% (Veere) tot 62,9% (Hulst). Het aandeel eenoudergezinnen onder de minima is het grootst in Middelburg (19,0%). De gemeente Veere telt relatief de meeste meerpersoonshuishoudens zonder kinderen onder haar minima (25,9%); Reimerswaal de minste (15,4%). Het percentage meerpersoonshuishoudens met kinderen is het hoogst in Tholen (13,8%).

Leeftijd

De verdeling van de minima naar leeftijdscategorie is grafisch weergegeven in figuur 8.

Figuur 8: Leeftijd minima (%)

Bijna de helft van de Zeeuwse minima betreft huishoudens waarvan de oudste persoon tussen de 40 en 65 jaar oud is (2006: 47,0%). Bijna één op de vijf valt in de leeftijdscategorie 27 t/m 39 jaar. Bij ruim een kwart van de minima is de oudste persoon 65 jaar of ouder (2006: 23,8%). Bij een klein deel van de minimumhuishoudens in Zeeland (6,7%) is de oudste jonger dan 27 jaar.

Bij onderscheiding naar regio blijken er duidelijke verschillen. De minima op Walcheren behoren duidelijk vaker tot de jongste leeftijdscategorieën. De minima in de Oosterschelderegio en (met name) Zeeuws-Vlaanderen zijn relatief vaak 65 jaar en ouder.

Tabel 9 geeft weer hoe de leeftijdsverdeling van de minima er uitziet per gemeente.

Tabel 9: Leeftijd oudste in huishouden minima per gemeente (%)

	t/m 26 jaar	27 t/m 39 jaar	40 t/m 64 jaar	65 jaar eo	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	5,5	18,0	52,3	24,2	100,0	495
Tholen	5,5	18,0	42,3	34,2	100,0	383
Noord-Beveland	1,7	11,9	42,4	44,1	100,0	118
Borsele	1,7	15,5	51,9	30,9	100,0	233
Goes	4,8	19,0	54,4	21,8	100,0	848
Kapelle	6,5	19,5	32,5	41,5	100,0	123
Reimerswaal	4,0	15,8	42,9	37,3	100,0	303
Middelburg	9,8	19,6	47,3	23,2	100,0	1.646
Veere	2,7	14,1	50,5	32,7	100,0	220
Vlissingen	9,9	19,5	52,3	18,3	100,0	1.769
Sluis	4,6	17,0	43,6	34,7	100,0	582
Terneuzen	5,9	18,2	44,5	31,4	100,0	1.749
Hulst	3,1	13,1	42,1	41,7	100,0	556

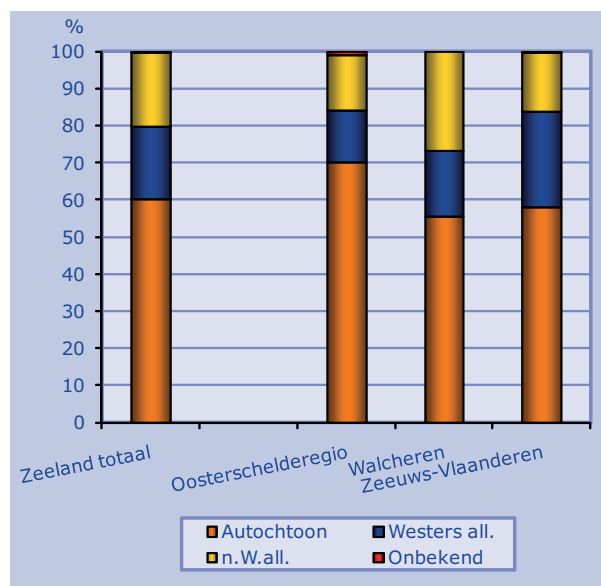
Uit tabel 9 blijkt dat Middelburg en Vlissingen duidelijk het hoogste aandeel minima onder de 40 jaar tellen. De gemeente Noord-Beveland heeft de meeste oudere minima (65 jaar en ouder).

Etnische achtergrond

Figuur 9 geeft grafisch weer hoe de verdeling is van de minima in Zeeland naar etniciteit. Hieruit blijkt dat ongeveer 61% van de minimumhuishoudens uit autochtonen bestaat (2006: 65%). Bijna 40% bestaat uit allochtonen, waarvan de helft (20%) uit huishoudens met een niet-Westerse achtergrond (2006: 18,4%).

Als wordt onderscheiden naar regio blijkt dat het aandeel allochtonen onder de minima in Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen duidelijk hoger is dan in de Oosterschelderegio. Op Walcheren zijn dat vooral allochtonen van niet-Westerse afkomst. In Zeeuws-Vlaanderen betreft het vooral mensen met een Belgische achtergrond.

Figuur 9: Etnische achtergrond minima (%)

In tabel 10 is weergegeven hoe de etniciteit van de minima zich manifesteert op gemeenteniveau.

Tabel 10: Etnische achtergrond minima per gemeente

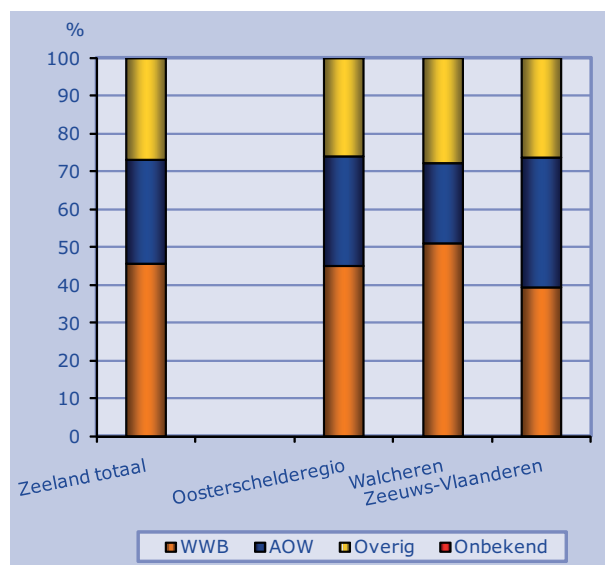
	Autochtoon	Westers all.	n.W.all.	Onbekend	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	72,7	15,6	8,5	3,2	100,0	495
Tholen	76,8	11,2	12,0	0,0	100,0	383
Noord-Beveland	75,4	14,4	10,2	0,0	100,0	118
Borsele	76,9	12,0	10,7	0,4	100,0	234
Goes	63,4	14,5	22,1	0,0	100,0	848
Kapelle	67,5	15,4	15,4	1,6	100,0	123
Reimerswaal	71,8	13,8	13,8	0,7	100,0	305
Middelburg	59,4	16,3	24,4	0,0	100,0	1.646
Veere	71,8	15,9	12,3	0,0	100,0	220
Vlissingen	49,9	19,7	30,4	0,0	100,0	1.769
Sluis	63,7	26,6	9,6	0,0	100,0	582
Terneuzen	55,5	24,6	19,8	0,0	100,0	1.749
Hulst	60,3	29,3	10,3	0,2	100,0	556

Uit tabel 10 blijkt dat in Vlissingen meer dan de helft van de minima een allochtone achtergrond heeft. Het grootste deel daarvan is van niet-Westerse afkomst. Ook Middelburg en Goes onderscheiden zich door een hoog aandeel minima van niet-Westerse afkomst.

Inkomensbron

In figuur 10 is grafisch weergegeven hoe de verdeling van de Zeeuwse minima is naar inkomensbron.

Figuur 10: Bron inkomen minima (%)

Uit figuur 10 kan worden afgeleid dat ongeveer 46% van de Zeeuwse minima een WWB-uitkering ontvangt (2006: 45,6%). Ruim een kwart ontvangt een AOW-uitkering (2006: 23,8%). Een vrijwel even groot aandeel betreft mensen met een andersoortige inkomensbron (2006: 30,6%). Deze categorie bestaat onder meer uit gesubsidieerd werkenden, kleine zelfstandigen en huishoudens met een WAO-uitkering.

Als we naar de drie Zeeuwse regio's kijken blijkt dat de Walcherse minima verhoudingsgewijs vaker uit WWB-ontvangers bestaan en minder uit AOW-ers. Deze laatste categorie minima is relatief groot in Zeeuws-Vlaanderen.

In tabel 11 is een overzicht weergegeven van de bovenstaande cijfers op *gemeenteniveau*.

Tabel 11: Bron inkomens minima per gemeente (%)

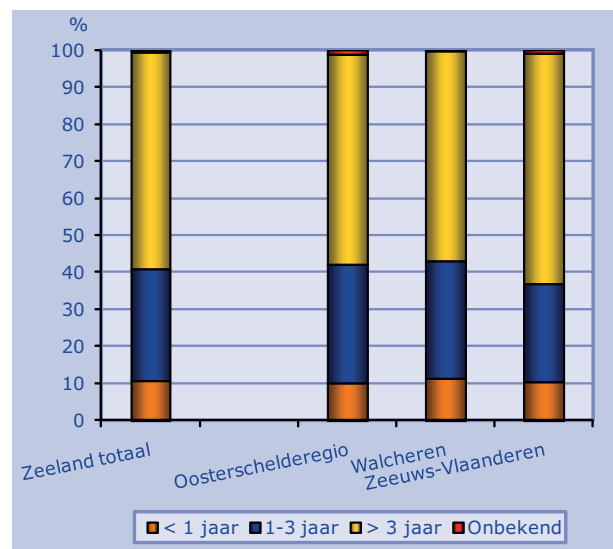
	WWB	AOW	Overig	Onbekend	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	37,8	24,2	38,0	0,0	100,0	495
Tholen	42,0	34,2	23,8	0,0	100,0	383
Noord-Beveland	39,0	44,1	16,9	0,0	100,0	118
Borsele	50,0	30,8	18,8	0,4	100,0	234
Goes	52,8	21,8	25,4	0,0	100,0	848
Kapelle	39,8	41,5	18,7	0,0	100,0	123
Reimerswaal	40,0	37,0	23,0	0,0	100,0	305
Middelburg	46,5	23,2	30,3	0,0	100,0	1.646
Veere	46,8	32,7	20,5	0,0	100,0	220
Vlissingen	55,8	18,3	25,9	0,0	100,0	1.769
Sluis	34,7	34,7	30,6	0,0	100,0	582
Terneuzen	42,7	31,4	25,9	0,0	100,0	1.749
Hulst	35,3	41,7	23,0	0,0	100,0	556

De bovenstaande tabel maakt duidelijk dat het aandeel minima dat een bijstandsuitkering ontvangt het hoogst is in Vlissingen (55,8%); het laagst in Sluis (34,7%). De gemeente Noord-Beveland telt het hoogste percentage AOW-ers onder haar minima (44,1%). Opvallend is verder het lage aandeel AOW-ontvangers onder de Vlissingse minima (18,3%). De categorie 'overig' (gesubsidieerd werkenden, kleine zelfstandigen en WAO-ontvangers) is relatief het sterkst vertegenwoordigd in de gemeente Schouwen-Duiveland (38,0%).

Duur inkomenssituatie

Bijna 11% van de Zeeuwse huishoudens met een inkomen tot 105% van het wettelijk minimum ontvangt het huidige inkomen korter dan 1 jaar (figuur 11). Ongeveer 30% leeft reeds 1 tot 3 jaar van een minimuminkomen. Bijna 6 op de 10 minima (58,6%) behoort reeds meer dan drie jaar tot de minima. Dit is duidelijk meer dan bij de vorige meting (53,5%). De langdurige minima vormen de grootste categorie minimumhuishoudens.

Figuur 11: Duur inkomenssituatie minima (%)

Als wordt onderscheiden naar *regio* blijkt dat Zeeuws-Vlaanderen het hoogste percentage langdurige minima telt (62,4%).

Bij onderscheiding naar *gemeente* (tabel 12) blijkt het percentage langdurige minima eveneens sterk uiteen te lopen.

Tabel 12: Duur inkomenssituatie minima per gemeente

	< 1 jaar	1-3 jaar	> 3 jaar	Onbekend	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	5,5	38,4	52,5	3,6	100,0	495
Tholen	11,5	29,2	58,7	0,5	100,0	383
Noord-Beveland	14,4	24,6	60,2	0,8	100,0	118
Borsele	14,1	24,8	59,4	1,7	100,0	234
Goes	11,4	34,8	53,7	0,1	100,0	848
Kapelle	10,6	25,2	64,2	0,0	100,0	123
Reimerswaal	7,9	28,9	63,3	0,0	100,0	305
Middelburg	9,4	34,0	56,3	0,3	100,0	1.646
Veere	13,2	32,7	53,6	0,5	100,0	220
Vlissingen	13,1	29,3	57,5	0,1	100,0	1.769
Sluis	12,5	24,6	59,5	3,4	100,0	582
Terneuzen	8,9	27,8	63,3	0,1	100,0	1.749
Hulst	12,6	24,6	62,6	0,2	100,0	556

Uit tabel 12 blijkt dat de gemeente Kapelle relatief het hoogste percentage langdurige minima telt (64,2%). In Schouwen-Duiveland zijn verhoudingsgewijs de minste aantallen langdurige minima (52,5%).

2.3 Langdurige minima

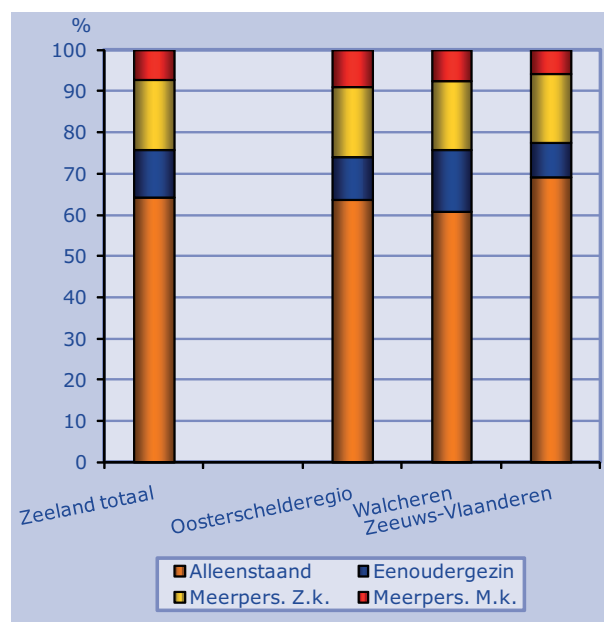
De 13 Zeeuwse gemeenten tellen in totaal 5.286 huishoudens met een inkomen dat reeds langer dan drie jaar minder bedraagt dan 105% van het sociaal minimum. Dit heeft betrekking op 8.573 personen (Oosterschelderegio: 2.372, Walcheren: 3.495, Zeeuws-Vlaanderen: 2.706). Het aantal kinderen (<18 jaar) bedraagt (bij benadering) ruim 2.000 personen.

Type huishouden

In figuur 12 is grafisch weergegeven hoe de verdeling van de langdurige minima is naar het type huishouden.

Uit figuur 12 blijkt dat bijna tweederde van de langdurige minima in Zeeland wordt gevormd door alleenstaanden (2006: 57,1%). Ruim 1 op de 9 langdurige minima (11,5%) bestaat uit eenoudergezinnen (2006: 15,5%); bijna 1 op de 6 (16,8%) uit meerpersoonshuishoudens zonder kinderen (2006: 16,9%). Een klein deel van de langdurige minima bestaat uit meerpersoonshuishoudens met kinderen (2006: 10,5%).

Figuur 12: Type huishouden langdurige minima (%)

Bij onderscheiding naar regio valt op dat het aandeel alleenstaanden in Zeeuws-Vlaanderen duidelijk hoger uitvalt dan in de andere regio's. Walcheren onderscheidt zich door een hoger percentage eenoudergezinnen onder de langdurige minima.

Tabel 13 geeft weer hoe de bovenstaande cijfers er uit zien op gemeenteniveau

Tabel 13: Huishoudtype langdurige minima per gemeente (%)

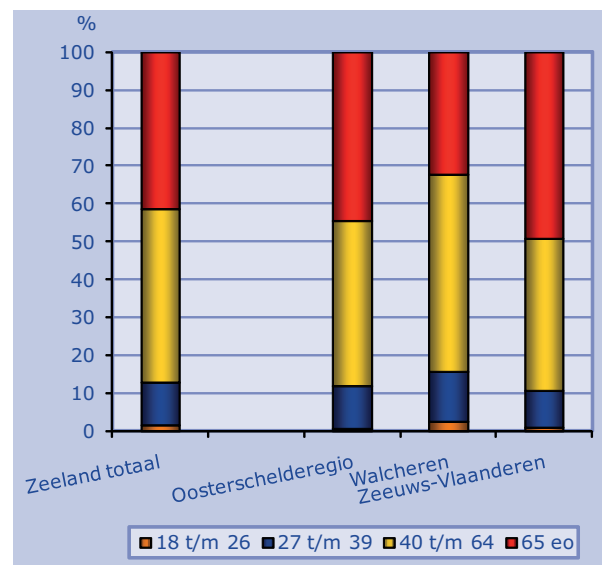
	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	58,8	11,5	21,5	8,1	100,0	260
Tholen	65,8	7,1	16,4	10,7	100,0	225
Noord-Beveland	66,2	11,3	15,5	7,0	100,0	71
Borsele	61,9	13,7	18,7	5,8	100,0	139
Goes	64,4	10,8	14,7	10,1	100,0	455
Kapelle	59,5	13,9	21,5	5,1	100,0	79
Reimerswaal	67,9	8,8	14,0	9,3	100,0	193
Middelburg	61,1	15,9	15,7	7,3	100,0	927
Veere	63,6	8,5	22,9	5,1	100,0	118
Vlissingen	60,5	14,6	17,2	7,7	100,0	1.018
Sluis	72,8	5,5	14,7	6,9	100,0	346
Terneuzen	66,3	10,2	17,4	6,1	100,0	1.107
Hulst	74,7	6,0	15,5	3,7	100,0	348

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het aandeel alleenstaande langdurige minima sterk uiteenloopt per gemeente. Het hoogste percentage vindt men in de gemeente Hulst (74,7%), gevolgd door Sluis (72,8%). Schouwen-Duiveland telt relatief de minste alleenstaande langdurige minima (58,8%). Het aandeel eenoudergezinnen onder de langdurige minima is het grootst in de gemeente Middelburg (15,9%); het laagst in Sluis (5,5%). De gemeente Veere heeft het grootste percentage meerpersoonshuishoudens zonder kinderen onder haar langdurige minima (22,9%); Tholen het hoogste aandeel meerpersoonshuishoudens met kinderen (10,7%).

Leeftijd

Bij bijna de helft van de langdurige minima is de oudste persoon in het huishouden tussen de 40 en 65 jaar oud (2006: 50,7%). Ruim 40% is ouder dan 65 jaar (2006: 30,4%). Ongeveer 1 op de 10 langdurige minima is de oudste persoon tussen de 27 en 40 jaar. Bij een klein deel, bijna 2%, is de oudste persoon jonger dan 27 jaar (figuur 13).

Figuur 13: Leeftijd langdurige minima (%)

Als wordt gekeken naar de drie onderscheiden regio's valt op dat de langdurige minima in de regio Walcheren wat jonger zijn dan in de Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen. In laatstgenoemde twee regio's is het aandeel 65-plussers onder de langdurige minima duidelijk groter dan op Walcheren.

Ook in de verdeling van langdurige minima naar leeftijd per gemeente zijn soms sterke verschillen. Dat is weergegeven in tabel 14.

Tabel 14 Leeftijd langdurige minima per gemeente (%)

	18 t/m 26	27 t/m 39	40 t/m 64	65 eo	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	1,2	10,8	47,7	40,4	100,0	260
Tholen	0,4	12,0	35,6	52,0	100,0	225
Noord-Beveland	0,0	7,0	29,6	63,4	100,0	71
Borsele	1,4	6,5	45,3	46,8	100,0	139
Goes	0,2	13,8	52,7	33,2	100,0	455
Kapelle	1,3	13,9	27,8	57,0	100,0	79
Reimerswaal	2,1	8,3	36,5	53,1	100,0	192
Middelburg	2,8	13,6	48,5	35,1	100,0	927
Veere	0,8	3,4	42,4	53,4	100,0	118
Vlissingen	2,9	13,7	56,3	27,1	100,0	1.018
Sluis	1,2	9,2	39,6	50,0	100,0	346
Terneuzen	1,5	10,7	43,1	44,7	100,0	1.107
Hulst	0,0	6,3	32,2	61,5	100,0	348

Uit tabel 14 blijkt dat het hoge percentage langdurige minima waarvan de oudste persoon jonger is dan 65 jaar zich vooral manifesteert in de gemeenten Goes (66,8%), Middelburg (64,9%) en Vlissingen (72,9%). Vooral in de gemeente Noord-Beveland (63,4%) en Hulst (61,5%) zijn relatief veel ouderen onder de langdurige minima.

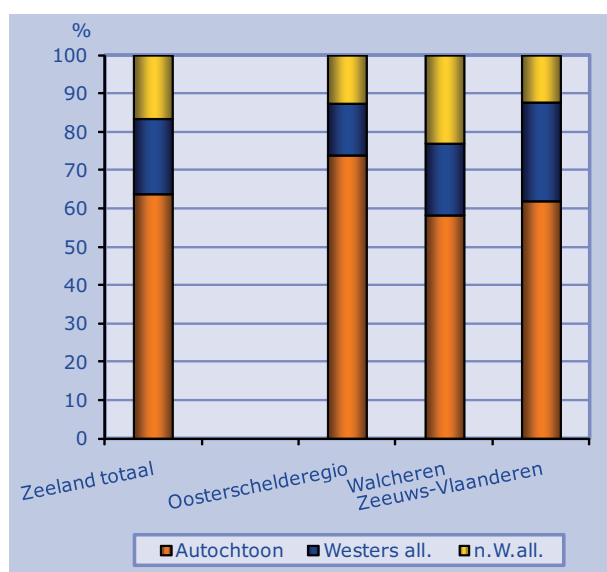
Etnische achtergrond

Iets meer dan eenderde van de langdurige minima in Zeeland heeft een allochtone achtergrond (2006: 34,9%). Een groot deel daarvan is van niet-Westerse afkomst (figuur 14).

Uit figuur 14 blijkt dat het aandeel niet-Westers allochtonen onder de langdurige minima het grootst is in Walcheren (18,6%). Het percentage langdurige minima met een Westers-allochtone achtergrond is duidelijk het grootst in Zeeuws-Vlaanderen. De Oosterschelderegio telt relatief veel langdurige minima met een autochtone achtergrond.

In tabel 15 is weergegeven wat de etnische achtergrond is van de langdurige minima voor de 13 Zeeuwse gemeenten.

Figuur 14: Etnische achtergrond langdurige minima (%)

Tabel 15: Etnische achtergrond langdurige minima per gemeente (%)

	Autochtoon	Westers all.	n.W.all.	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	77,7	14,2	8,1	100,0	260
Tholen	80,4	9,3	10,2	100,0	225
Noord-Beveland	74,6	16,9	8,5	100,0	71
Borsele	82,7	9,4	7,9	100,0	139
Goes	64,6	14,7	20,7	100,0	455
Kapelle	74,7	17,7	7,6	100,0	79
Reimerswaal	77,7	13,0	9,3	100,0	193
Middelburg	62,9	15,9	21,3	100,0	927
Veere	74,6	17,8	7,6	100,0	118
Vlissingen	52,6	21,2	26,2	100,0	1.018
Sluis	67,6	24,6	7,8	100,0	346
Terneuzen	59,9	25,1	15,0	100,0	1.107
Hulst	63,8	28,7	7,5	100,0	348

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het percentage niet-Westerse allochtonen onder de langdurige minima veruit het grootst is in de gemeente Vlissingen (26,2%). Hulst telt het laagste aandeel niet-Westers allochtonen onder haar langdurige minima (7,5%).

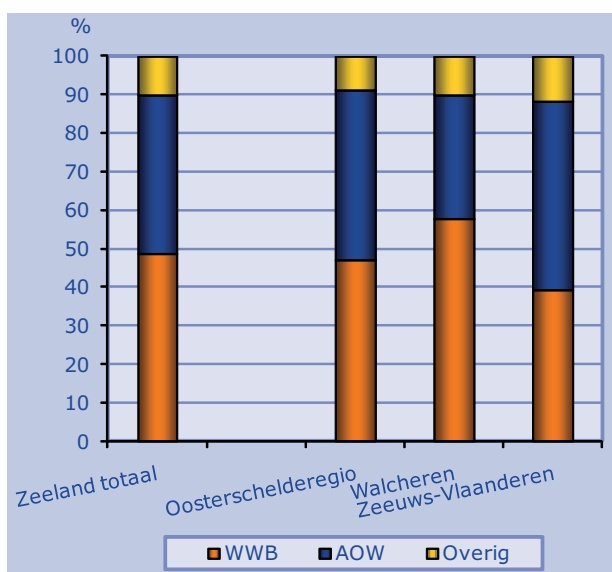
Inkomensbron

Bijna de helft van de langdurige minima in Zeeland ontvangt een bijstandsuitkering (2006: 53,7%); ongeveer 4 op de 10 krijgt AOW (2006: 30,4%). Ruim 10% van de langdurige minima (2006: 15,9%) ontvangt een andersoortig inkomen (gesubsidieerd werkenden, kleine zelfstandigen, WAO-ontvangers; figuur 15).

Als we nader inzoomen op de drie Zeeuwse regio's blijkt dat het aandeel mensen dat een WWB-uitkering ontvangt in de regio Walcheren duidelijk hoger ligt dan de Oosterschelderegio en (met name) Zeeuws-Vlaanderen. In de laatstgenoemde twee regio's is het percentage AOW-ontvangers onder de langdurige minima duidelijk hoger dan op Walcheren.

In tabel 16 zijn de bovenstaande cijfers weergegeven voor de 13 Zeeuwse gemeenten.

Figuur 15: Bron inkomen langdurige minima (%)

Tabel 16: Bron inkomen langdurige minima per gemeente (%)

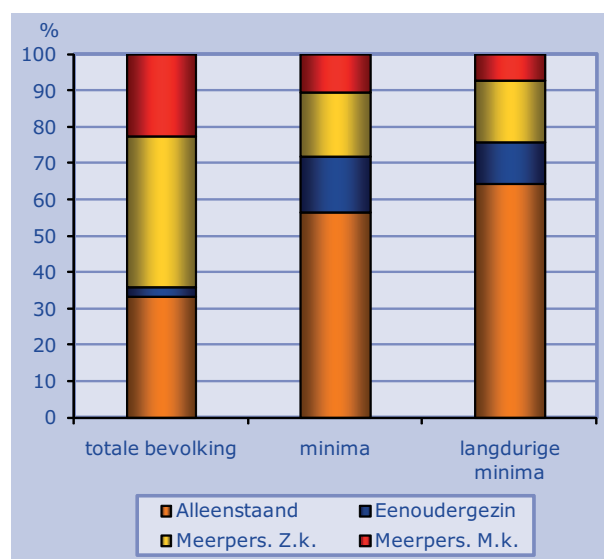
	WWB	AOW	Overig	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	43,5	40,4	16,2	100,0	260
Tholen	40,4	52,0	7,6	100,0	225
Noord-Beveland	32,4	63,4	4,2	100,0	71
Borsele	44,6	46,8	8,6	100,0	139
Goes	60,7	33,2	6,2	100,0	455
Kapelle	35,4	57,0	7,6	100,0	79
Reimerswaal	39,4	52,8	7,8	100,0	193
Middelburg	54,8	35,1	10,1	100,0	927
Veere	39,8	53,4	6,8	100,0	118
Vlissingen	62,7	27,1	10,2	100,0	1.018
Sluis	37,9	50,0	12,1	100,0	346
Terneuzen	41,3	44,7	14,0	100,0	1.107
Hulst	34,5	61,5	4,0	100,0	348

Uit de bovenstaande cijfers kan worden afgeleid dat met name Vlissingen (62,7%) en Goes (60,7%) relatief veel WWB-ontvangers telt onder haar langdurige minima. Het hoogste aandeel AOW-ers onder de langdurige minima zijn te vinden in Noord-Beveland (63,4%). Schouwen-Duiveland telt het hoogste percentage langdurige minima met een andersoortige inkomensbron.

2.4 Profiel Zeeuwse minima

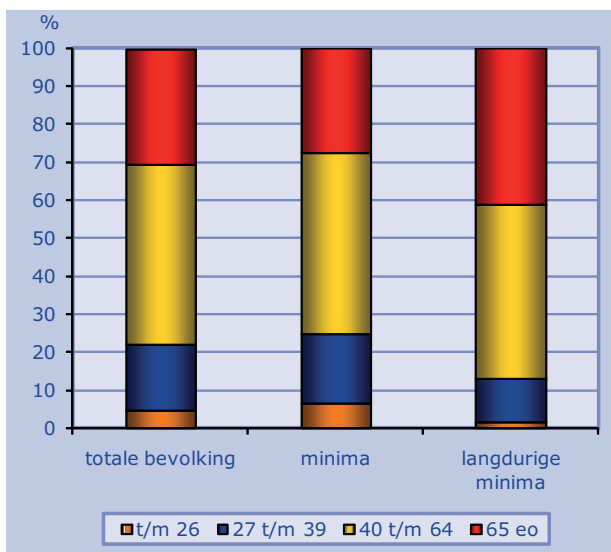
Als de Zeeuwse cijfers voor de totale bevolking (par. 2.1), de minima (par. 2.2) en de langdurige minima (par. 2.3) worden vergeleken valt wat betreft het *type huishouden* op dat er onder de Zeeuwse minima en langdurige minima sprake is van een oververtegenwoordiging van alleenstaanden en (vooral) eenoudergezinnen. Tegelijkertijd is sprake van een ondervertegenwoordiging van meerpersoons-huishoudens (met name zonder kinderen). Dit is grafisch weergegeven in figuur 16.

Figuur 16: Type huishouden totale bevolking, minima en langdurige minima (%)

Ook wat betreft leeftijd is sprake van onevenwichtigheid. Opvallend daarbij is dat deze zich vooral voordoet tussen de totale Zeeuwse bevolking en de Zeeuwse minima aan de ene kant tegenover de langdurige minima aan de andere kant (figuur 17).

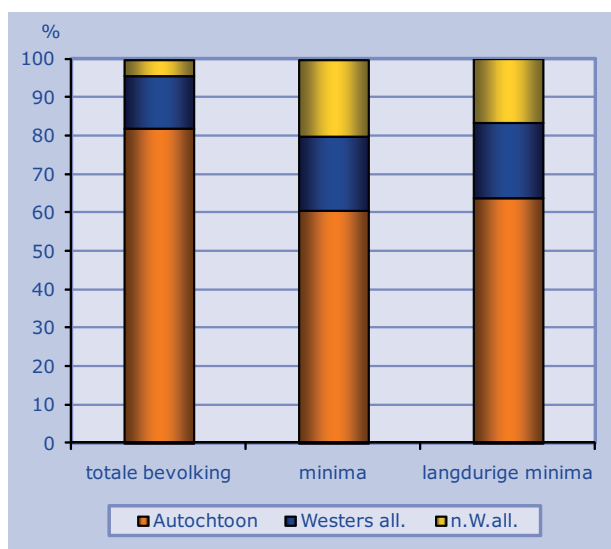
Figuur 17: Leeftijd totale bevolking, minima en langdurige minima per regio (%)

De langdurige minima in Zeeland kenmerken zich door een duidelijk 'ouder' profiel dan de rest van de Zeeuwse bevolking; ook ten opzichte van de 'normale' minima. Op zich een logisch gegeven, omdat de AOW-inkomsten vanaf 65 jaar (vrijwel) stabiel blijven.

Figuur 18 brengt in beeld hoe de verdeling is tussen de totale bevolking en de minima wat betreft etnische achtergrond.

Figuur 18: Etnische achtergrond totale bevolking, minima en langdurige minima (%)

Uit figuur 18 blijkt dat zowel onder minima als langdurige minima sprake is van een zeer sterke oververtegenwoordiging van niet-Westers allochtonen. Ook onder allochtonen van Westerse afkomst is sprake van een oververtegenwoordiging; zij het wat minder sterk.

Samenvattend kunnen we concluderen dat het profiel van de Zeeuwse minima - en in 't bijzonder van de langdurige minima in Zeeland - tussen 2006 en 2009 duidelijk is veranderd. Het aandeel 65-plussers/AOW-ontvangers onder de minima nam duidelijk toe. Voor een groot deel betreft dit alleenstaanden. Met name onder de langdurige minima nam hierdoor het percentage eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens met kinderen wat af.

Ongeveer 2 op de 3 minima of langdurige minima is woonachtig in één van de vier 'grote' gemeenten (Middelburg, Vlissingen, Goes of Terneuzen). Gezien het feit dat ongeveer de helft van de Zeeuwse huishoudens in één van deze gemeenten woont is dus duidelijk sprake van een oververtegenwoordiging van de bewoners van deze gemeenten onder de Zeeuwse minima.

3. Bijzondere bijstand

3.1 Definitie

Bijzondere bijstand wordt verleend om mensen een op hun bijzondere situatie afgestemd inkomen op minimumniveau te garanderen. Daarbij wordt als het ware bepaald in hoeverre het feitelijke inkomen door bijzondere omstandigheden of kosten in de praktijk beneden het minimumniveau terecht komt. Bijzondere omstandigheden zijn bijvoorbeeld extra uitgaven voor gezondheid, door de komst van een kind, hoge vervoerskosten, studie e.d. Bijzondere bijstand kan als vergoeding, maar kan ook als lening worden verstrekt. Bij de toekenning wordt in de praktijk rekening gehouden met de draagkracht van de aanvrager.

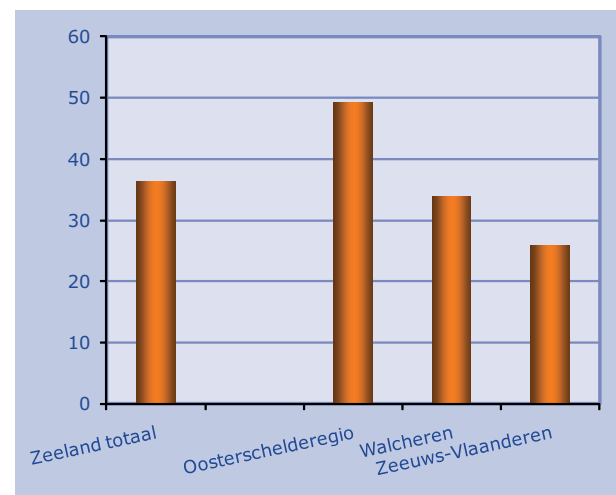
De *doelgroep* voor de bijzondere bijstand zijn alle burgers met een laag inkomen en relatief hoge noodzakelijke kosten.

3.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kennen een vorm van bijzondere bijstand. Uit de cijfers blijkt dat van de totale Zeeuwse huishoudens ongeveer 1,9% gebruik maakt van bijzondere bijstand. Dit is een fractie meer dan bij de vorige meting (2006: 1,8%). Onder huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum is het gebruik van bijzondere bijstand 36,3%. Dit is duidelijk meer dan in 2006 (27,8%).

Figuur 19 geeft grafisch weer hoe het gebruik van de bijzondere bijstand van de minima zich verhoudt tot de drie onderscheiden *regio's*.

Figuur 19: Gebruik bijzondere bijstand minima naar regio (%)

Uit figuur 19 blijkt dat er grote verschillen bestaan in het gebruik van de bijzondere bijstand per regio. In de Oosterschelderegio wordt duidelijk het meest gebruik gemaakt van deze regeling; in Zeeuws-Vlaanderen duidelijk het minst.

Ook per *gemeente* zijn er soms grote verschillen. Dit is te vinden in tabel 17. In deze tabel zijn (tussen haakjes) ook de percentages uit 2006 opgenomen.

Tabel 17: Gebruik bijzondere bijstand minima per gemeente (%)

	Niet	Wel	Totaal	Totaal
Schouwen-Duiveland	66,1	33,9 (32,5)	100,0	495
Tholen	61,6	38,4 (37,5)	100,0	383
Noord-Beveland	70,3	29,7 (11,6)	100,0	118
Borsele	60,7	39,3 (31,1)	100,0	234
Goes	38,5	61,5 (26,6)	100,0	1.379
Kapelle	72,4	27,6 (19,2)	100,0	123
Reimerswaal	44,9	55,1 (34,6)	100,0	305
Middelburg	64,6	35,4 (22,1)	100,0	1.646
Veere	75,0	25,0 (30,8)	100,0	220
Vlissingen	66,5	33,5 (27,0)	100,0	1.769
Sluis	82,6	17,4 (28,3)	100,0	582
Terneuzen	71,4	28,6 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	74,5	25,5 (33,0)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

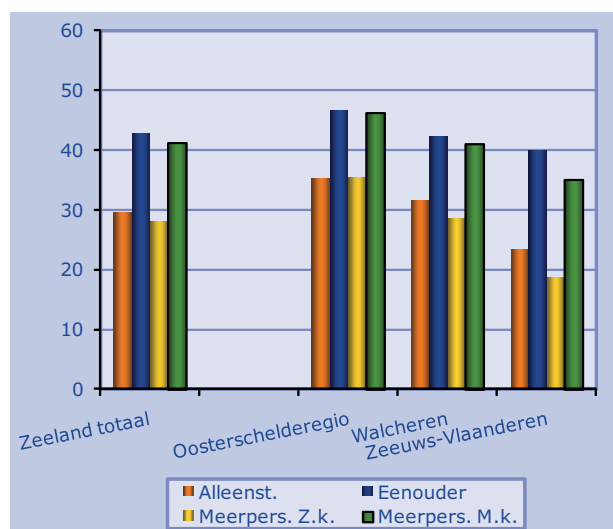
Uit tabel 17 blijkt dat de minima in Goes het vaakst gebruik maken van bijzondere bijstand; in Sluis het minst vaak. Bij de meeste gemeenten is sprake van een stijging van het gebruik. Alleen in Veere, Sluis en Hulst is sprake van een vermindering. Het gebruik nam vooral toe in de gemeenten Noord-Beveland, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Middelburg.

Als de Zeeuwse minimumhuishoudens worden onderscheiden naar *huishoudtype* komt naar voren dat eenoudergezinnen relatief het meest gebruik maken van bijzondere bijstand; op de voet gevolgd door meerpersoonshuishoudens met kinderen (figuur 20).

Dit patroon komt ook naar voren als wordt gekeken naar de drie onderscheiden *regio's*.

Als we de bovenstaande cijfers uitsplitsen naar de 13 Zeeuwse gemeenten blijken er soms grote verschillen te bestaan (tabel 18).

Figuur 20: Gebruik bijzondere bijstand minima naar type huishouden (%)

Tabel 18: Gebruik bijzondere bijstand minima naar type huishouden per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenouder	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	41	35	36	28	495
Tholen	29	49	38	68	383
Noord-Beveland	21	67	10	80	118
Borsele	33	54	33	68	234
Goes	38	42	30	42	848
Kapelle	22	52	27	18	123
Reimerswaal	47	63	62	74	305
Middelburg	32	44	33	45	1.646
Veere	19	40	12	68	220
Vlissingen	33	40	28	35	1.769
Sluis	14	30	13	30	582
Terneuzen	26	44	19	39	1.749
Hulst	25	32	21	31	556

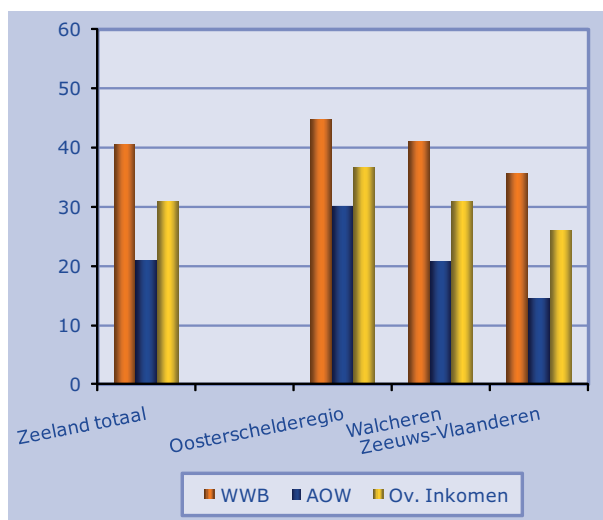
Uit tabel 18 blijkt dat het gebruik van bijzondere bijstand door alleenstaanden het hoogst is in de gemeente Reimerswaal (47%). Onder eenoudergezinnen ligt het gebruik het hoogst in Noord-Beveland (67%); onder meerpersoonshuishoudens zonder kinderen in de gemeente Reimerswaal (62%). In deze gemeente is ook het gebruik onder meerpersoonshuishoudens met kinderen het hoogst (74%).

Bij onderscheiding van de minima naar *inkomensbron* blijkt dat WWB-ontvangers duidelijk het meest gebruik maken van bijzondere bijstand. AOW-ontvangers maken duidelijk het minst gebruik van de regeling (figuur 21).

Uit figuur 21 blijkt ook dat voor de drie onderscheiden regio's hetzelfde patroon kan worden vastgesteld als voor geheel Zeeland.

Als de cijfers worden onderscheiden naar gemeente ontstaat een iets andere beeld (tabel 19).

Figuur 21: Gebruik bijzondere bijstand minima naar bron inkomen (%)

Tabel 19: Gebruik bijzondere bijstand minima naar inkomensbron per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	45	28	27	495
Tholen	44	21	54	383
Noord-Beveland	52	12	25	118
Borsele	40	29	52	233
Goes	40	43	27	848
Kapelle	37	20	26	123
Reimerswaal	68	35	64	305
Middelburg	46	18	32	1.646
Veere	37	3	33	220
Vlissingen	37	28	30	1.769
Sluis	24	5	24	582
Terneuzen	39	15	28	1.749
Hulst	33	21	22	556

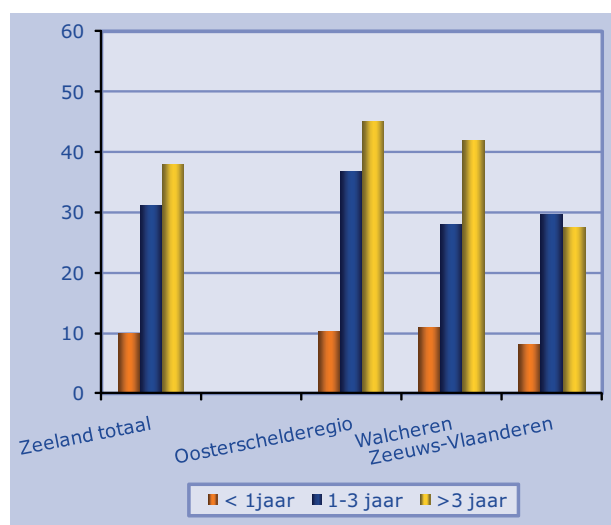
Het aantal minima met een WWB-uitkering dat gebruik maakt van de regeling loopt sterk uiteen van 24% (Sluis) tot 68% (Reimerswaal). Ook tussen AOW-ontvangers zijn grote verschillen: van 3% gebruik in Veere tot 43% in Goes. Dit geldt ook voor mensen met een andersoortig inkomen. Hier loopt het gebruik uiteen van 22% (Hulst) tot 64% (Reimerswaal).

Bij onderscheiding van het gebruik van bijzondere bijstand naar de *duur van de inkomenssituatie* ontstaat een duidelijk beeld (figuur 22).

Naarmate mensen langer tot de minima behoren maken zij vaker gebruik van bijzondere bijstand. Alleen in de regio Zeeuws-Vlaanderen maken de langdurige minima niet het vaakst gebruik van de regeling.

In tabel 20 is het gebruik van bijzondere bijstand naar duur van de inkomenssituatie weergegeven per *gemeente*.

Figuur 22: Gebruik bijzondere bijstand minima naar duur inkomenssituatie (%)

Tabel 20: Gebruik bijzondere bijstand minima naarn duur inkomenssituatie per gemeente (%)

	< 1jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	0	26	46	477
Tholen	20	41	40	381
Noord-Beveland	24	24	34	117
Borsele	15	47	43	230
Goes	5	31	48	847
Kapelle	0	32	30	123
Reimerswaal	13	72	53	305
Middelburg	15	28	44	1.641
Veere	14	32	24	219
Vlissingen	8	28	42	1.768
Sluis	5	19	20	562
Terneuzen	8	34	29	1.748
Hulst	11	24	29	555

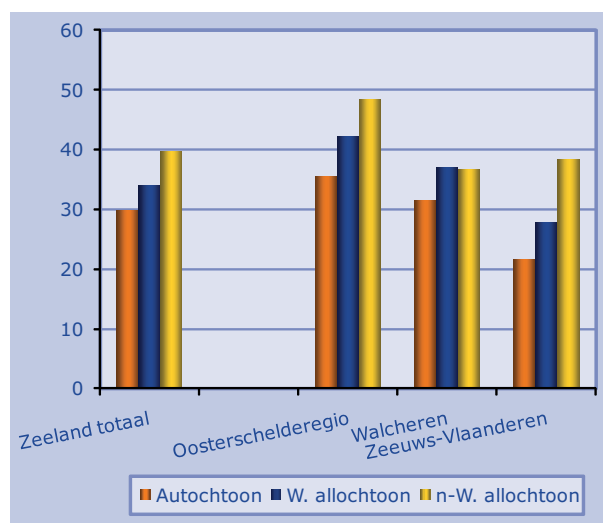
Uit tabel 20 blijkt dat er grote verschillen zijn tussen de gemeenten. Bij vele gemeenten is sprake van een positieve relatie tussen de duur van de inkomenssituatie en het gebruik van bijzondere bijstand. Bij een aantal gemeenten - bijv. Tholen, Noord-Beveland, Borsele, Kapelle, Reimerswaal - is de relatie minder eenduidig.

Als wordt onderscheiden naar *etnische achtergrond* blijkt dat allochtonen wat meer gebruik maken van de regeling dan autochtonen. Niet-Westerse allochtonen in Zeeland maken gemiddeld het vaakst gebruik van bijzondere bijstand (figuur 23).

Uit figuur 23 blijkt verder dat alleen in de regio Walcheren Westerse allochtonen het meest gebruik maken van de regeling.

In tabel 21 is weergegeven hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de verschillende *gemeenten*.

Figuur 23: Gebruik bijzondere bijstand minima naar etnische achtergrond (%)

Tabel 21: Gebruik bijzondere bijstand minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	32	35	45	495
Tholen	33	53	57	383
Noord-Beveland	27	29	50	118
Borsele	36	43	62	234
Goes	36	37	40	848
Kapelle	19	42	48	123
Reimerswaal	51	62	70	305
Middelburg	31	41	42	1.646
Veere	20	29	52	220
Vlissingen	34	34	32	1.769
Sluis	11	26	36	582
Terneuzen	25	28	39	1.749
Hulst	22	29	34	556

Uit tabel 21 blijkt dat het grotere gebruik van bijzondere bijstand door niet-Westerse allochtonen zich niet voordoet in de gemeente Vlissingen.

4. Langdurigheidstoeslag

4.1 Definitie

De langdurigheidstoeslag is een geldbedrag van de gemeente. Aanvragers kunnen dat bedrag krijgen als men langer van een kleine uitkering leeft en men slechts een kleine kans heeft op terugkeer naar betaald werk. In 2006 werd vanuit de overheid vastgelegd dat de aanvrager tussen de 21 en 65 jaar oud moet zijn. Daarnaast mag men geen vermogen hebben en moet het duidelijk zijn dat men geen kans heeft op een baan of door een baan hogere inkomsten te krijgen. De gemeenten kunnen zelf aan de toekenning nog andere aanvullende voorwaarden stellen.

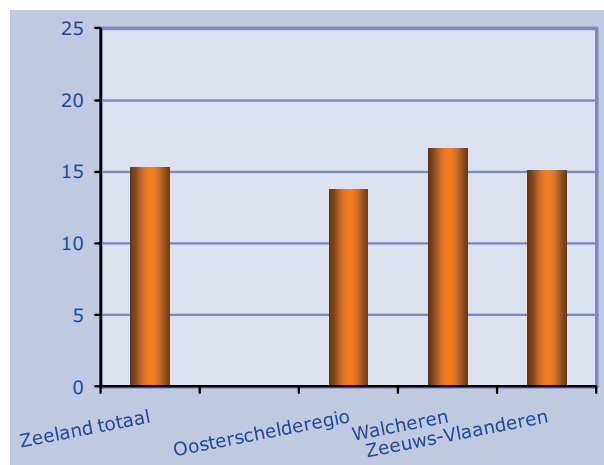
De bedoeling is dat men het geld gebruikt voor bijvoorbeeld een nieuwe koelkast of wasmachine, of om rekeningen te betalen. Een langdurigheidstoeslag krijgt men extra. Het geld wordt niet op de uitkering ingehouden. Als men aan de voorwaarden voldoet en blijft voldoen, kunnen mensen ieder jaar een langdurigheidstoeslag krijgen.

4.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kennen het gebruik van een langdurigheidstoeslag. Uit de cijfers blijkt dat 0,8% van de Zeeuwse huishoudens in 2008 van deze regeling gebruik maakte. Dit is een fractie meer dan bij de vorige meting (2006: 0,6%). Van de huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum is het gebruik 15,3%. Dit is een duidelijke toename ten opzichte van 2006, toen 10,6% van de minima in Zeeland van de langdurigheidstoeslag gebruik maakte.

Figuur 24 geeft grafisch weer hoe het gebruik van de langdurigheidstoeslag is per regio.

Figuur 24: Gebruik langdurigheidstoeslag minima (%)

Uit figuur 24 blijkt dat op Walcheren (16,6%) relatief het vaakst van de langdurigheidstoeslag gebruik wordt gemaakt. Het gebruik in de Oosterschelderegio (13,7%) ligt het laagst.

Hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de 13 Zeeuwse gemeenten is weergegeven in tabel 22. In deze tabel zijn ook de cijfers uit de vorige meting (tussen haakjes) opgenomen.

Tabel 22: Gebruik langdurigheidstoelage minima per gemeente (%)

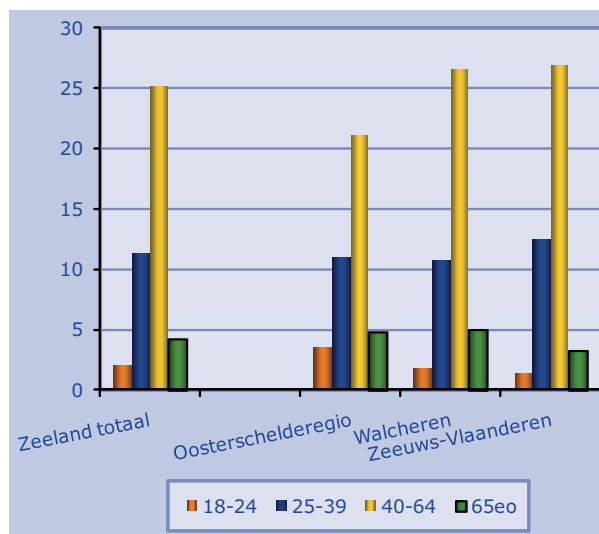
	Niet	Wel	Totaal	Totaal
Schouwen-Duiveland	86,1	13,9 (12,1)	100,0	495
Tholen	82,5	17,5 (8,0)	100,0	383
Noord-Beveland	94,9	5,1 (2,7)	100,0	118
Borsele	90,2	9,8 (5,4)	100,0	234
Goes	83,5	16,5 (12,4)	100,0	848
Kapelle	95,9	4,1 (1,3)	100,0	123
Reimerswaal	88,9	11,1 (10,8)	100,0	305
Middelburg	83,7	16,3 (11,1)	100,0	1.646
Veere	88,2	11,8 (2,8)	100,0	220
Vlissingen	82,6	17,4 (12,8)	100,0	1.769
Sluis	84,7	15,3 (10,8)	100,0	582
Terneuzen	83,4	16,6 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	90,1	9,9 (7,5)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

Uit tabel 22 blijkt dat in de gemeente Vlissingen (17,4%) het vaakst gebruik wordt gemaakt van de langdurigheidstoelage. De minima in Kapelle (4,1%) maken relatief het minst vaak gebruik van de regeling. Opvallend is dat in alle gemeenten sprake is van een toename van het gebruik. De toename is het sterkst in de gemeenten Tholen, Veere, Vlissingen en Sluis.

Als de minima worden onderscheiden naar *leeftijd* (oudste bewoner huishouden) wordt duidelijk dat mensen in de leeftijdscategorie 40-64 jaar het meest gebruik maken van de langdurigheidstoelage (figuur 25). Vanwege de leeftijds-criteria voor de aanvrager (zie definitie) is het logisch dat er onder de jongste en oudste leeftijdscategorie in weinig huishoudens gebruik wordt gemaakt van de regeling. Dit betreft in de praktijk medebewoners binnen een huishouden, die (nog) wel binnen de leeftijdsgrenzen vallen.

Uit figuur 25 blijkt verder dat bij onderscheiding naar *regio* in zowel de Oosterschelderegio als Walcheren als Zeeuws-Vlaanderen hetzelfde patroon naar voren komt als in geheel Zeeland. Ook in de drie regio's zijn de 40-64 jarigen de belangrijkste gebruikers.

Figuur 25: Gebruik langdurigheidstoelage minima naar leeftijd (%)

Tabel 23 geeft weer hoe het gebruik van de langdurigheidstoelage naar leeftijdscategorie is per *gemeente*.

Tabel 23: Gebruik langdurigheidstoeslag minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	4	8	20	8	495
Tholen	5	20	28	5	383
Noord-Beveland	0	0	10	2	118
Borsele	25	6	15	3	233
Goes	0	12	24	5	848
Kapelle	0	13	5	0	123
Reimerswaal	8	4	18	6	303
Middelburg	1	15	26	4	1.646
Veere	0	13	19	1	220
Vlissingen	2	6	28	7	1.769
Sluis	7	13	28	2	582
Terneuzen	0	12	29	4	1.749
Hulst	0	12	18	2	556

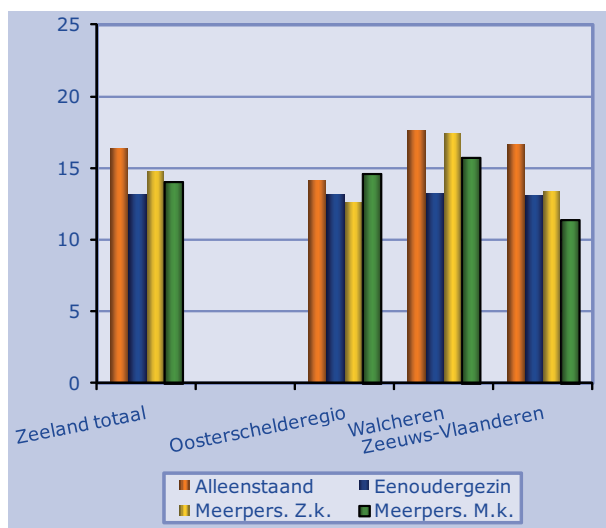
Uit tabel 23 blijkt dat in de meeste gemeenten het patroon van het gebruik van de regeling min of meer overeen komt met dat van geheel Zeeland en de regio's. Opvallend is wel het hoge percentage jongeren in Borsele, Reimerswaal en Sluis. Dat heeft te maken met de kleine aantallen in die leeftijdscategorie.

Als wordt gekeken naar het *type huishouden* (figuur 26) blijken de verschillen in gebruik van de langdurigheidstoeslag beperkt. Alleenstaanden maken verhoudingsgewijs het frequentst gebruik van de regeling.

Figuur 26 maakt ook duidelijk dat er vooral in de Oosterschelderegio weinig verschil is in gebruik tussen de onderscheiden categorieën. In Zeeuws-Vlaanderen is het gebruik van de regeling door alleenstaanden duidelijk wat groter dan van de andere categorieën.

In tabel 24 zijn de bovenstaande cijfers weergegeven per gemeente.

Figuur 26: Gebruik langdurigheidstoeslag minima naar huishoudtype (%)

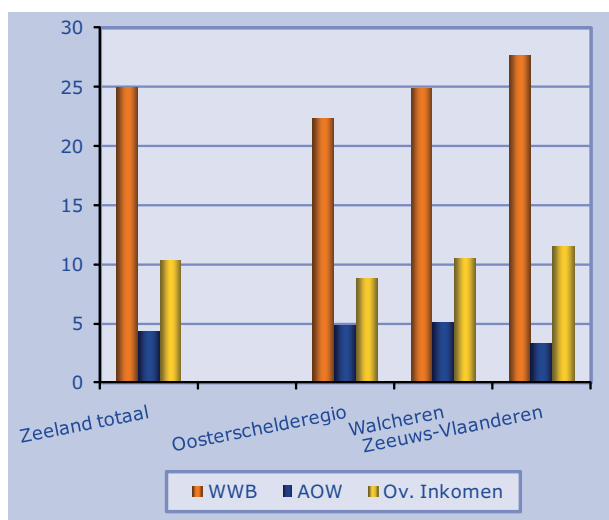
Tabel 24: Gebruik langdurigheidstoelage minima naar huishoudtype per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	15	13	13	10	495
Tholen	16	18	15	26	383
Noord-Beveland	3	20	0	10	118
Borsele	10	10	9	11	234
Goes	18	13	14	14	848
Kapelle	1	10	9	0	123
Reimerswaal	11	10	13	13	305
Middelburg	15	14	20	20	1.646
Veere	13	17	7	11	220
Vlissingen	20	12	17	12	1.769
Sluis	17	9	15	12	582
Terneuzen	19	15	13	12	1.749
Hulst	10	9	12	8	556

Het aandeel alleenstaanden dat gebruik maakt van de langdurigheidstoelage is het grootste in Vlissingen (20%); het laagst in Kapelle (1%). Onder eenoudergezinnen is het gebruik het grootst in Noord-Beveland (20%). Middelburg telt het hoogste percentage gebruikers van de regeling onder meerpersoonshuishoudens zonder kinderen (20%); de gemeente Tholen onder meerpersoonshuishoudens met kinderen (26%).

Als wordt onderscheiden naar *inkomensbron* komen grote verschillen naar voren in het gebruik van de langdurigheidstoelage (figuur 27).

Figuur 27: Gebruik langdurigheidstoelage minima naar bron inkomens

Uit figuur 27 blijkt dat ontvangers van een WWB-uitkering duidelijk veel meer gebruik maken van de langdurigheidstoelage dan de twee andere categorieën. Huishoudens met een AOW-uitkering maken het minst gebruik van de regeling. Gezien het feit dat de regeling niet bedoeld is voor 65-plussers een logische uitkomst. In de praktijk gaat het hier om huishoudens waarbij een partner van de oudste persoon binnen het huishouden nog geen 65 jaar is.

Figuur 27 maakt ook duidelijk dat het gebruikerspatroon in de drie onderscheiden regio's niet afwijkt van dat van geheel Zeeland.

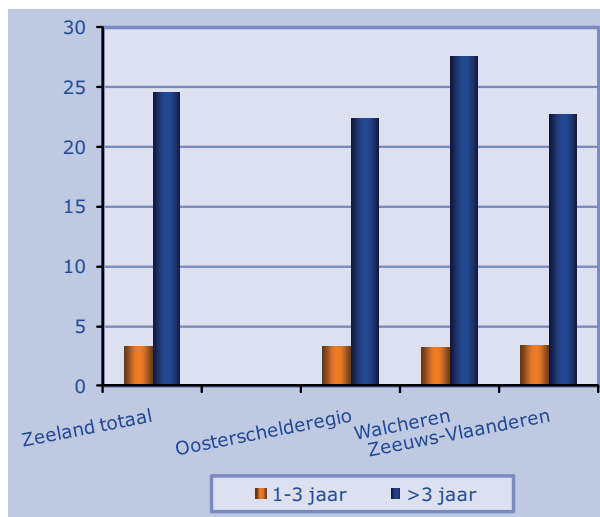
In tabel 25 is weergegeven hoe het gebruik van de langdurigheidstoelage naar inkomensbron is per gemeente.

Uit tabel 25 blijkt dat de cijfers per gemeente sterk overeen komen met het algemene beeld. In alle gemeenten wordt het meest van de regeling gebruik gemaakt door WWB-ontvangers.

Tabel 25: Gebruik langdurigheidstoelag minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	26	8	6	495
Tholen	29	5	16	383
Noord-Beveland	11	2	0	118
Borsele	15	3	9	233
Goes	24	5	10	848
Kapelle	10	0	0	123
Reimerswaal	18	6	7	305
Middelburg	25	4	12	1646
Veere	20	1	9	220
Vlissingen	25	7	9	1769
Sluis	29	2	15	582
Terneuzen	29	4	12	1749
Hulst	22	2	6	556

Als de cijfers worden onderscheiden naar *duur van de inkomensituatie* is de uitkomst weinig verrassend (figuur 28). Naarmate mensen langer moeten rondkomen van een minimuminkomen wordt er vaker gebruik gemaakt van de regeling. Dit manifesteert zich ook op het niveau van de drie onderscheiden regio's.

Figuur 28: Gebruik langdurigheidstoelag minima naar duur inkomensituatie (%)

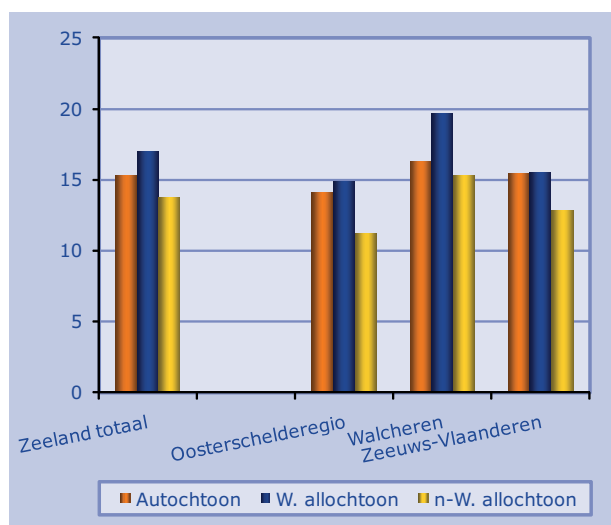
Het gebruik van de regeling door minima naar inkomensduur in de 13 gemeenten is weergegeven in tabel 26.

Tabel 26: Gebruik langdurigheidstoelag minima naar duur inkomen per gemeente (%)

	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	2	25	477
Tholen	7	26	381
Noord-Beveland	0	8	117
Borsele	2	16	230
Goes	4	28	847
Kapelle	0	6	123
Reimerswaal	2	17	305
Middelburg	4	26	1.641
Veere	1	21	219
Vlissingen	2	29	1.768
Sluis	3	24	562
Terneuzen	3	25	1.748
Hulst	4	14	555

Uit tabel 26 blijkt dat in alle gemeenten het gebruik van de langdurigheidstoelag het hoogst is bij mensen die al langer dan drie jaar tot de minima behoren. Een logische uitkomst.

Als wordt onderscheiden naar *etnische afkomst* blijkt dat in Zeeland Westers allochtonen relatief het meest gebruik maken van de langdurigheidstoelag; niet-Westers allochtonen relatief het minst (figuur 29). De verschillen zijn echter niet groot.

Figuur 29: Gebruik langdurigheidstoelag minima naar etnische achtergrond per regio (%)

De verdeling van het gebruik van de langdurigheidstoelag naar etnische afkomst loopt sterk uiteen, zo blijkt uit tabel 27. Zo zijn in de gemeenten Schouwen-Duiveland, Reimerswaal, Terneuzen en Vlissingen autochtonen de belangrijkste gebruikers van de regeling. In de gemeenten Tholen en Borsele zijn dat niet-Westers allochtonen. In de overige gemeenten zijn – overeenkomstig het provinciale beeld – Westers allochtonen de belangrijkste afnemers.

Uit figuur 29 blijkt verder dat het bovenstaande patroon zich ook in de drie regio's manifesteert. In Zeeuws-Vlaanderen is het verschil in gebruik tussen autochtonen en Westers allochtonen echter minimaal.

Hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de gemeente is weergegeven in tabel 27.

Tabel 27: Gebruik langdurigheidstoelag minima naar etniciteit per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	16	10	3	495
Tholen	15	23	28	383
Noord-Beveland	4	12	0	118
Borsele	11	4	12	234
Goes	17	20	12	848
Kapelle	2	11	5	123
Reimerswaal	13	10	5	305
Middelburg	13	25	18	1.646
Veere	11	17	7	220
Vlissingen	20	16	14	1.769
Sluis	15	15	14	582
Terneuzen	19	16	12	1.749
Hulst	7	15	14	556

5. Collectieve ziektekostenverzekering

5.1 Definitie

Gemeenten kunnen met minima een aanvullende collectieve ziektekostenverzekering (CZV) afsluiten. Bij afsluiting van een dergelijke verzekering wordt het premiedeel van de minimum-bijstandshuishoudens rechtstreeks ingehouden en wordt vaak een hoge korting gegeven op de premie.

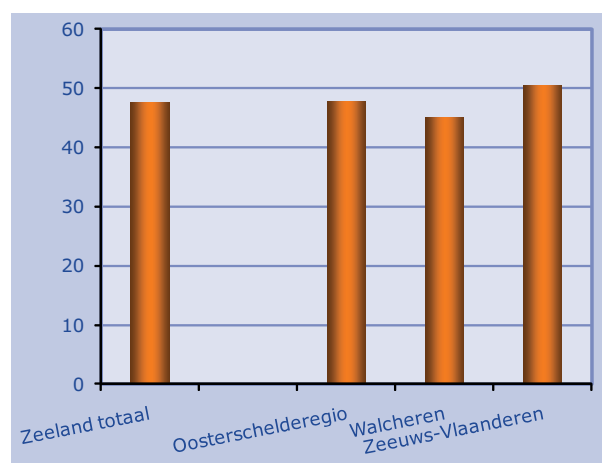
5.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kennen een collectieve ziektekostenverzekering. Ongeveer 3,1% van de huishoudens in Zeeland maakt hiervan gebruik. Dit is een fractie meer dan bij de vorige meting (3,0%). Toen waren echter maar gegevens bekend van 7 gemeenten, te weten: Schouwen-Duiveland, Tholen, Borsele, Middelburg, Veere, Vlissingen en Hulst.

Van de huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum is het gebruik 47,5%. Dit is iets meer dan in 2006 (44,1%).

In figuur 30 zijn ook de cijfers voor de drie onderscheiden regio's verwerkt.

Figuur 30: Gebruik collectieve ziektekostenverzekering minima per regio (%)

Uit de bovenstaande afbeelding blijkt dat de verschillen tussen de drie regio's erg klein zijn. In Zeeuws-Vlaanderen wordt het meest van de regeling gebruik gemaakt; op Walcheren het minst. De verschillen zijn echter minimaal.

In tabel 28 is weergegeven hoe het gebruik van de CZV van de minima is per gemeente⁷.

7. Het cijfer voor Borsele heeft betrekking op de tegemoetkoming in de kosten voor een aanvullende ziektekostenverzekering. Eerst vanaf 2010 kent deze gemeente een CZV. Bij de aanlevering van CVZ-gegevens over de gemeente Reimerswaal zijn (abusievelijk) cijfers van 143 personen niet verwerkt.

Tabel 28: Gebruik CZV minima per gemeente (%)

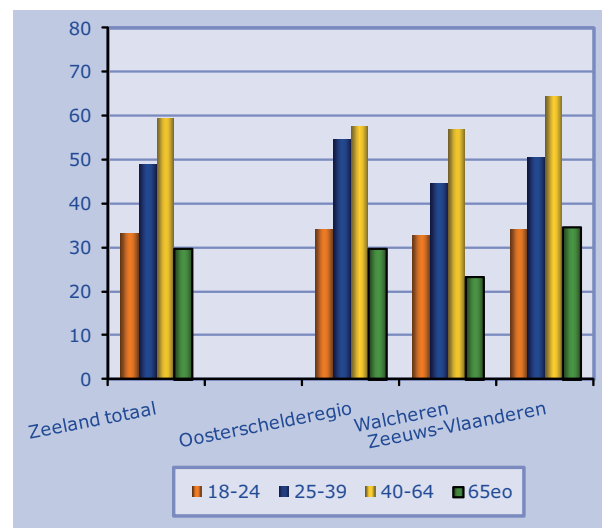
	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	42,6	57,4 (36,7)	100,0	495
Tholen	64,8	35,2 (30,2)	100,0	383
Noord-Beveland	67,8	32,2 (n.b.)	100,0	118
Borsele	56,8	43,2 (31,8)	100,0	234
Goes	44,7	55,3 (n.b.)	100,0	848
Kapelle	61,0	39,0 (n.b.)	100,0	123
Reimerswaal	60,7	39,3 (n.b.)	100,0	305
Middelburg	57,5	42,5 (45,3)	100,0	1.646
Veere	66,4	33,6 (46,2)	100,0	220
Vlissingen	51,2	48,8 (56,9)	100,0	1.769
Sluis	54,3	45,7 (n.b.)	100,0	582
Terneuzen	47,3	52,7 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	52,3	47,7 (18,7)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

Uit tabel 28 blijkt dat het gebruik van de CZV het hoogst uitkomt in de gemeente Schouwen-Duiveland (57,4%). In Noord-Beveland is zij het laagst (32,2%). Ook Tholen (35,2%) en Veere (33,6%) kennen een laag gebruik. Als we de cijfers vergelijken met de vorige meting (cijfers tussen haakjes) valt op in de drie Walcherse gemeenten een afname plaatsvond van het gebruik van de CZV. Vooral in Schouwen-Duiveland en Hulst was sprake van een sterke toename.

Tabel 29: Gebruik CZV minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	41	66	68	33	495
Tholen	24	52	44	18	383
Noord-Beveland	100	57	42	13	118
Borsele	50	33	52	33	233
Goes	34	56	59	50	848
Kapelle	25	54	45	29	123
Reimerswaal	25	46	61	13	303
Middelburg	36	46	55	17	1.646
Veere	33	39	50	6	220
Vlissingen	30	44	59	35	1.769
Sluis	33	43	57	34	582
Terneuzen	34	55	68	34	1.749
Hulst	35	41	61	37	556

Bij onderscheiding van de minima naar *leeftijd* (oudste bewoner binnen huishouden) blijkt dat vooral huishoudens in de leeftijdscategorieën tussen 25 en 64 jaar gebruik maken van de regeling (figuur 31).

Figuur 31: Gebruik CZV minima naar leeftijd (%)

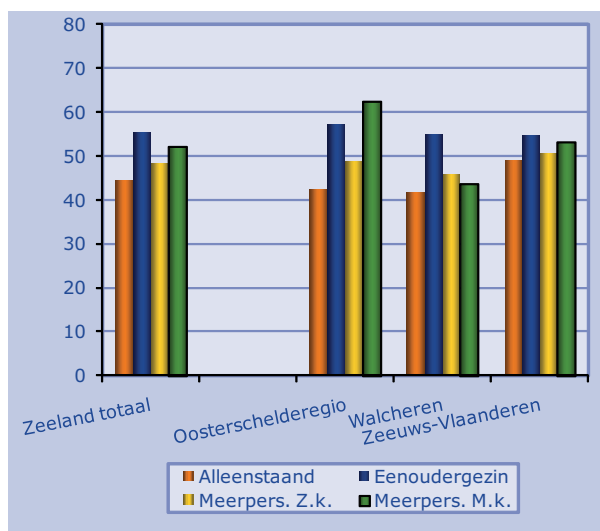
Uit figuur 31 blijkt verder dat het gebruik van de regeling naar leeftijdscategorie in de drie regio's min of meer overeen komt met het algemene Zeeuwse beeld.

Tabel 29 geeft weer hoe het gebruik van de CZV naar leeftijd is per gemeente.

Uit tabel 29 blijkt dat het patroon waarbij de 27 t/m 39 jarigen en (vooral) 40 t/m 64-jarigen het meest gebruik maken van de regeling zich ook in de meeste gemeenten voordoet. Het feit dat in enkele gemeenten relatief veel 18 t/m 26-jarigen gebruik maken van de CZV heeft te maken met de kleine aantallen binnen die leeftijdscategorie in de desbetreffende gemeenten.

Als de minima worden onderscheiden naar *type huishouden* blijken de verschillen wat minder groot te zijn dan bij uitsplitsing naar leeftijd. Figuur 32 maakt duidelijk dat eenoudergezin en meerpersoonshuishoudens het meest gebruik maken van de regeling. De verschillen met de andere categorieën zijn echter niet groot.

Figuur 32: Gebruik CZV minima naar huishoudtype (%)

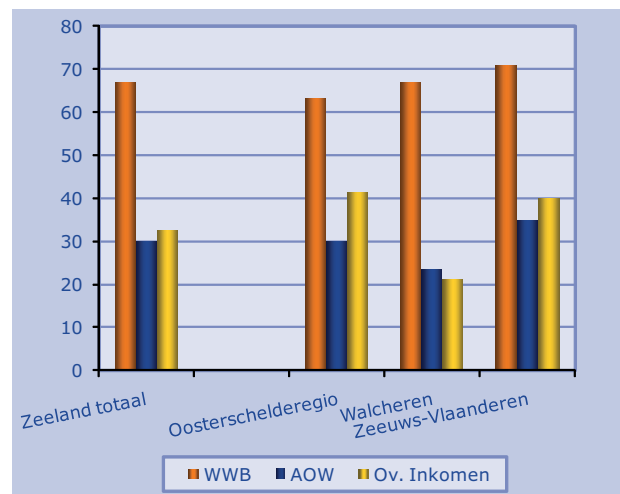
Uit figuur 32 blijkt verder dat alleen in de *regio* Walcheren de verdeling iets afwijkt van het algemene Zeeuwse beeld. In deze regio maken meerpersoonshuishoudens met kinderen duidelijk wat minder gebruik van de regeling.

In tabel 30 zijn de bovenstaande cijfers onderscheiden op het niveau van de *gemeenten*.

Uit tabel 30 blijkt dat in de meeste gemeenten eenoudergezinnen of meerpersoonshuishoudens met kinderen het meest gebruik maken van de CZV. De verschillen met de andere categorieën zijn echter meestal klein.

Als de minima worden onderscheiden naar *inkomensbron* blijken de verschillen duidelijker. Figuur 33 maakt duidelijk dat vooral ontvangers van een WWB-uitkering veel gebruik maken van de regeling.

Figuur 33: Gebruik CZV minima naar bron inkomen (%)

Tabel 30: Gebruik CZV minima naar huishoudtype per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	50	63	63	76	495
Tholen	27	39	39	58	383
Noord-Beveland	18	80	33	60	118
Borsele	40	44	47	58	234
Goes	54	66	50	61	848
Kapelle	32	43	50	55	123
Reimerswaal	32	58	36	59	305
Middelburg	37	55	45	45	1.646
Veere	35	43	25	37	220
Vlissingen	47	56	50	43	1.769
Sluis	45	41	48	51	582
Terneuzen	51	58	51	58	1.749
Hulst	47	55	51	39	556

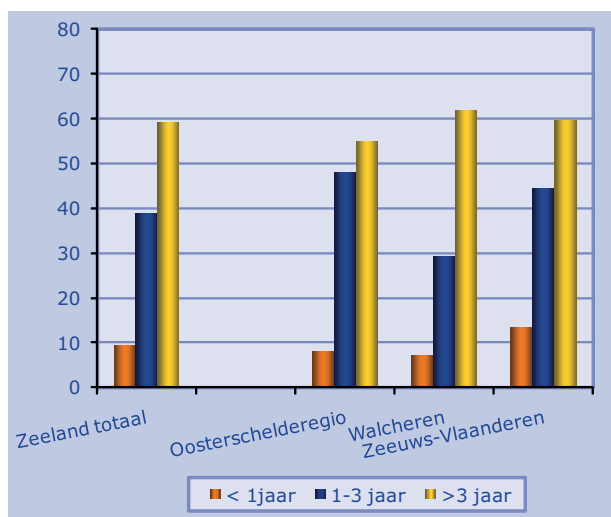
Uit figuur 33 blijkt verder dat in alle drie onderscheiden regio's mensen met een WWB-uitkering duidelijk de grootste afnemers zijn.

Tabel 31 geeft weer hoe de bovenstaande gegevens zich verhouden tot de verschillende gemeenten.

Tabel 31 maakt duidelijk dat in elke Zeeuwse gemeente WWB-ontvangers duidelijk het meest gebruik maken van de CZV.

Onderscheiding van de cijfers naar de *duur van de inkomensituatie* levert eveneens een duidelijk beeld op. Dit is grafisch weergegeven in figuur 34.

Figuur 34: Gebruik CZV minima naar duur inkomensituatie (%)

Naarmate huishoudens langer tot de minima behoren maken zij vaker gebruik van de regeling. Dit geldt ook in de drie onderscheiden regio's.

Tabel 32 geeft weer hoe het gebruik van de CZV naar duur van de inkomensituatie zich verhoudt tot de verschillende gemeenten.

Tabel 32: Gebruik CZV minima naar duur inkomen per gemeente (%)

	< 1jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	15	62	59	477
Tholen	0	38	41	381
Noord-Beveland	0	38	38	117
Borsele	6	36	56	230
Goes	12	49	68	847
Kapelle	8	39	44	123
Reimerswaal	4	40	44	305
Middelburg	10	27	58	1.641
Veere	7	33	40	219
Vlissingen	5	31	68	1.768
Sluis	14	37	58	562
Terneuzen	7	49	61	1.748
Hulst	27	36	56	555

Tabel 31: Gebruik CZV minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	72	33	59	495
Tholen	49	18	36	383
Noord-Beveland	54	13	30	118
Borsele	52	33	36	233
Goes	67	50	36	848
Kapelle	61	29	13	123
Reimerswaal	69	13	30	305
Middelburg	68	17	22	1.646
Veere	59	6	20	220
Vlissingen	67	35	20	1.769
Sluis	66	34	37	582
Terneuzen	70	34	47	1.749
Hulst	78	37	21	556

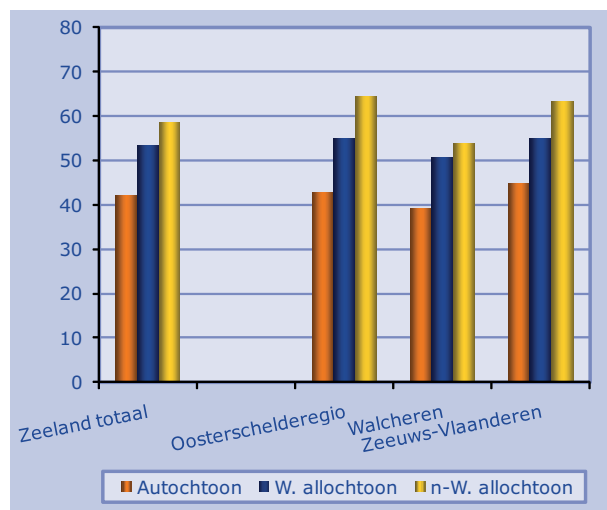
Uit tabel 32 blijkt dat in vrijwel alle gemeenten het gebruik van een CZV toeneemt naarmate huishoudens langer tot de minima behoren.

Ook de *etnische afkomst* van de minima vertoont een duidelijk verband met het gebruik van een CZV. Dit blijkt uit figuur 35. Vooral huishoudens van allochtone afkomst, met name met een niet-Westerse achtergrond, maken relatief meer gebruik van de regeling.

Uit figuur 35 blijkt verder dat in alle drie Zeeuwse regio's niet-Westers allochtonen het meest gebruik maken van de CZV.

Het bovenstaande patroon doet zich ook voor in vrijwel alle Zeeuwse gemeenten. Dit is weergegeven in tabel 33.

Figuur 35: Gebruik CZV minima naar etnische achtergrond (%)

Tabel 33: Gebruik CZV minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	53	64	76	495
Tholen	28	53	67	383
Noord-Beveland	29	41	42	118
Borsele	41	46	54	234
Goes	52	55	64	848
Kapelle	30	53	62	123
Reimerswaal	33	50	61	305
Middelburg	35	47	57	1.646
Veere	31	40	41	220
Vlissingen	45	55	52	1.769
Sluis	40	54	59	582
Terneuzen	49	54	63	1.749
Hulst	39	58	69	556

6. Kwijtscheldingsregeling

6.1 Definitie

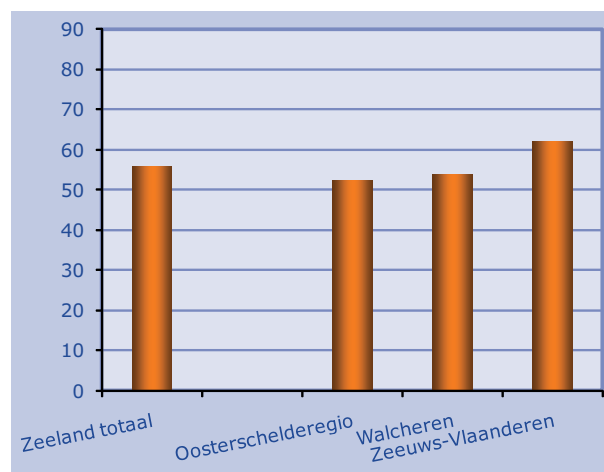
Onder de gemeentelijke belastingen vallen de Onroerend Zaak Belasting (OZB), de afvalstoffenheffing, hondenbelasting en de rioolheffing. Voor de kwijtschelding zijn ten opzichte van de WWB andere vermogensgrenzen gedefinieerd. De kwijtschelding valt onder de doelstelling lastenverlichting en is voor burgers op bijstandsniveau. De burgers kunnen kwijtschelding aanvragen voor alle genoemde belastingsoorten. Huishoudens op Walcheren met een WWB-inkomen krijgen in principe automatisch kwijtschelding.

6.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kennen de kwijtscheldingsregeling. Uit de cijfers blijkt dat ongeveer 3,1% van alle huishoudens in Zeeland gebruik maakt van deze regeling. Dit is iets minder dan in 2006, toen 3,8% gebruik maakte van de kwijtscheldingsregeling. Van de Zeeuwse minima maakt 55,8% gebruik van de regeling. Ook dit cijfer ligt iets lager dan bij de vorige meting (2006: 58,8%). De uitkomst is vermoedelijk een gevolg van het feit dat sinds de vorige meting de OZB is afgeschaft voor mensen met een huurhuis. Een aantal gemeenten hebben daarnaast de kwijtschelding afgeschaft voor bijv. de hondenbelasting.

Hoe het gebruik van de kwijtscheldingsregeling is per regio is grafisch weergegeven in figuur 36.

Figuur 36: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima (%)

Uit figuur 36 blijkt dat in Zeeuws-Vlaanderen door minima het meest gebruik wordt gemaakt van de kwijtscheldingsregeling.

In tabel 34 is het gebruik van de kwijtscheldingsregeling door de minima weergegeven *per gemeente*. In deze tabel zijn (tussen haakjes) de cijfers uit de vorige meting opgenomen.

Tabel 34: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima per gemeente (%)

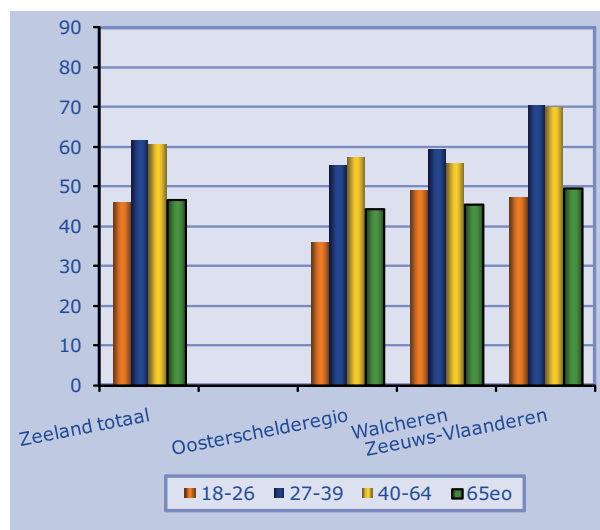
	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	56,2	43,8 (62,0)	100,0	495
Tholen	55,1	44,9 (56,6)	100,0	383
Noord-Beveland	53,4	46,6 (47,9)	100,0	118
Borsele	48,3	51,7 (56,4)	100,0	234
Goes	38,6	61,4 (74,5)	100,0	848
Kapelle	48,0	52,0 (38,5)	100,0	123
Reimerswaal	48,5	51,5 (56,0)	100,0	305
Middelburg	39,2	60,8 (61,9)	100,0	1.646
Veere	57,7	42,3 (51,0)	100,0	220
Vlissingen	51,7	48,3 (54,5)	100,0	1.769
Sluis	48,6	51,4 (47,6)	100,0	582
Terneuzen	36,6	63,4 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	32,4	67,6 (61,1)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

Uit tabel 34 blijkt dat de minimumhuishoudens in de gemeente Hulst relatief het meest gebruik maken van de kwijtscheldingsregeling (67,6%). Door minima uit Veere wordt verhoudingsgewijs het minst van de regeling gebruik gemaakt (42,3%). Ook Schouwen-Duiveland (43,8%) en Tholen (44,9%) kennen een laag gebruik. Als we de huidige cijfers vergelijken met die van 2006 blijkt dat in de meeste gemeenten sprake is van een verminderd gebruik van de regeling. Alleen in Kapelle, Sluis en Hulst was sprake van een stijging.

Als we de minima onderscheiden naar *leeftijd* (oudste bewoner) blijkt dat mensen in de twee middelste leeftijdscategorieën (27 t/m 39 jaar en 40 t/m 64 jaar) het meest gebruik maken van de regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 37.

Uit figuur 37 blijkt verder dat de situatie in de drie regio's niet veel afwijkt van die in geheel Zeeland.

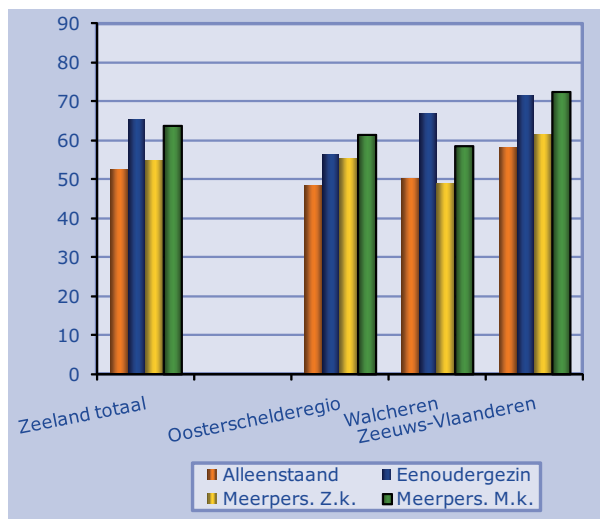
In tabel 35 is het gebruik van de kwijtscheldingsregeling weergegeven per *gemeente*.

Figuur 37: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar leeftijd (%)**Tabel 35: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar leeftijd per gemeente (%)**

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	37	37	45	48	495
Tholen	19	55	51	36	383
Noord-Beveland	50	57	58	33	118
Borsele	50	50	56	44	233
Goes	34	63	64	59	848
Kapelle	50	67	63	37	123
Reimerswaal	50	58	62	36	303
Middelburg	52	72	65	46	1.646
Veere	33	48	51	26	220
Vlissingen	47	48	48	50	1.769
Sluis	33	56	58	44	582
Terneuzen	52	73	73	46	1.749
Hulst	35	77	71	63	556

Uit tabel 35 blijkt dat in bijna alle gemeenten de huishoudens waarvan de oudste persoon tussen de 27 en 64 jaar oud is het meest gebruik maken van de regeling. Opvallend is dat de verschillen tussen de leeftijdscategorieën in Vlissingen minimaal zijn.

Bij onderscheiding van de minima naar *type huishouden* blijken de verschillen in gebruik van de kwijtscheldingsregeling eveneens betrekkelijk gering te zijn (figuur 38).

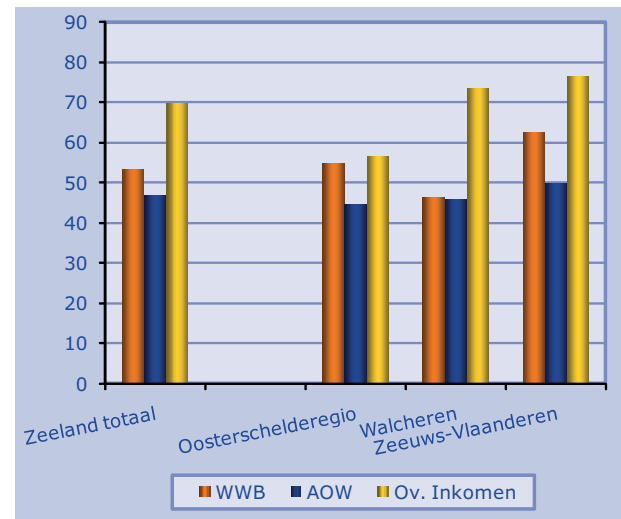
Figuur 38: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar type huishouden (%)

Uit figuur 38 blijkt dat de eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens met kinderen relatief wat meer van de regeling gebruik maken dan de andere categorieën. Uit figuur 38 blijkt ook dat dit patroon zich min of meer ook in de drie onderscheiden regio's manifesteert.

In tabel 36 is het gebruik van de kwijtscheldingsregeling per gemeente weergegeven.

Uit tabel 36 blijkt dat ook in de meeste gemeenten eenoudergezinnen en/of meerpersoonshuishoudens met kinderen de belangrijkste categorieën zijn die gebruik maken van de regeling. De verschillen met de andere categorieën zijn echter soms gering.

Als we de minimumhuishoudens in Zeeland onderscheiden naar *inkomensbron* ontstaan wat duidelijker verschillen. Het zijn vooral ontvangers van een andersoortig inkomen (gesubsidieerd werkenden, kleine zelfstandigen, WAO-ers) die relatief vaak gebruik maken van de regeling (figuur 39).

Figuur 39: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar bron inkomen (%)

Uit figuur 39 komt ook naar voren dat bij onderscheiding naar regio het algemene Zeeuwse 'plaatje' zowel in de Oosterschelderegio, Walcheren als Zeeuws-Vlaanderen is terug te vinden. In de Oosterschelderegio blijft het gebruik van de regeling door mensen met een andersoortig inkomen wat achter bij die in de twee andere regio's.

Tabel 37 geeft weer hoe het gebruik van de kwijtscheldingsregeling is op *gemeenteniveau*.

Tabel 36: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar huishoudtype per gemeente (%)

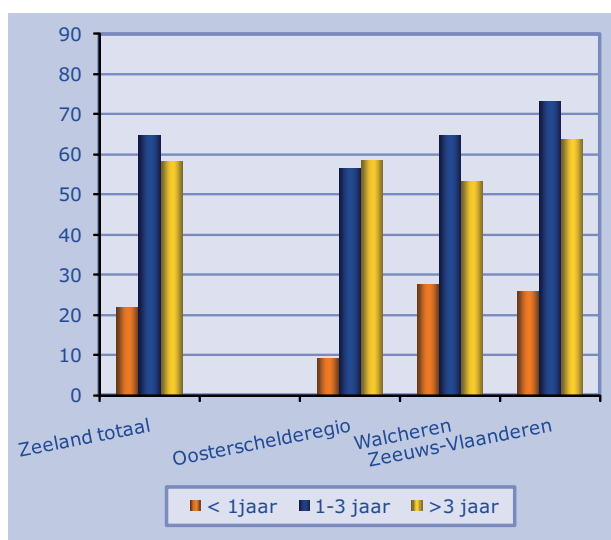
	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	45	36	47	44	495
Tholen	38	43	56	60	383
Noord-Beveland	40	73	33	80	118
Borsele	47	59	58	53	234
Goes	59	70	58	71	848
Kapelle	39	81	68	45	123
Reimerswaal	44	58	64	64	305
Middelburg	55	76	57	73	1.646
Veere	39	60	37	42	220
Vlissingen	47	59	43	47	1.769
Sluis	51	58	46	52	582
Terneuzen	59	73	62	75	1.749
Hulst	62	77	72	90	556

Tabel 37: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	52	48	33	495
Tholen	48	36	52	383
Noord-Beveland	52	33	70	118
Borsele	53	44	59	233
Goes	57	59	73	848
Kapelle	57	37	74	123
Reimerswaal	60	36	61	305
Middelburg	58	46	76	1.646
Veere	40	26	73	220
Vlissingen	38	50	71	1.769
Sluis	66	44	43	582
Terneuzen	63	46	85	1.749
Hulst	57	63	92	556

Uit tabel 37 blijkt dat in vrijwel alle gemeenten mensen met een andersoortig inkomen het meeste gebruik maken van de kwijtscheldingsregeling. In Schouwen-Duiveland en Sluis zijn WWB-ontvangers de belangrijkste afnemers.

Als de minima worden onderscheiden naar de *duur van hun inkomenssituatie* ontstaan duidelijker verschillen (figuur 40).

Figuur 40: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar duur inkomenssituatie (%)

Het zijn vooral huishoudens die langer dan 1 jaar op het huidige inkomensniveau zitten die gebruik maken van de regeling, zo blijkt uit figuur 40. Dit kan ook in de drie regio's worden vastgesteld.

Tabel 38 geeft de bovenstaande cijfers weer per gemeente.

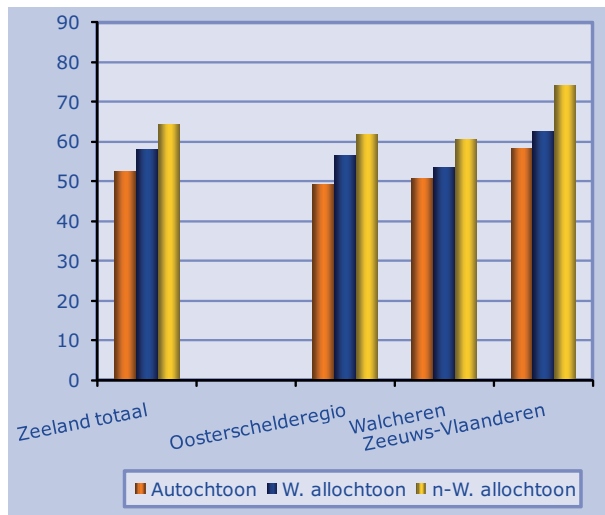
Tabel 38: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar duur inkomenssituatie per gemeente (%)

	< 1jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	0	29	62	477
Tholen	2	54	48	381
Noord-Beveland	6	69	46	117
Borsele	9	62	59	230
Goes	15	68	67	847
Kapelle	0	84	48	123
Reimerswaal	13	61	52	305
Middelburg	31	66	63	1.641
Veere	7	61	40	219
Vlissingen	28	63	45	1.768
Sluis	26	50	60	562
Terneuzen	17	77	64	1.748
Hulst	44	82	66	555

Opvallend is dat in een aantal gemeenten (o.a. Middelburg en Vlissingen) ook een belangrijk deel van degenen die korter dan 1 jaar moet rondkomen van een minimuminkomen gebruik maakt van de regeling.

Als de minima in Zeeland worden onderscheiden naar *etnische achtergrond* blijkt dat allochtonen iets meer van de kwijtscheldingsregeling gebruik maken dan de andere categorieën (figuur 41).

Figuur 41: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar etnische achtergrond (%)

Figuur 41 maakt duidelijk dat dit algemene Zeeuwse patroon zich in alle drie onderscheiden regio's manifesteert. In tabel 39 is het gebruik van de kwijtscheldingsregeling weergegeven per *gemeente*.

Uit tabel 39 blijkt dat in een aantal gemeenten (Schouwen-Duiveland, Kapelle en Veere) allochtonen met een Westerse achtergrond de belangrijkste gebruikers zijn van de regeling.

Tabel 39: Gebruik kwijtscheldingsregeling minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	41	52	48	495
Tholen	40	51	70	383
Noord-Beveland	47	41	50	118
Borsele	47	68	69	234
Goes	62	58	64	848
Kapelle	46	74	57	123
Reimerswaal	48	57	64	305
Middelburg	53	66	75	1.646
Veere	41	49	44	220
Vlissingen	49	44	50	1.769
Sluis	51	50	57	582
Terneuzen	59	63	75	1.749
Hulst	63	71	83	556

7. Gemeentelijk sociaal fonds

7.1 Definitie

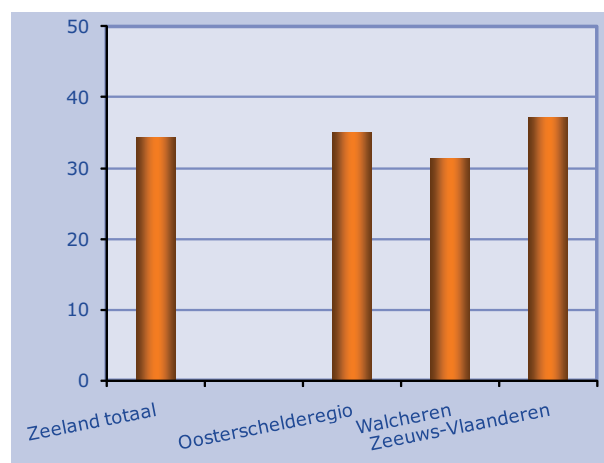
Het doel van de bijdrage is om het gebruik van maatschappelijke voorzieningen (zoals deelname aan verenigingen, sportclubs, krant, telefoon, scholing, 'tafeltje-dekje') door de minst draagkrachtigen te stimuleren. Met de bijdrage wordt getracht te voorkomen dat mensen met een laag inkomen in een sociaal isolement terecht komen. In de praktijk zijn er diverse benamingen voor een Gemeentelijk Sociaal Fonds (GSF) (bijv. 'declaratiefonds', 'minimabijdrage' of 'sociaal cultureel fonds') en kan de inhoud en concrete doelgroep nogal eens verschillen per gemeente. Het fonds is vooral bedoeld voor gezinnen met kinderen.

7.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kennen een (soort) GSF⁸. Uit de gegevens blijkt dat 2,2% van de Zeeuwse huishoudensgebruik maken van deze regeling. Van de huishoudens met een inkomen onder de 105% van het sociaal minimum is het gebruik 34,2%. Dit is duidelijk veel meer dan bij de vorige meting (2006: 14,0%).

In figuur 42 is grafisch weergegeven hoe het gebruik van het gemeentelijk sociaal fonds zich verhoudt tot de 3 onderscheiden regio's.

Figuur 42: Gebruik GSF minima (%)

Uit figuur 42 blijkt dat in Zeeuws-Vlaanderen (37,2%) het meest gebruik wordt gemaakt van het GSF. In de regio Walcheren wordt het minst gebruik gemaakt van de regeling (31,3%).

Hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de verschillende *gemeenten* is weergegeven in tabel 40. Ook in deze tabel zijn (tussen haakjes) de cijfers van 2006 weergegeven.

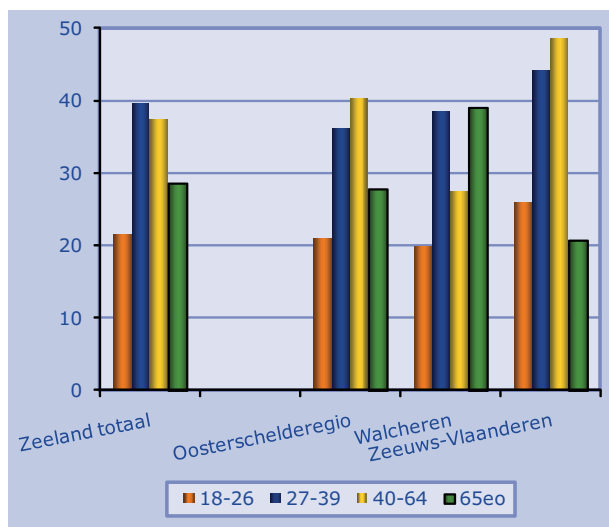
8. De naam van dit fonds verschilt nogal per gemeente. In Tholen wordt het 'declaratiefonds' genoemd, in Noord-Beveland 'participatieregeling', in Veere 'soc.-cult. bijdrage', etc.

Tabel 40: Gebruik GSF minima per gemeente (%)

	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	85,7	14,3 (4,9)	100,0	495
Tholen	86,2	13,8 (4,0)	100,0	383
Noord-Beveland	72,9	27,1 (24,0)	100,0	118
Borsele	55,6	44,4 (32,9)	100,0	234
Goes	44,3	55,7 (n.b.)	100,0	848
Kapelle	87,0	13,0 (n.b.)	100,0	123
Reimerswaal	57,4	42,6 (35,3)	100,0	305
Middelburg	61,4	38,6 (9,1)	100,0	1.646
Veere	73,2	26,8 (12,3)	100,0	220
Vlissingen	75,0	25,0 (12,0)	100,0	1.769
Sluis	73,7	26,3 (n.b.)	100,0	582
Terneuzen	59,8	40,2 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	61,0	39,0 (27,3)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

Uit tabel 40 blijkt dat minima in Goes (55,7%) relatief het meest gebruik maken van het GSF⁹. In Kapelle (13,0%) wordt door minima het minst gebruik gemaakt van deze regeling. Ook in Tholen (13,8%) en Schouwen-Duiveland (14,3%) wordt relatief weinig gebruik gemaakt van het GSF. Opvallend is verder dat in alle gemeenten waarover ook over 2006 cijfers beschikbaar zijn, sprake is van een toename van het gebruik van de regeling. Dit geldt met name voor de gemeente Middelburg.

Figuur 43: Gebruik GSF minima naar leeftijd (%)

Als we de minima onderscheiden naar *leeftijd* blijkt dat vooral minimumhuishoudens waarvan de oudste persoon tussen de 27 en 65 jaar oud is gebruik maken van de regeling (figuur 43).

Uit figuur 43 blijkt dat het gebruik van het GSF in de regio Walcheren enigszins afwijkt van die in de Oosterschelderegio en Zeeuws-Vlaanderen. Op Walcheren maken vooral 27-39 jarigen en 65-plussers veel gebruik van de regeling; veel meer dan de 40 t/m 64-jarigen. In Zeeuws-Vlaanderen maken vooral de 'middengroepen' relatief veel gebruik van het GSF.

Hoe het gebruik van het GSF naar leeftijd is per *gemeente* is weergegeven in tabel 41.

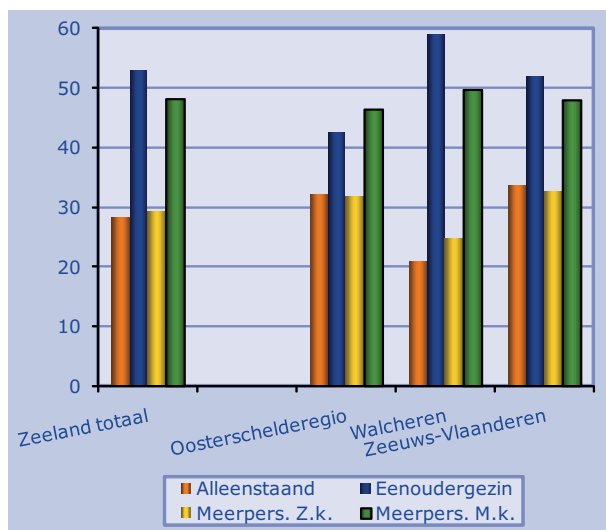
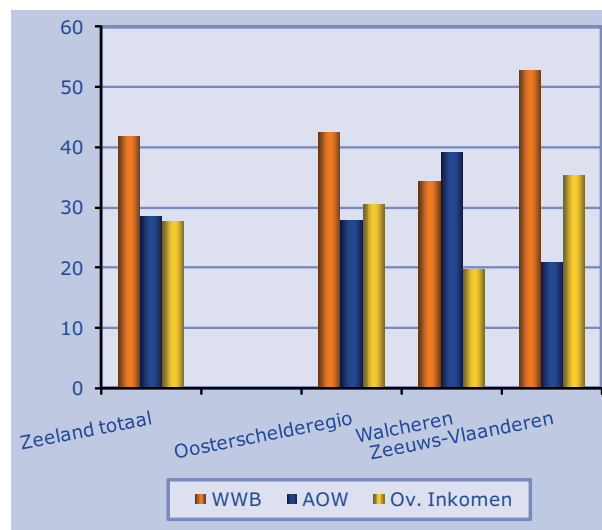
Tabel 41: Gebruik GSF minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	11	15	15	13	495
Tholen	0	17	22	4	383
Noord-Beveland	0	43	38	13	118
Borsele	50	44	51	32	233
Goes	39	56	56	58	848
Kapelle	0	13	15	14	123
Reimerswaal	25	40	55	32	303
Middelburg	29	51	38	34	1.646
Veere	17	45	32	11	220
Vlissingen	11	26	18	52	1.769
Sluis	15	32	33	16	582
Terneuzen	32	48	53	20	1.749
Hulst	6	44	52	27	556

Opvallend is het hoge percentage jonge gebruikers van de regeling in Borsele. Dit betreft echter slechts enkele huishoudens. Het hoge aandeel gebruikers in de regio Walcheren manifesteert zich vooral in Middelburg.

Als de minima worden onderscheiden naar *type huishouden* blijkt dat - niet verwonderlijk, zie definitie - vooral eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens met kinderen veel gebruik maken van een dergelijke regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 44. Uit deze afbeelding blijkt ook dat zich dit zowel in de regio Oosterschelde, Walcheren als Zeeuws-Vlaanderen voordoet.

9. Voor de gemeente Goes omvat dit onder meer een regeling tegemoetkoming schoolkosten en een bijdrageregeling voor vakanties voor gezinnen met jonge kinderen.

Figuur 44: Gebruik GSF minima naar type huishouden (%)**Figuur 45: Gebruik GSF minima naar bron inkomen (%)**

Hoe het gebruik van een GSF is per *gemeente* is weergegeven in tabel 42.

Uit tabel 42 blijkt dat niet in alle gemeenten vooral eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens gebruik maken van het GSF. In Goes maken verhoudingsgewijs veel alleenstaanden gebruik van de regeling; in Borsele, Goes, Reimerswaal en Hulst relatief ook veel meerpersoonshuishoudens zonder kinderen.

Bij onderscheiding naar *bron van het inkomen* blijkt dat vooral Zeeuwse WWB-ontvangers relatief vaak gebruik maken van het GSF (figuur 45).

Opvallend is dat bij onderscheiding naar regio blijkt dat op Walcheren AOW-ontvangers de grootste gebruikersgroep is. Het gebruik van het GSF door mensen met een ander soort inkomen in deze regio blijft duidelijk achter, zo blijkt uit figuur 45. In Zeeuws-Vlaanderen maken vooral WWB-ontvangers gebruik van de regeling; de AOW-ontvangers blijven hier achter.

In tabel 43 is het gebruik van het GSF per gemeente weergegeven.

Tabel 42: Gebruik GSF minima naar type huishouden per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	11	26	12	18	495
Tholen	9	20	10	34	383
Noord-Beveland	22	47	14	60	118
Borsele	39	54	42	68	234
Goes	54	66	49	63	848
Kapelle	10	14	23	9	123
Reimerswaal	37	45	55	51	305
Middelburg	30	67	28	51	1.646
Veere	27	40	16	37	220
Vlissingen	12	53	23	50	1.769
Sluis	23	36	24	37	582
Terneuzen	37	55	33	51	1.749
Hulst	35	55	40	51	556

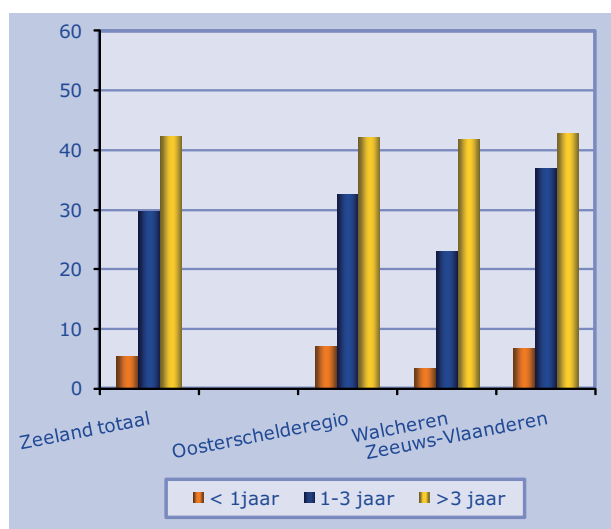
Tabel 43: Gebruik GSF minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	17	13	13	495
Tholen	19	4	19	383
Noord-Beveland	33	13	50	118
Borsele	54	32	39	233
Goes	59	58	46	848
Kapelle	16	14	4	123
Reimerswaal	52	32	44	305
Middelburg	51	34	23	1.646
Veere	34	11	36	220
Vlissingen	21	52	14	1.769
Sluis	35	16	28	582
Terneuzen	56	20	39	1.749
Hulst	59	27	31	556

Uit tabel 43 blijkt dat in de meeste gemeenten WWB-ontvangers het meest gebruik maken van het GSF. Dit geldt echter niet voor Noord-Beveland en Veere ('overige inkomensontvangers') en Vlissingen (AOW-ers).

Als wordt gekeken naar de *duur van het inkomen* dan blijkt een eenduidige relatie. Naarmate huishoudens langer tot de minima behoren maken zij meer gebruik van het GSF (figuur 46).

Figuur 46: Gebruik GSF minima naar duur inkomenssituatie (%)

Uit figuur 46 blijkt ook dat de (positieve) relatie tussen de duur van de inkomenssituatie en het gebruik van het GSF zich in alle drie regio's manifesteert.

In tabel 44 is het gebruik van het GSF naar duur van de inkomenssituatie per gemeente weergegeven.

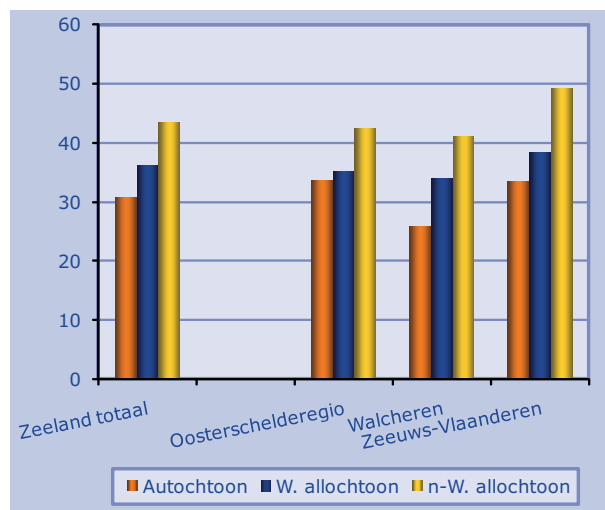
Tabel 44: Gebruik GSF minima naar duur inkomenssituatie per gemeente (%)

	<1jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	0	11	19	477
Tholen	0	16	16	381
Noord-Beveland	6	34	28	117
Borsele	6	40	57	230
Goes	14	51	67	847
Kapelle	0	3	19	123
Reimerswaal	4	42	48	305
Middelburg	6	28	51	1.641
Veere	3	28	32	219
Vlissingen	2	17	34	1.768
Sluis	7	26	32	562
Terneuzen	6	38	46	1.748
Hulst	9	44	43	555

Uit tabel 44 blijkt dat in bijna elke gemeente het gebruik van het GSF stijgt bij het toenemen van duur van de huidige inkomenssituatie.

Ook als we de minima onderscheiden naar *etnische achtergrond* blijkt een duidelijke relatie met het gebruik van het GSF. Vooral allochtonen - met name met een niet-Westerse achtergrond - maken relatief veel gebruik van de regeling (figuur 47).

Figuur 47: Gebruik GSF minima naar etnische achtergrond (%)

Uit figuur 47 blijkt dat in alle drie *regio's* niet-Westers allochtonen relatief het meest gebruik maken van het GSF.

Hoe het gebruik van het GSF is per *gemeente* is weergegeven in tabel 45.

Uit tabel 45 blijkt dat mensen met een niet-Westerse achtergrond niet in alle gemeenten de grootste categorie is die gebruik maakt van de regeling. In Goes zijn dat de minima met een autochtone achtergrond. In Kapelle zijn dat inwoners met een Westers-allochtoon achtergrond.

Tabel 45: Gebruik GSF minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	14	12	19	495
Tholen	10	23	28	383
Noord-Beveland	24	35	42	118
Borsele	40	46	73	234
Goes	59	47	51	848
Kapelle	10	32	10	123
Reimerswaal	41	48	48	305
Middelburg	33	43	49	1.646
Veere	26	26	33	220
Vlissingen	17	28	36	1.769
Sluis	23	30	38	582
Terneuzen	38	37	50	1.749
Hulst	32	48	57	556

8. Vergoeding duurzame gebruiksgoederen

8.1 Definitie

Gemeenten kunnen minima jaarlijks of eens in de twee of drie jaar een gedeeltelijke of volledige vergoeding geven voor de reparatie of aanschaf van als noodzakelijk beschouwde duurzame gebruiksgoederen als een wasmachine, koelkast e.d.

8.2 Gebruik

Vier van de 13 Zeeuwse gemeenten kennen een vergoedingsregeling voor de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen (DGG). Dit betreft de gemeenten Schouwen-Duiveland, Noord-Beveland, Goes en Terneuzen¹⁰. Van het totaal aantal huishoudens in deze gemeenten maakte ongeveer 0,6% gebruik van deze regeling. Van de minima maakten ongeveer 10% gebruik van een vergoeding voor de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen.

Bij de vorige meting (2006) waren alleen cijfers bekend over de gemeente Middelburg. Ongeveer 0,4% van het totaal aantal Middelburgse huishoudens maakte toen gebruik van de regeling. Van de Middelburgse minima was het gebruik 4,6%¹¹.

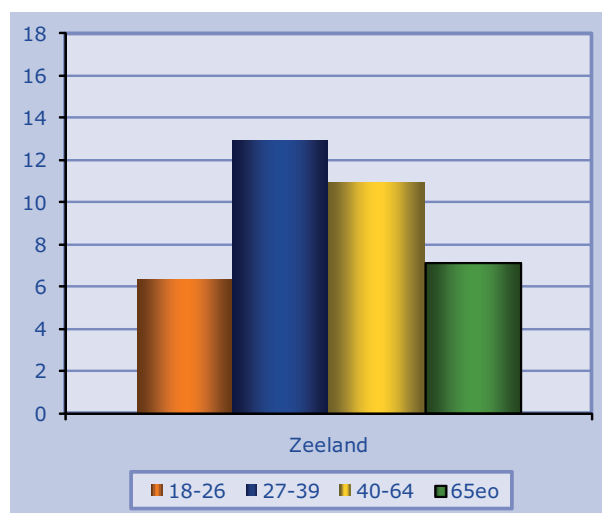
Als we de cijfers onderscheiden naar de vier *gemeenten* (tabel 46) waarover cijfers beschikbaar zijn blijkt dat vooral in Goes veel van de regeling gebruik wordt gemaakt¹².

Tabel 46: Gebruik vergoeding DGG minima per gemeente (%)

	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	91,9	8,1	100,0	495
Noord-Beveland	93,2	6,8	100,0	118
Goes	72,3	27,7	100,0	848
Terneuzen	97,9	2,1	100,0	1.749

Als de minimumhuishoudens worden onderscheiden naar *leeftijd* blijkt dat vooral huishoudens van de middelbare leeftijdscategorieën gebruik maken van een vergoeding voor duurzame gebruiksgoederen (figuur 48).

Figuur 48: Gebruik vergoeding DGG minima naar leeftijd (%)

In tabel 47 is weergegeven hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de vier *gemeenten* die een dergelijke regeling kennen.

10. Ook de gemeenten Kapelle en Reimerswaal kennen een dergelijke regeling. Zij vormen daar onderdeel van de bijzondere bijstand en kunnen daarom niet apart geanalyseerd worden.

11. Ook de gemeenten Middelburg, Vlissingen en Veere kennen een regeling. Dit betreffen echter individuele in plaats van een collectieve regelingen, zoals hier bedoeld wordt.

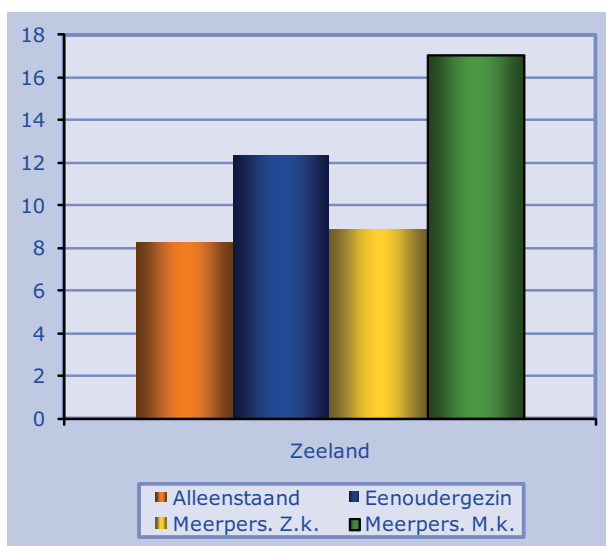
12. In Goes omvat dit onder andere een witgoed, fiets en computerregeling.

Tabel 47: Gebruik vergoeding DGG minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-24	25-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	0	0	0	33	495
Noord-Beveland	0	7	12	2	118
Goes	17	37	31	12	848
Terneuzen	4	4	2	0	1.749

Uit tabel 47 blijkt het gebruik van de regeling per gemeente sterk uiteenloopt. In Schouwen-Duiveland is de regeling alleen bedoeld voor mensen van 65 jaar en ouder. In de andere drie gemeenten wordt (ook) door andere leeftijdscategorieën in mindere of meerdere mate van de regeling gebruik gemaakt.

Bij onderscheiding naar *type huishouden* blijkt dat vooral meerpersoonshuishoudens met kinderen gebruik maken van de regeling (figuur 49).

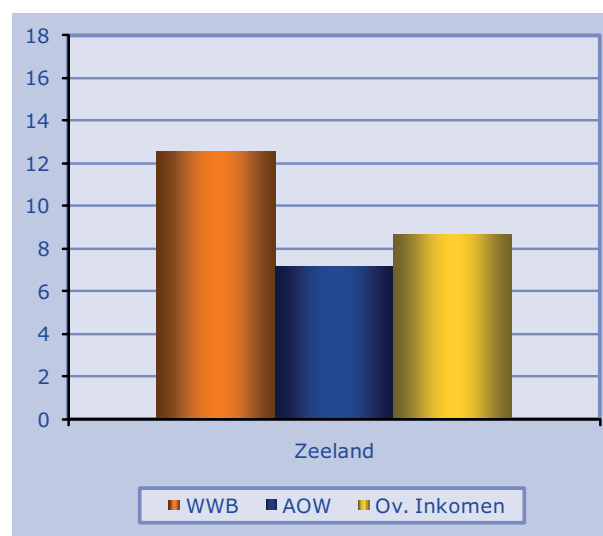
Figuur 49: Gebruik vergoeding DGG minima naar type huishouden (%)

Als we de cijfers analyseren per *gemeente* (tabel 48) blijkt dat het hoge gebruik van de regeling door eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen zich alleen voordoet in Goes.

Tabel 48: Gebruik vergoeding DGG minima naar type huishouden per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	9	0	14	2	495
Noord-Beveland	0	7	12	2	118
Goes	21	42	21	53	848
Terneuzen	2	5	1	4	1.749

Ook bij onderscheiding naar *inkomensbron* ontstaan verschillen in het gebruik van de regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 50. Hieruit blijkt dat vooral mensen met een WWB-uitkering relatief veel gebruik maken van een vergoeding DGG.

Figuur 50: Gebruik DGG minima naar bron inkomen (%)

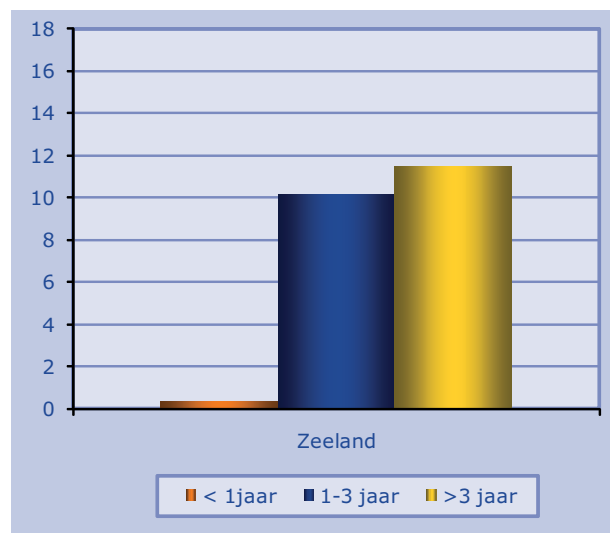
Tabel 49 geeft weer hoe het gebruik van de regeling naar inkomensbron is per *gemeente*.

Tabel 49: Gebruik DGG minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Ov. Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	0	33	0	495
Noord-Beveland	13	2	5	118
Goes	35	12	26	848
Terneuzen	2	0	4	1.749

Uit tabel 49 blijkt dat het gebruik in Schouwen-Duiveland beperkt blijft tot AOW-ers.

Als de minimumhuishoudens worden onderscheiden naar de *duur van de inkomenssituatie* (figuur 51) blijkt dat vooral minima die al langer dan één jaar een inkomen beneden de 105% van het sociaal minimum ontvangen gebruik maken van de regeling.

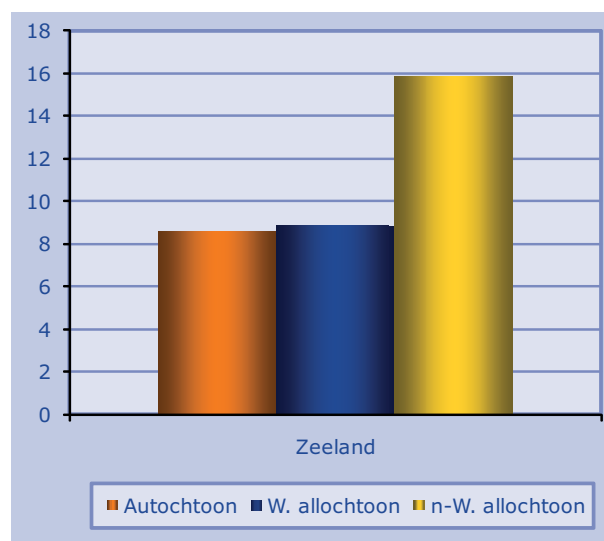
Figuur 51: Gebruik vergoeding DGG minima naar duur inkomenssituatie (%)

Als we de cijfers analyseren *per gemeente* (tabel 50) blijkt dat de huishoudens die 1-3 jaar tot de minima behoren alleen in Goes relatief veel van de regeling gebruik maken. In Terneuzen wordt door alle onderscheiden leeftijdscategorieën weinig gebruik gemaakt van de regeling.

Tabel 50: Gebruik vergoeding DGG minima naar duur inkomenssituatie per gemeente (%)

	< 1 jaar	1-3 jaar	> 3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	0	1	15	477
Noord-Beveland	0	0	10	117
Goes	1	31	32	847
Terneuzen	0	2	2	1.748

Bij onderscheiding naar *etnische achtergrond* blijkt dat vooral niet-Westers allochtonen gebruik maken van de regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 52.

Figuur 52: Gebruik vergoeding DGG minima naar etnische achtergrond (%)

Hoe het gebruik van de vergoeding voor aanschaf van duurzame gebruiksgoederen is *per gemeente* is weergegeven in tabel 51.

Tabel 51: Gebruik vergoeding DGG minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	9	8	5	495
Noord-Beveland	6	12	8	118
Goes	21	36	42	848
Terneuzen	2	1	4	1.749

Uit tabel 51 blijkt dat het hogere gebruik van de regeling door niet-Westers allochtonen zich alleen manifesteert in de gemeente Goes.

9. Regeling chronisch zieken/gehandicapten

9.1 Definitie

Als chronisch zieke, gehandicapte en oudere kan men bijkomende of verborgen kosten hebben, waarin het inkomen niet voorziet. Hierbij kan men denken aan bijvoorbeeld hogere stookkosten voor reumapatiënten, extra kledingslijtage voor rolstoelgebruikers, lidmaatschapkosten van belangenverenigingen, meerkosten sociale contacten bij hulp van familie en vrienden (mantelzorg) en extra kosten in verband met klusjes rondom het huis. Als men deze kosten vergoed wilt krijgen, moeten ze wel betrekking hebben op aannemelijke kosten in verband met een chronische ziekte, handicap of beperking.

Aanvragers kunnen in aanmerking komen voor deze regeling als men:

- langdurig (langer dan 6 maanden) over thuiszorg beschikt; of over hulpmiddelen voor wonen/werk, vervoer, lopen/rolstoel en autovoorzieningen die in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten zijn verstrekt;
- of een uitkering ontvangt ingevolge de WAO naar een percentage van 80-100%.

Als men aan één van deze criteria voldoet, hoeft er geen (medische) keuring plaats te vinden om in aanmerking te komen. Personen die verblijven in een door de AWBZ gefinancierde instelling (waaronder verpleeg- en verzorgingshuizen) komen niet voor een vergoeding in aanmerking.

In de eerste Zeeuwse armoedemonitor werd de bovenstaande regeling nog aangeduid als 'categoriale bijstand'. Vanwege de verwarring die dit begrip bij sommige lezers opriep, is gekozen voor een benaming die meer recht doet aan de inhoud van de feitelijke regeling.

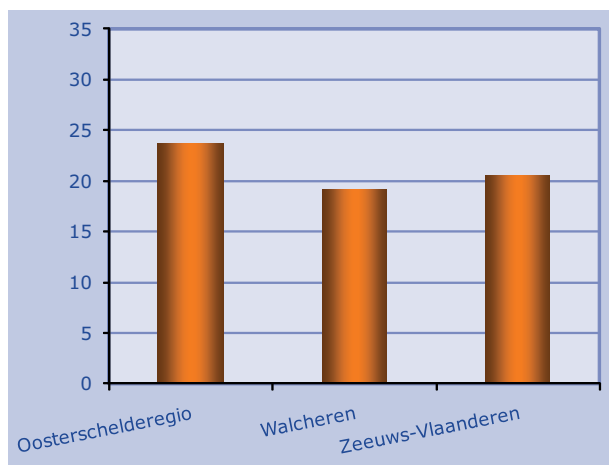
9.2 Gebruik

Tien van de 13 Zeeuwse gemeenten kennen momenteel de regeling chronisch zieken/gehandicapten. Dit is duidelijk meer dan bij de vorige meting, toen alleen de gemeenten Schouwen-Duiveland, Tholen, Borsele, Middelburg, Veere en Vlissingen een dergelijke regeling kenden. De gemeenten Noord-Beveland, Goes en Reimerswaal kennen op dit moment geen regeling chronisch zieken/gehandicapten.

Uit de cijfers over het gebruik van de regeling blijkt dat in de 10 gemeenten die deze regeling kennen ongeveer 1,4% van alle huishoudens er gebruik van maakt. Dit is iets meer dan de 1,0% van alle huishoudens in de 4 gemeenten waarover in 2006 informatie beschikbaar was.

Van de huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum maakt 20,4% gebruik van de regeling. Dit is duidelijk meer dan de 11,5% van de minima in de 4 gemeenten waarover bij de vorige meting cijfers beschikbaar waren.

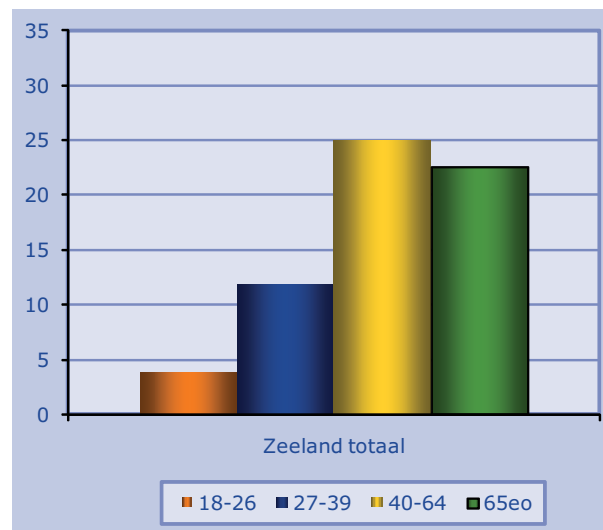
Als we het gebruik van de regeling chronisch zieken/gehandicapten onderscheiden naar regio blijkt dat er in de Oosterschelderegio (23,6%) het meest gebruik wordt gemaakt van de regeling. Op Walcheren (19,2%) en Zeeuws-Vlaanderen (20,5%) wordt er iets minder vaak gebruik van gemaakt (figuur 53).

Figuur 53: Gebruik regeling chronisch zieken minima per regio (%)

Als we kijken naar de 10 gemeenten waarover informatie beschikbaar is (tabel 52) blijkt dat door minima in de gemeente Hulst (28,2%) het meest gebruik wordt gemaakt van de regeling chronisch zieken/gehandicapten. De minimumhuishoudens in Veere maken het minst gebruik van de regeling¹³.

Uit tabel 52 blijkt verder dat in alle vier gemeenten waarover ook in 2006 gegevens beschikbaar waren (Schouwen-Duiveland, Middelburg, Veere en Vlissingen) sprake is van een zeer sterke toename van het gebruik van de regeling chronisch zieken/gehandicapten.

Als we de cijfers over het gebruik van de regeling chronisch zieken/gehandicapten verder analyseren naar *leeftijd* (oudste persoon binnen huishouden) blijkt dat de gebruikers van de regeling vooral bestaan uit mensen van 40 jaar en ouder (figuur 54). Gezien de doelgroep van de regeling (zie definitie) een logische uitkomst.

Figuur 54: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar leeftijd (%)

In tabel 53 is weergegeven hoe het gebruik van de regeling chronisch zieken/gehandicapten naar leeftijd is per gemeente.

Tabel 52: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima per gemeente (%)

	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	76,2	23,8 (10,5)	100,0	495
Tholen	76,0	24,0 (n.b.)	100,0	383
Borsele	76,9	23,1 (n.b.)	100,0	234
Kapelle	77,2	22,8 (n.b.)	100,0	123
Middelburg	82,3	17,7 (12,5)	100,0	1.646
Veere	85,9	14,1 (9,1)	100,0	220
Vlissingen	78,8	21,2 (11,2)	100,0	1.769
Sluis	81,4	18,6 (n.b.)	100,0	582
Terneuzen	81,4	18,6 (n.b.)	100,0	1.749
Hulst	71,8	28,2 (n.b.)	100,0	556
n.b.=niet bekend				

13. Ook Noord-Beveland kent een dergelijke regeling voor chronisch zieken en gehandicapten. In 2008 hebben 25 personen hier gebruik van gemaakt. Door het ontbreken van nadere gedifferentieerde informatie op huishoudensniveau is dit niet in de tabellen verwerkt.

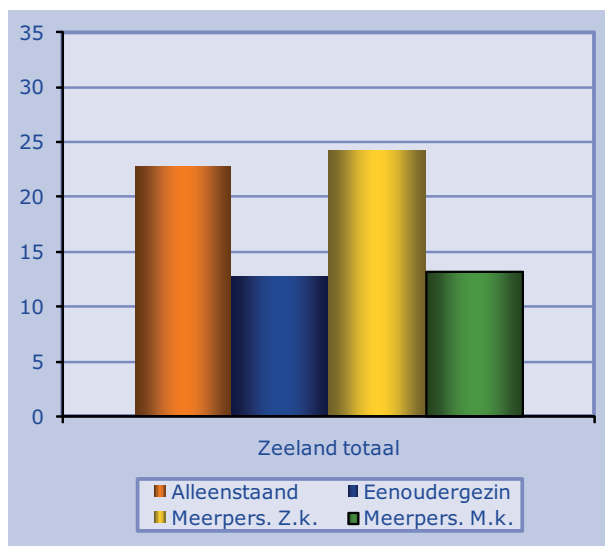
Tabel 53: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	0	10	28	31	495
Tholen	10	17	30	22	383
Borsele	25	14	20	33	233
Kapelle	0	4	13	43	123
Middelburg	3	14	25	12	1.646
Veere	17	16	19	6	220
Vlissingen	4	9	24	34	1.769
Sluis	0	11	23	19	582
Terneuzen	4	11	23	20	1.749
Hulst	6	15	35	27	556

Uit figuur 53 blijkt dat in alle gemeenten de huishoudens waarvan de oudste persoon 40 jaar of ouder is vooral gebruik maken van de regeling.

Bij onderscheiding naar *type huishouden* blijkt dat met name alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen van de regeling gebruik maken (figuur 55).

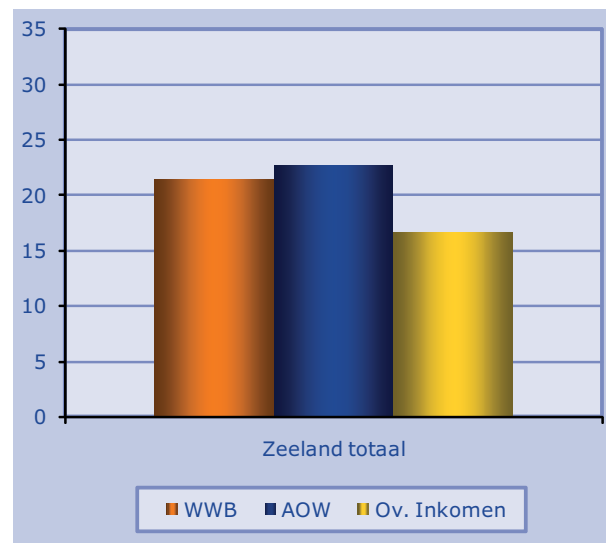
Figuur 55: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar type huishouden (%)

In de meeste *gemeenten* zijn het eveneens de alleenstaanden en de meerpersoonshuishoudens zonder kinderen die het meest gebruik maken van de regeling chronisch zieken/gehandicapten (tabel 54).

Als we de huishoudens onderscheiden naar *inkomensbron* blijkt dat vooral ontvangers van een WWB-uitkering en AOW-ers gebruik maken van de regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 56.

Figuur 56: Gebruik chronisch zieken/gehandicapten minima naar bron inkomen (%)

Hoe de bovenstaande cijfers uitvallen per *gemeente* is weergegeven in tabel 55.

Tabel 54: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar type huishouden per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	26	16	32	10	495
Tholen	20	27	36	19	383
Borsele	21	24	33	16	234
Kapelle	26	5	36	9	123
Middelburg	20	10	20	17	1.646
Veere	17	11	11	11	220
Vlissingen	24	12	25	15	1.769
Sluis	21	11	19	12	582
Terneuzen	22	10	20	7	1.749
Hulst	29	23	34	16	556

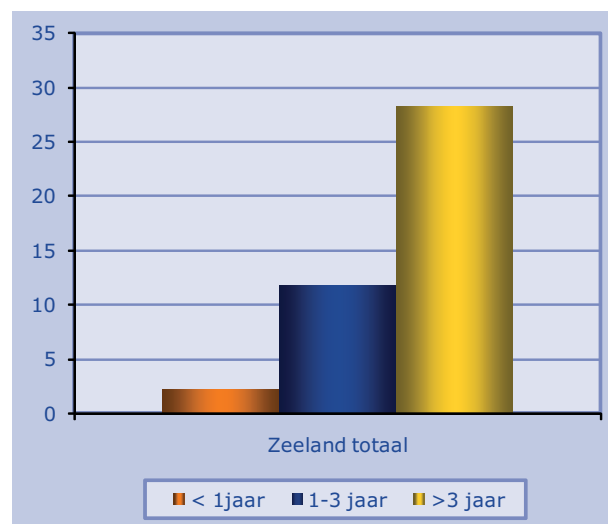
Tabel 55: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	27	31	16	495
Tholen	23	22	29	383
Borsele	20	33	16	233
Kapelle	8	43	9	123
Middelburg	21	12	17	1.646
Veere	17	6	20	220
Vlissingen	19	34	16	1.769
Sluis	22	19	15	582
Terneuzen	20	20	15	1.749
Hulst	38	27	16	556

Opvallend is dat in de gemeenten Tholen en Veere huishoudens met een 'overig inkomen' de belangrijkste gebruikers van de regeling zijn. De verschillen met de andere categorieën zijn echter niet groot.

Bij onderscheiding naar de *duur van de inkomenssituatie* blijkt een duidelijk verband met het gebruik van de regeling. Naarmate de duur van de huidige inkomenssituatie langer is, wordt vaker gebruik gemaakt van de regeling chronisch zieken/gehandicapten. Dit is grafisch weergegeven in figuur 57.

Figuur 57: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar duur inkomenssituatie (%)

Ook in de verschillende *gemeenten* zien we een duidelijk verband tussen de duur van de inkomenssituatie en het gebruik van de regeling (tabel 56).

Tabel 56: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar duur inkomenssituatie per gemeente (%)

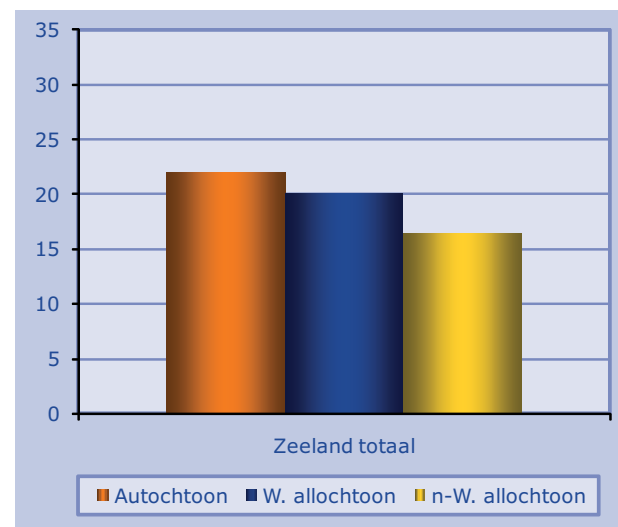
	< 1jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	0	11	37	477
Tholen	2	22	29	381
Borsele	3	12	33	230
Kapelle	8	16	28	123
Middelburg	3	13	23	1.641
Veere	0	13	19	219
Vlissingen	0	7	33	1.768
Sluis	4	12	25	562
Terneuzen	3	9	25	1.748
Hulst	6	25	34	555

Als de minima worden onderscheiden naar *etnische achtergrond* blijkt dat autochtone minima iets meer gebruik maken van de regeling chronisch zieken/gehandicapten. Allochtonen met een niet-Westerse achtergrond maken het minst gebruik van de regeling. De verschillen zijn echter niet zo groot.

Tabel 57: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	27	18	10	495
Tholen	24	26	20	383
Borsele	22	39	15	234
Kapelle	19	32	29	123
Middelburg	18	19	16	1.646
Veere	16	14	4	220
Vlissingen	23	22	18	1.769
Sluis	20	15	20	582
Terneuzen	22	14	14	1.749
Hulst	27	34	19	556

Figuur 58: Gebruik regeling chronisch zieken/gehandicapten minima naar etnische achtergrond (%)

In tabel 57 is weergegeven hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de verschillende *gemeenten*.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het gebruik van de regeling chronisch zieken/gehandicapten naar etniciteit per gemeente nogal uiteenloopt. Niet in alle gemeenten zijn de autochtonen de belangrijkste gebruikers van de regeling.

10. 50 Euro-regeling

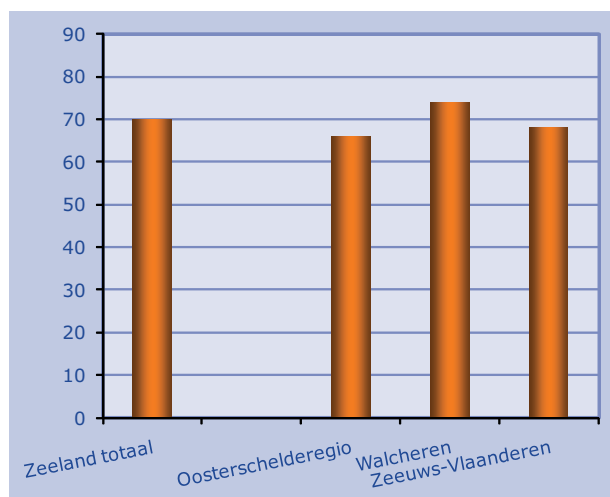
10.1 Definitie

Ook wel 'Aboutaleb-regeling' genoemd. Dit betreft een eenmalige (eindejaars)uitkering van 50 euro per huishouden over 2008. De gelden zijn via het Rijk aan de gemeenten beschikbaar gesteld voor de doelgroep t/m 120% van het sociaal minimum. Deze regeling kwam tot stand na indiening van de motie 'Tang-Spekman' in 2008. Huishoudens konden tot maart 2009 een beroep doen op deze regeling.

10.2 Gebruik

Alle 13 Zeeuwse gemeenten kenden in 2008 de 50 euro-regeling. Uit de gegevens blijkt dat ongeveer 5,0% van alle huishoudens in Zeeland van deze regeling gebruik maakte. Van de huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum maakte 69,8% van de 50 euro-regeling gebruik. In 2006, bij de vorige meting, was nog geen sprake van deze regeling.

Figuur 59: Gebruik 50 euro-regeling minima (%)

In figuur 59 is grafisch weergegeven hoe het gebruik van de 50 euro-regeling is per regio.

Uit figuur 59 blijkt dat het gebruik van de regeling het hoogst is op Walcheren (73,9%). In de Oosterschelderegio (66,0%) en Zeeuws-Vlaanderen (67,9) wordt er door minima wat minder gebruik van gemaakt.

Tabel 58 geeft weer hoe het gebruik van de 50 euro-regeling is per gemeente.

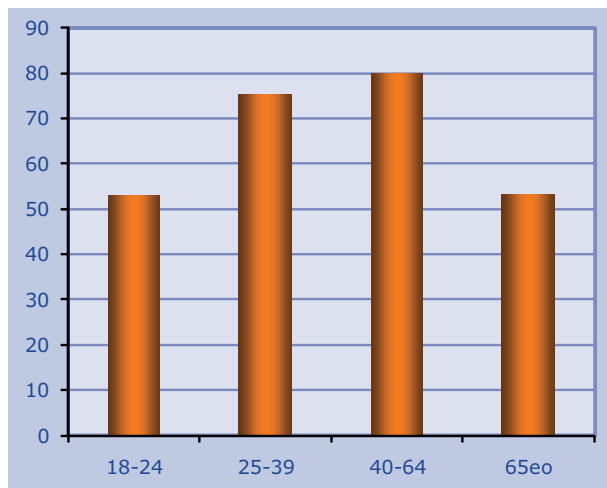
Tabel 58: Gebruik 50 euro-regeling minima per gemeente (%)

	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	26,3	73,7	100,0	495
Tholen	61,9	38,1	100,0	383
Noord-Beveland	51,7	48,3	100,0	118
Borsele	27,8	72,2	100,0	234
Goes	21,7	78,3	100,0	848
Kapelle	46,3	53,7	100,0	123
Reimerswaal	39,0	61,0	100,0	305
Middelburg	26,6	73,4	100,0	1.646
Veere	43,6	56,4	100,0	220
Vlissingen	23,3	76,7	100,0	1.769
Sluis	25,4	74,6	100,0	582
Terneuzen	37,4	62,6	100,0	1.749
Hulst	22,7	77,3	100,0	556

Uit tabel 58 blijkt dat de Goesse minima (78,3%) relatief het meest gebruik maken van de 50 euro-regeling. Op Tholen (38,1%) wonen de minste gebruikers van de regeling. Ook in Noord-Beveland (48,3%) blijft het gebruik achter.

Als de minimumhuishoudens worden onderscheiden naar *leeftijd* blijkt dat vooral huishoudens waarvan de oudste persoon tussen de 27 en 65 jaar oud is gebruik maken van de regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 60.

Figuur 60: Gebruik 50 euro-regeling minima naar leeftijd (%)

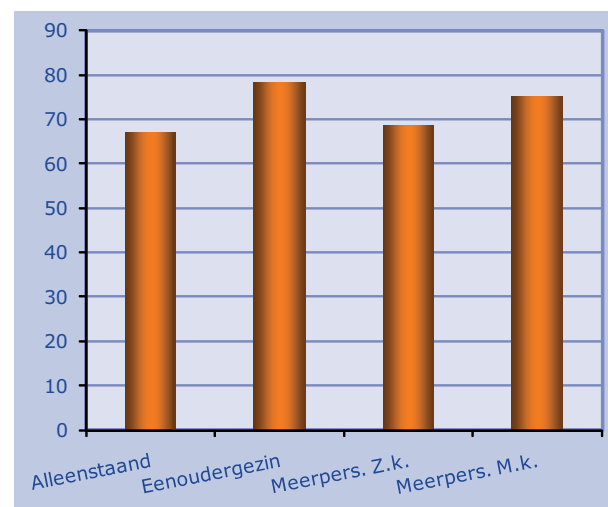

In tabel 59 is het gebruik van de 50 euro-regeling naar leeftijd uitgesplitst per *gemeente*.

Uit tabel 59 blijkt dat ook in de meeste gemeenten het meest gebruik wordt gemaakt van de regeling door de huishoudens waarvan de oudste persoon tussen de 27 en 65 jaar oud is. De 100%-score voor Borsele bij de 18-26 jarigen hangt samen met het geringe aantal minimumhuishoudens in die categorie. Dit geldt overigens ook voor de gemeente Veere.

Bij onderscheiding naar type huishouden blijken de verschillen vrij beperkt (figuur 61).

Figuur 61: Gebruik 50 euro-regeling minima naar type huishouden (%)

Tabel 59: Gebruik 50 euro-regeling minima naar leeftijd per gemeente (%)

	18-26	27-39	40-64	65eo	N
Schouwen-Duiveland	63	63	79	73	495
Tholen	29	57	42	25	383
Noord-Beveland	50	71	68	23	118
Borsele	100	67	80	60	233
Goes	54	78	81	78	848
Kapelle	38	75	48	51	123
Reimerswaal	50	65	75	45	303
Middelburg	57	87	84	48	1.646
Veere	83	74	72	22	220
Vlissingen	47	72	84	77	1.769
Sluis	81	87	84	55	582
Terneuzen	50	70	80	36	1.749
Hulst	47	81	86	70	556

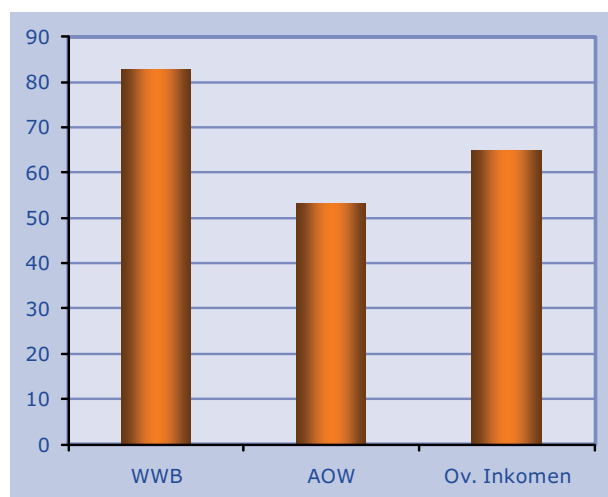
Tabel 60: Gebruik 50 euro-regeling minima naar type huishouden per gemeente (%)

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.	N
Schouwen-Duiveland	72	71	80	72	495
Tholen	37	27	44	45	383
Noord-Beveland	35	93	48	80	118
Borsele	68	80	74	79	234
Goes	78	83	73	85	848
Kapelle	49	86	45	36	123
Reimerswaal	54	73	66	74	305
Middelburg	69	85	70	82	1.646
Veere	57	69	40	79	220
Vlissingen	76	81	76	72	1.769
Sluis	71	84	74	84	582
Terneuzen	59	75	62	70	1.749
Hulst	73	86	83	88	556

Eenoudergezinnen in Zeeland maken gemiddeld iets meer gebruik van de regeling dan de andere categorieën. Dit manifesteert zich echter niet in alle gemeenten (tabel 60).

Bij onderscheiding naar de *inkomensbron* (figuur 62) zijn de verschillen tussen de categorieën groter. Vooral WWB-ontvangers maken relatief veel gebruik van de regeling.

Figuur 62: Gebruik 50 euro-regeling minima naar bron inkomen (%)

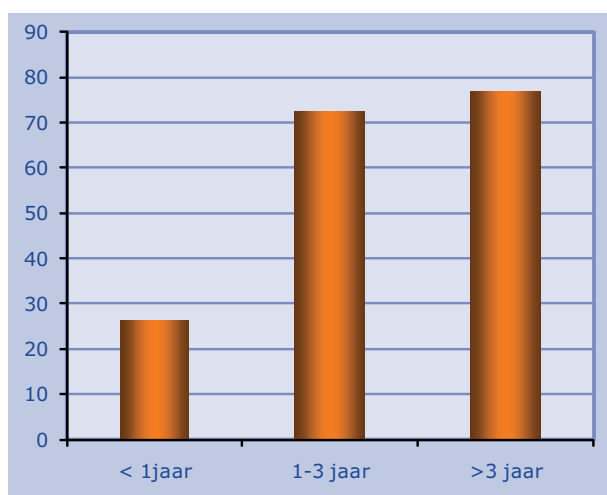

Ook in de meeste gemeenten zijn het de WWB-ontvangers die het meest gebruik maken van de regeling (tabel 61).

Tabel 61: Gebruik 50 euro-regeling minima naar bron inkomen per gemeente (%)

	WWB	AOW	Overig Inkomen	N
Schouwen-Duiveland	87	73	61	495
Tholen	43	25	48	383
Noord-Beveland	72	23	60	118
Borsele	75	60	84	233
Goes	88	78	58	848
Kapelle	65	51	35	123
Reimerswaal	84	45	46	305
Middelburg	88	48	71	1.646
Veere	78	22	62	220
Vlissingen	85	77	58	1.769
Sluis	81	55	89	582
Terneuzen	83	36	62	1.749
Hulst	82	70	84	556

Als de minimumhuishoudens worden onderscheiden naar *duur van hun inkomenssituatie* blijkt eveneens een duidelijk verband. Het zijn vooral huishoudens die al langer dan één jaar tot de minima behoren die gebruik maken van de 50 euro-regeling. Dit is grafisch weergegeven in figuur 63.

Figuur 63: Gebruik 50 euro-regeling minima naar duur inkomenssituatie (%)

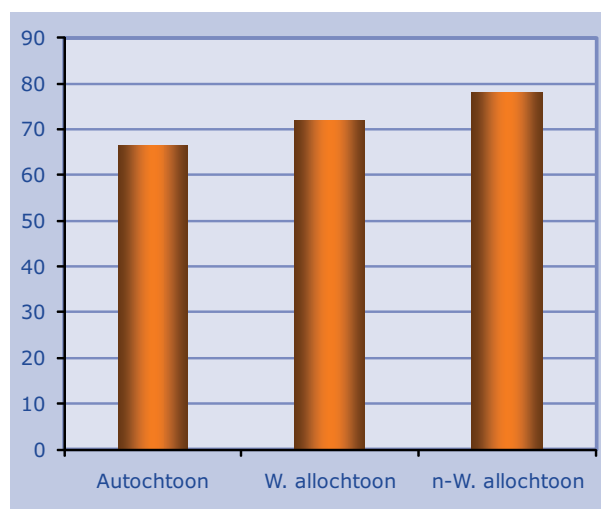
Ook op het niveau van de meeste gemeenten is er sprake van een positief verband tussen de duur van de inkomensituatie en het gebruik van de 50 euro-regeling (tabel 62).

Tabel 62: Gebruik 50 euro-regeling minima naar duur inkomenssituatie minima per gemeente (%)

	< 1 jaar	1-3 jaar	>3 jaar	N
Schouwen-Duiveland	22	68	88	477
Tholen	14	50	37	381
Noord-Beveland	0	69	51	117
Borsele	27	90	78	230
Goes	22	77	91	847
Kapelle	8	61	58	123
Reimerswaal	8	68	64	305
Middelburg	34	75	79	1.641
Veere	21	69	57	219
Vlissingen	22	70	92	1.768
Sluis	56	90	72	562
Terneuzen	16	66	68	1.748
Hulst	46	89	79	555

Opvallend is dat in een aantal gemeenten, met name in Sluis en Hulst, ook huishoudens die korter dan een jaar tot de minima behoren, relatief veel gebruik maken van de regeling.

Ook bij onderscheid naar *etnische achtergrond* van de huishoudens is er sprake van een duidelijk verband met het gebruik van de regeling. Allochtonen, met name met een niet-Westerse achtergrond, maken iets meer gebruik van de 50 euro-regeling dan autochtonen (figuur 53).

Figuur 64: Gebruik 50 euro-regeling minima naar etnische achtergrond (%)

Hoe de bovenstaande cijfers zich verhouden tot de gemeente is weergegeven in tabel 63.

Tabel 63: Gebruik 50 euro-regeling minima naar etnische achtergrond per gemeente (%)

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon	N
Schouwen-Duiveland	72	81	76	495
Tholen	35	42	54	383
Noord-Beveland	49	41	50	118
Borsele	70	82	77	234
Goes	79	74	80	848
Kapelle	48	58	71	123
Reimerswaal	58	67	70	305
Middelburg	68	74	86	1.646
Veere	54	57	67	220
Vlissingen	77	76	77	1.769
Sluis	71	78	88	582
Terneuzen	58	63	73	1.749
Hulst	74	83	81	556

11. Cumulatief gebruik

In de hoofdstukken 3 t/m 10 is uitgebreid ingegaan op het gebruik van 8 gemeentelijke inkomensondersteunde regelingen. In de onderstaande tabel 64 een overzicht van de regelingen en is per gemeente weergegeven over welke regelingen in dit rapport cijfers zijn opgenomen. De huurtoeslag (landelijke regeling) en WMO (niet inkomensondersteunend) zijn in deze tabel niet opgenomen. Voor de laatstgenoemde regeling wordt de lezer verwezen naar de bijlagen.

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat van de meeste inkomensondersteunende regelingen de data aanwezig zijn. Alleen van de regeling chronisch zieken/gehandicapten (3 van de 13) en de vergoeding voor de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen (9 van de 13) is de gegevensset niet compleet. Als we kijken naar de 13 Zeeuwse gemeenten blijkt dat alleen Schouwen-Duiveland en Terneuzen over alle 8 regelingen data beschikbaar hadden. Reimerswaal had met cijfers over 6 regelingen de minste cijfers beschikbaar.

Tabel 64: Overzicht onderzoeksdata

	1	2	3	4	5	6	7	8	DATA
Schouwen-Duiveland	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Tholen	1	1	1	1	1		1	1	7
Noord-Beveland	1	1	1	1	1	1		1	7
Borsele	1	1	1	1	1		1	1	7
Goes	1	1	1	1	1	1		1	7
Kapelle	1	1	1	1	1		1	1	7
Reimerswaal	1	1	1	1	1			1	6
Middelburg	1	1	1	1	1		1	1	7
Veere	1	1	1	1	1		1	1	7
 Vlissingen	1	1	1	1	1		1	1	7
Sluis	1	1	1	1	1		1	1	7
Terneuzen	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Hulst	1	1	1	1	1		1	1	7
Zeeland totaal	13	13	13	13	13	4	10	13	92
1. Bijzondere bijstand	5. GSF								
2. Langdurigheidstoeslag	6. Verg. Gebr. Goed.								
3. CZV	7. Chron. zieken/gehandicapten								
4. Kwijtschelding	8. 50 euro-regeling								

1= data aanwezig

Gebruik regelingen

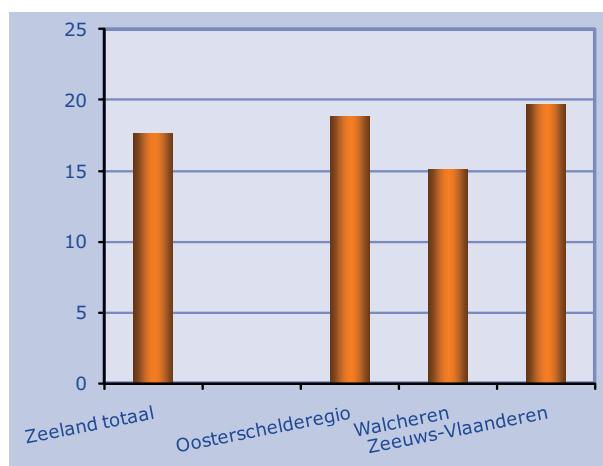
Van alle minimumhuishoudens in Zeeland maakte in 2008 82,4% gebruik van één of meer inkomensondersteunende regelingen. Dit is duidelijk wat meer dan bij de vorige meting (2006: 77,7%). Hierbij dient echter wel opgemerkt te worden dat in de vorige meting de 50-euro-regeling nog niet bestond. Als we de 50-euro-regeling buiten beschouwing laten blijkt de toename veel geringer, van 77,7% naar 78,9%.

Als we het niet-gebruik onderscheiden naar regio blijkt dat die het grootst is in de regio Zeeuws-Vlaanderen (19,7%); het kleinst op Walcheren (15,1%). In de Oosterschelderegio maakt 18,8% van de minimumhuishoudens geen gebruik van een gemeentelijke inkomensondersteunende maatregel (figuur 65).

In tabel 65 is het cumulatief gebruik van de 8 inkomensondersteunende maatregelen weergegeven per gemeente. De getallen tussen haakjes geven de situatie weer in 2006.

Uit tabel 65 blijkt dat het niet-gebruik in 2008 het hoogste was in de gemeente Veere (31,8), voor Tholen (31,6%) en Noord-Beveland (31,4%). Het laagste niet-gebruik vond plaats in de gemeente Goes (9,6%). In vergelijking met de vorige meting blijkt dat het niet-gebruik door de minima in de meeste Zeeuwse gemeenten is afgenomen. Alleen in de gemeenten Tholen en Veere vond een duidelijke toename plaats van het niet-gebruik.

Figuur 65: Geen gebruik regelingen minima per regio (%)

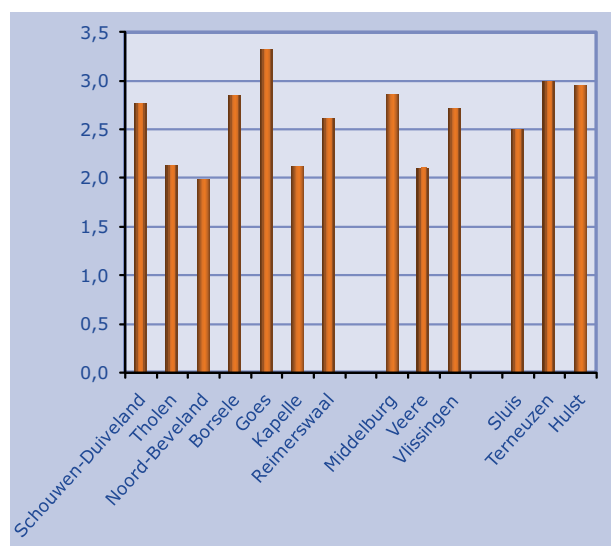

De cijfers over het gebruik per gemeente van de inkomensondersteunende regelingen komt ook tot uitdrukking in een overzicht met betrekking tot het *gemiddeld aantal regelingen* per gemeente waarvan minima gebruik maken. Dit is grafisch weergegeven in figuur 66.

Tabel 65: Cumulatief gebruik minima per gemeente (%)

	geen gebruik	wel gebruik	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	12,1 (19,6)	87,9	100,0	495
Tholen	31,6 (25,4)	68,4	100,0	383
Noord-Beveland	31,4 (41,1)	68,6	100,0	118
Borsele	26,1 (28,6)	73,9	100,0	234
Goes	9,6 (18,5)	90,4	100,0	848
Kapelle	29,3 (53,8)	70,7	100,0	123
Reimerswaal	24,6 (28,5)	75,4	100,0	305
Middelburg	18,2 (20,8)	81,8	100,0	1.646
Veere	31,8 (23,7)	68,2	100,0	220
Vlissingen	10,2 (14,0)	89,8	100,0	1.769
Sluis	20,6 (38,5)	79,4	100,0	582
Terneuzen	21,1 (n.b.)	78,9	100,0	1.749
Hulst	14,2 (32,4)	85,8	100,0	556
n.b.=niet bekend				

Figuur 66: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima per gemeente

Een relatief hoog niet-gebruik (tabel 65) correspondeert sterk met een relatief laag gemiddeld aantal regelingen waarvan minima gebruik maken. Zo onderscheiden de gemeenten Tholen, Noord-Beveland, Kapelle en Veere zich door een gemiddeld lage score wat betreft het aantal regelingen waarvan minima gebruik maken. Dit zijn tevens gemeenten met een relatief hoog niet-gebruik (tabel 65). De hoogste score is voor de gemeente Goes (3,32). Dit is ook de gemeente met het laagste niet-gebruik (9,6%).

In tabel 66 is een overzicht weergegeven van het gemiddeld gebruik van het aantal regelingen per gemeente als wordt onderscheiden naar *leeftijd*.

Tabel 66: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima naar leeftijd per gemeente

	18-26	27-39	40-64	65eo
Schouwen-Duiveland	1,96	2,34	2,91	2,98
Tholen	1,24	2,72	2,64	1,30
Noord-Beveland	2,50	3,00	2,72	0,98
Borsele	4,00	2,50	3,18	2,35
Goes	2,00	3,37	3,53	3,05
Kapelle	1,50	2,58	2,15	1,94
Reimerswaal	2,17	2,77	3,38	1,68
Middelburg	2,14	3,27	3,33	1,80
Veere	2,00	2,77	2,79	0,75
Vlissingen	1,70	2,36	2,99	2,81
Sluis	2,07	2,68	3,06	1,75
Terneuzen	2,15	3,21	3,84	1,79
Hulst	1,47	2,99	3,53	2,47

Uit tabel 66 blijkt dat in 8 van de 13 gemeenten de huishoudens in de categorie 40-64 gemiddeld het meest gebruik maken van de regelingen. In 3 gemeenten zijn dat de 27 tot 40-jarigen. In Borsele zijn het de 18-26 jarigen. Dit heeft met de kleine aantallen te maken.

Tabel 67: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima naar type huishouden per gemeente

	Alleenstaand	Eenoudergezin	Meerpers. Z.k.	Meerpers. M.k.
Schouwen-Duiveland	2,69	2,70	3,06	2,74
Tholen	1,75	2,24	2,38	3,11
Noord-Beveland	1,46	4,00	1,38	4,00
Borsele	2,57	3,24	2,95	3,53
Goes	3,21	3,82	2,95	3,90
Kapelle	1,80	2,90	2,59	1,55
Reimerswaal	2,25	3,05	2,96	3,36
Middelburg	2,56	3,51	2,74	3,33
Veere	2,07	2,80	1,47	2,84
Vlissingen	2,59	3,12	2,63	2,74
Sluis	2,43	2,69	2,40	2,78
Terneuzen	2,90	3,45	2,74	3,24
Hulst	2,80	3,38	3,13	3,22

Als wordt onderscheiden naar *type huishouden* ontstaat een gemengd beeld. In sommige gemeenten maken eenoudergezinnen het meest gebruik van de regelingen, in andere meerpershuishoudens met kinderen (tabel 67). In Schouwen-Duiveland zijn meerpersoonshuishoudens zonder kinderen de grootste afnemers.

Als we de minima onderscheiden naar *inkomensbron* ontstaat een zeer eenduidig beeld. In alle Zeeuwse gemeenten zijn de ontvangers van een WWB-uitkering de belangrijkste klanten (tabel 68).

Tabel 68: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima naar bron inkomen per gemeente

	WWB	AOW	Overig Inkomen
Schouwen-Duiveland	3,26	2,98	2,15
Tholen	2,55	1,30	2,54
Noord-Beveland	2,91	0,98	2,45
Borsele	3,09	2,35	2,95
Goes	3,71	3,05	2,76
Kapelle	2,51	1,94	1,61
Reimerswaal	3,51	1,68	2,53
Middelburg	3,58	1,80	2,54
Veere	2,85	0,75	2,53
Vlissingen	2,92	2,81	2,17
Sluis	3,23	1,75	2,50
Terneuzen	3,82	1,79	3,06
Hulst	3,68	2,47	2,72

Als de minimumhuishoudens worden onderscheiden naar duur van de inkomenssituatie blijkt dat in de meeste gemeenten huishoudens die al langer dan drie jaar tot de minima behoren het meest gebruik maken van de regelingen. Dit valt af te leiden uit de cijfers in tabel 69.

Tabel 69: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima naar duur inkomenssituatie per gemeente

	< 1jaar	1-3 jaar	>3 jaar
Schouwen-Duiveland	0,37	2,09	3,67
Tholen	0,39	2,29	2,38
Noord-Beveland	0,35	2,38	2,18
Borsele	0,67	2,88	3,42
Goes	0,70	3,11	4,02
Kapelle	0,23	2,29	2,34
Reimerswaal	0,42	2,85	2,77
Middelburg	0,98	2,39	3,44
Veere	0,52	2,38	2,32
Vlissingen	0,65	2,19	3,45
Sluis	1,12	2,37	2,92
Terneuzen	0,59	2,86	3,38
Hulst	1,43	3,05	3,22

Uit tabel 69 blijkt ook dat in Noord-Beveland, Reimerswaal en Veere de huishoudens die 1-3 jaar tot de minima behoren het meest gebruik maken van de regelingen.

Als de minima worden onderscheiden naar etnische achtergrond (tabel 70) blijkt dat in bijna alle gemeenten huishoudens met een niet-Westerse achtergrond het meest gebruik maken van de regelingen.

Tabel 70: Gemiddeld aantal regelingen waarvan gebruik door minima naar etnische achtergrond per gemeente

	Autochtoon	W. allochtoon	n-W. allochtoon
Schouwen-Duiveland	2,73	2,86	2,88
Tholen	1,86	2,72	3,24
Noord-Beveland	1,90	2,12	2,42
Borsele	2,66	3,29	3,62
Goes	3,26	3,28	3,52
Kapelle	1,75	3,00	2,71
Reimerswaal	2,43	2,93	3,18
Middelburg	2,53	3,15	3,43
Veere	1,99	2,31	2,48
Vlissingen	2,65	2,75	2,78
Sluis	2,32	2,68	3,11
Terneuzen	2,88	2,87	3,42
Hulst	2,64	3,39	3,57

Tabel 70 maakt duidelijk dat alleen in Kapelle de Westers allochtonen gemiddeld de grootste 'afnemers' zijn van de inkomensondersteunende regelingen.

12. Samenvatting en conclusies

12.1 Algemeen

De provincie Zeeland telde per 1 juli 2009 169.508 huishoudens (bron: KWIZ). Van hen ontvangen ruim 9.000 huishoudens (5,3%) een inkomen onder de 105% van het sociaal minimum. Dit percentage ligt lager dan bij de vorige meting (peiljaar 2006, excl. Terneuzen; 5,9%). Dit cijfer ligt ook duidelijk onder de laatste landelijke raming door het CBS/SCP over 2009 (6,8%).

Van de drie onderscheiden regio's telde Walcheren de meeste minimumhuishoudens (6,9%), voor Zeeuws-Vlaanderen (5,9%) en de Oosterschelderegio (3,7%). Van de Zeeuwse gemeenten telt Vlissingen, evenals in 2006, nog steeds de meeste minima (8,1%; 2006: 10,1). Op de tweede en derde plaats wat betreft het aandeel minima volgen de gemeente Middelburg (7,5%; 2006: 8,3%) en Terneuzen (7,0%; 2006: niet bekend). De gemeente Veere telt het laagste percentage huishoudens met een inkomen onder de 105% van het sociaal minimum (2,4%; 2006: 2,8%). Als we de cijfers vergelijken met de vorige meting blijkt dat in vrijwel alle Zeeuwse gemeenten sprake was van een daling van het aantal minima. Alleen in Kapelle (2,5%; 2006: 1,7%) en Sluis (5,1%; 2006: 4,7%) was sprake van een toename.

Bijna 11% van de minima in Zeeland ontvangt het huidige inkomen korter dan één jaar. Ongeveer 30% van de minimumhuishoudens ontvangt een dergelijk minimuminkomen reeds 1 tot 3 jaar. Bijna 59% behoort al drie jaar of langer tot de minima. Dit is duidelijk meer dan bij de meting over 2006 (53,5%). Het aandeel *langdurige minima* is daarmee duidelijk toegenomen.

Per 1 juli 2009 telde Zeeland 380.862 *personen* die woonachtig waren in één van de 13 Zeeuwse gemeenten. Van hen maakten er 16.692 (4,4%) deel uit van een huishouden onder het sociaal minimum. Dit aandeel ligt duidelijk lager dan bij de vorige peiling (2006: 4,9%).

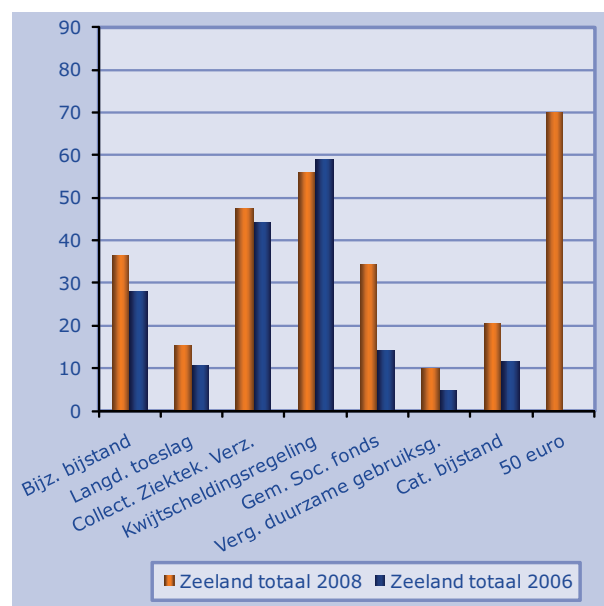
Van de personen die deel uitmaken van een minimumhuishouden is ruim een kwart (25,1%; 2006: 26,6%) jonger dan 18 jaar. Dit zijn ruim 4.000 Zeeuwse jongeren. Iets meer dan de helft behoort reeds drie jaar of langer tot de minima. Dit betekent (bij benadering) dat ruim 2.000 Zeeuwse jongeren onder de 18 jaar deel uitmaken van de langdurige minimumhuishoudens.

Bij nadere analyse van de cijfers blijkt verder dat er - evenals in 2006 werd vastgesteld - onder de Zeeuwse minima een sterke oververtegenwoordiging is van alleenstaanden en (met name) eenoudergezinnen. Bij onderscheiding naar leeftijd blijkt dat de langdurige minima een duidelijk 'ouder' profiel vertonen dan de rest van de Zeeuwse bevolking. Bij onderscheiding naar etnische achtergrond blijkt evenals in 2006 dat er onder minima een zeer sterke oververtegenwoordiging is van mensen met een niet-Westerse achtergrond. Ongeveer 2 op de 3 Zeeuwse minima is woonachtig in de vier 'grote' gemeenten Middelburg, Vlissingen, Goes of Terneuzen. Daarmee is duidelijk sprake van een oververtegenwoordiging van deze categorie Zeeuwen onder de minima.

12.2 Gebruik gemeentelijke regelingen

Ook in de tweede Zeeuwse armoedemonitor is uitgebreid ingegaan op het gebruik van een 8-tal inkomensondersteunende (gemeentelijke) regelingen. Uit het onderzoek kwam naar voren dat door de Zeeuwse minima in 2008 relatief het meest gebruik werd gemaakt van de zgn. 50-euro regeling. Deze regeling bestond in 2006 nog niet. Opvallend was verder dat van de kwijtscheldingsregeling, waarvan door de Zeeuwse minima in 2006 nog het meest gebruik werd gemaakt, minder frequent gebruik werd gemaakt (55,8%; in 2006: 58,8%). Dit heeft ongetwijfeld vooral te maken met de afschaffing van de OZB voor huurders. Van de overige 6 regelingen werd door de minima in 2008 wel vaker gebruik gemaakt. Evenals in 2006 werd in 2008 door minimumhuishouders het minst gebruik gemaakt van de vergoeding voor de aankoop van duurzame gebruiksgoederen (10,0%; in 2006: 4,6%).

Figuur 67: Gebruik van inkomensondersteunende maatregelen door minima, 2006-2008 (%)

Tabel 71: Gebruik regelingen door minima, 2008 (%) (vetgedrukt: hoogste bereik per regeling)

Gebruik regelingen (%)	BB	LT	CZV	KW	GSF	VDG	CZ	50 €
Schouwen-Duiveland	33,9	13,9	57,4	43,8	14,3	8,1	23,8	73,7
Tholen	38,4	17,5	35,2	44,9	13,8	n.b.	24,0	38,1
Noord-Beveland	29,7	5,1	32,2	46,6	27,1	6,8	n.b.	48,3
Borsele	39,3	9,8	43,2	51,7	44,4	n.b.	23,1	72,2
Goes	61,5	16,5	55,3	61,4	55,7	27,7	n.b.	78,3
Kapelle	27,6	4,1	39,0	52,0	13,0	n.b.	22,8	53,7
Reimerswaal	55,1	11,1	39,3	51,5	42,6	n.b.	n.b.	61,0
Middelburg	35,4	16,3	42,5	60,8	38,6	n.b.	17,7	73,4
Veere	25,0	11,8	33,6	42,3	26,8	n.b.	14,1	56,4
Vlissingen	33,5	17,4	48,8	48,3	25,0	n.b.	21,2	76,7
Sluis	17,4	15,3	45,7	51,4	26,3	n.b.	18,6	74,6
Terneuzen	28,6	16,6	52,7	63,4	40,2	2,1	18,6	62,6
Hulst	25,5	9,9	47,7	67,6	39,0	n.b.	28,2	77,3
Zeeland totaal 2008	36,3	15,3	47,5	55,8	34,2	10,0	20,4	69,8
Zeeland totaal 2006	27,8	10,6	44,1	58,8	14,0	4,6	11,5	b.n.n.
BB=Bijzondere Bijstand	VDG=Vergoeding Duurzame Gebruiksgoederen							
LT=Langdurigheidstoelage	KW=Kwijtscheldingsregeling							
CZV=Collectieve Ziektekostenverzekering	CZ=Regeling chronisch zieken/gehandicapten							
GSF=Gemeentelijk Sociaal Fonds	50 € =50 euro-regeling							

n.b.=niet bekend

b.n.n.=bestaat (nog) niet

In figuur 67 is een overzicht weergegeven van het gebruik van de inkomensondersteunende maatregelen door de Zeeuwse minima in 2006 en 2008.

In tabel 71 is het gebruik per regeling per *gemeente* weergegeven. Hieruit blijkt dat - evenals in 2006 - het gebruik per gemeente en per regeling sterk uiteen loopt. Wel wordt over het algemeen in de Zeeuwse 'plattelandsgemeenten' wat minder gebruik gemaakt van de regelingen dan in de vier 'grote' steden. Opvallend is dat de gemeente Goes bij 4 van de 8 regelingen het hoogste bereik kent.

Als we voor de Zeeuwse gemeenten alle inkomensondersteunende regelingen samen nemen blijkt dat 82,4% van de minimumhuishoudens in Zeeland gebruik maakt van één of meer regelingen. Dit is duidelijk meer dan bij de vorige meting (77,7%). Hierbij dient er echter wel op gewezen te worden dat in de huidige meting 8 in plaats van 7 regelingen zijn meegewogen. Als dezelfde 7 regelingen worden vergeleken die ook in 2006 werden gemeten is de stijging van het gebruik veel minder: van 77,7% naar 78,9%.

Als de gebruikscijfers van 2008 *per gemeente* worden vergeleken met die van 2006 blijkt dat het niet-gebruik in 2008 het hoogste was in de gemeente Veere (31,8), voor Tholen (31,6%). Het laagste niet-gebruik vond plaats in de gemeente Goes (9,6%). In vergelijking met de vorige meting blijkt dat het niet-gebruik door de minima in de meeste Zeeuwse gemeenten is afgenomen. Alleen in de gemeenten Tholen en Veere vond een duidelijke toename plaats van het niet-gebruik.

Over het *algemeen* maken Zeeuwse minima in de leeftijds-categorie 40-64 jaar, eenoudergezinnen, meerpersoons-huishoudens met kinderen, mensen met een bijstandsuitkering, degenen die al drie jaar of langer behoren tot de langdurige minima, huishoudens met een niet-Westerse achtergrond en/of woonachtig in de vier 'grote' steden relatief het meest gebruik van de regelingen. Dit werd ook bij de vorige meting reeds vastgesteld. Op zich is dit geen verrassing. We stelden eerder reeds vast dat deze categorieën zijn oververtegenwoordigd onder de minima in Zeeland.

12.3 Conclusies

Minima

- Het percentage huishoudens in Zeeland dat moet rondkomen van een inkomen onder het sociaal minimum is sinds 2006 gedaald van 5,9% naar 5,3%. Deze daling is in lijn met landelijke ontwikkelingen. Het CBS/SCP berekende over de periode 2006-2008 voor Nederland een daling van dit percentage van 9,3% tot 6,8%.
- Als verklaring voor de daling van het percentage minima wijst het CBS/SCP op een verbeterde koopkracht, onder andere vanwege een te verwachten lagere inflatie. Daarnaast constateert zij een structurele afname van het absoluut aantal oudere minima. We gaan er vanuit dat beide factoren ook in Zeeland hebben geleid tot een daling van het percentage minima.
- We kunnen er vanuit gaan dat de structurele verbetering van de inkomenspositie van ouderen zich de komende jaren doorzet. Door het uitsterven van de laagopgeleide vooroorlogse generatie en de instroom van hoogopgeleide babyboomers zal het aantal ouderen met een slechte inkomenspositie het komende decennium waarschijnlijk sterk afnemen. Of dit proces de komende jaren al zal leiden tot een verdere daling van het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is echter onzeker. Over de inkomensgevolgen van de huidige kredietcrisis is nog onvoldoende bekend.
- Ondanks bovenstaande ontwikkeling is het aandeel ouderen onder de minima in Zeeland de afgelopen jaren toegenomen. Enerzijds heeft dit met het vergrijzingsproces te maken, anderzijds is het een gevolg van het feit dat ouderen geen kansen meer hebben hun inkomenspositie te verbeteren. Bij een afnemend aantal minima vormen zij meer en meer de 'harde kern' van de minimumhuishoudens.
- In hoeverre de daling (of stijging) van het percentage minima (mede) een gevolg is van ingezet gemeentelijk beleid van de afgelopen jaren is onbekend. In het onderhavige onderzoek lag de nadruk op de signalering van een aantal trends. Een analyse van het gemeentelijke beleid behoorde immers niet tot de onderzoeksopdracht.
- Als we kijken naar de percentages minima is de armoedeproblematiek in Zeeland van beperktere omvang dan landelijk het geval is. Deze stelling verdient echter enige nuancering. Enerzijds is de individuele zichtbaarheid van armoede in kleine, overzichtelijke Zeeuwse plattelandskernen vaak groter dan in een grootstedelijk (Randstad)milieu. Anderzijds tellen de vier Zeeuwse 'grote' steden een groot aantal wijken waar 10 tot 20% van de huishoudens (vaak langdurig) van een inkomen onder het sociaal minimum moeten

rondkomen. Armoede is daarom (ook in Zeeland) voor een belangrijk deel een stedelijk probleem. De lage inkomenspositie van deze stadsbewoners is vaak een belangrijke indicatie voor onderliggende sociale problemen. In aparte gemeentelijke rapportages zal een en ander nader in kaart worden gebracht (verschijning: loop 1e kwartaal 2010).

- Evenals bij de meting over 2006 blijkt ook in deze armoedemonitor dat alleenstaanden, eenoudergezinnen en mensen met een niet-Westerse achtergrond sterk zijn oververtegenwoordigd onder de Zeeuwse minima. Dit is ook landelijk het geval¹⁴.

Gebruik regelingen

- De verklaring van gevonden verschillen in het gebruik van gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen is complex. Het kan samenhangen met de aard van de regeling, een gevolg zijn van gevoerd beleid, maar is (ook) vaak een gevolg van verschillen in samenstelling van de bevolking, wat zich bijvoorbeeld vertaalt in meer/minder informele hulp. Verder kunnen (kleine) veranderingen binnen een kleine gemeente cijfermatig gezien tot relatief grote verschillen leiden ('Wet van de kleine aantallen'). In deze tweede armoedemonitor is er daarom opnieuw voor gekozen de nadruk te leggen op het signaleren en niet op het verklaren.
  - Van de meeste gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen wordt door de Zeeuwse minima duidelijk meer gebruik gemaakt als in 2006. Dit geldt echter niet voor de kwijtscheldingsregeling. Opvallend is het succes van de nieuwe zgn. 50 euro-regeling.
  - Opvallend is dat ruim 17% van de minima in Zeeland van geen enkele regeling gebruik maakt. Dit is iets minder dan bij de vorige meting, maar mede een gevolg van het feit dat er één regeling bij kwam ('50 euro-regeling'). Als er naar de afzonderlijke regelingen wordt gekeken blijkt dat het niet-gebruik uiteenloopt van 30,1% ('50 euro-regeling') tot 90,0% ('vergoeding voor aanschaf duurzame gebruiksgoederen'). Hoewel een deel van het niet-gebruik wellicht een gevolg is van terecht niet-gebruik - omdat men niet tot de doelgroep behoort; bijv. alleen ouderen/chronisch zieken etc. - is duidelijk dat een groot deel van de regelingen door de Zeeuwse minima nog steeds ongebruikt blijft. Opvallend is verder dat de gemeente Goes bij 4 van de 8 regelingen het hoogste bereik kent. Goes is ook de gemeente met het laagste gemiddelde niet-gebruik.
- Ook in de tweede Zeeuwse armoedemonitor is vastgesteld dat van de Zeeuwse minima de jongeren onder de 27 jaar, de 65-plussers/AOW-ontvangers, alleenstaanden, plattelandsbewoners en mensen die minder dan een jaar van het huidig lage inkomen moeten rondkomen het minst gebruik maken van de beschikbare regelingen. Beleid gericht op een terugdringing van onterecht niet-gebruik zou zich daarom ook vooral op deze categorieën moeten richten. Vanwege het feit dat de 65-plussers/AOW-ontvangers – voor een groot deel bestaand uit alleenstaanden – door de verdergaande vergrijzing een vast aandeel vormen in de huishoudens onder de 105% van het sociaal minimum ('harde kern'), is het belangrijk het beleid met name op deze categorie te enten.
  - In deze armoedemonitor is er voor gekozen alle inkomensondersteunende regelingen een gelijk 'gewicht' te geven. In de praktijk kunnen bepaalde regelingen aan bepaalde categorieën minima echter meer voordelen opleveren dan andere.
  - Om allerlei redenen (zie inleiding) is de focus in dit onderzoek gericht geweest op de inkomenscategorie onder de 105% van het sociaal minimum. Deze keuze neemt niet weg dat ook in de inkomenscategorieën die daar (net) boven zitten grote armoedeproblemen kunnen bestaan. Via bestandskoppeling (zie: aanbevelingen) is het voor gemeenten mogelijk deze groepen beter in beeld te krijgen.

14. Zie ook: 'Lage inkomens, kans op uitsluiting 2009', CBS, Den Haag/Heerlen, december 2009.

13. Signalering en aanbevelingen

Vanuit de monitor en andere ontwikkelingen in armoedebeleid zijn signaleringen en aanbevelingen geformuleerd.

13.1 Signalering

Uitkeringsgerechtigden in gemiddelde cijfers zegt nog niet alles

Het aantal uitkeringsgerechtigden in Zeeland is in vergelijking met de eerste monitor licht gedaald en ligt ook relatief laag. Dat mag niet leiden tot de conclusie dat het in Zeeland allemaal wel meevalt. In de Zeeuwse steden zijn er wijken die het landelijk gemiddelde ver overstijgen. Wanneer in een wijk of buurt bijna 20% inwoners op het minimum leven is dat allereerst nu niet goed voor de mensen (en hun kinderen!) en de wijk, maar het is ook risicovol voor de toekomst. Het lijkt erop dat de dalende lijn zich niet zonder meer door zal zetten. De gevolgen van de kredietcrisis tekenden zich op de peildatum van 1 juli 2009 nog niet af in het bestand van uitkeringsgerechtigden, en ook de cijfers tussen juli en december 2009 geven nog geen informatie waaruit conclusies kunnen worden getrokken. Maar wel zijn er hier en daar meldingen van een lichte stijging of van een toename van kleine zelfstandigen die het niet meer redden zonder inkomensondersteuning.

Vooraf alleenstaanden, eenoudergezinnen en mensen met een niet-Westerse achtergrond zijn oververtegenwoordigd onder de Zeeuwse minima. Het overheidsbeleid (sterk ingezet vanuit de WMO-gedachte) is erop gericht dat mensen zelfredzaam zijn, verantwoordelijkheid kunnen dragen voor zichzelf en hun omgeving. Dat kan voor mensen uit deze groepen veel gevraagd zijn. Rond kunnen komen, weten waar je aanspraak op kunt maken en meedoen in de samenleving is deels een inkomenskwesatie, maar ook taalbeheersing, sociale vaardigheden en zelfredzaamheid zijn van belang. Het is zeer waarschijnlijk dat netwerken helpen om de weg te vinden naar werk, activiteiten en

regelingen waardoor men minder snel geïsoleerd raakt of een beroep moet doen op een extra regeling. De vraag is of in de kwetsbare wijken en bij deze groepen er voldoende netwerken als 'achtervang' aanwezig zijn.

Er zijn ook groepen die nog te veel buiten beeld blijven.

Nuggers, niet uitkeringsgerechtigden zonder werk of uitkering. Gemeenten hebben landelijk eind 2008 afgesproken dat in deze kabinetsperiode 10.000 extra 'nuggers' aan een baan geholpen zouden worden. Onder nuggers zijn bijvoorbeeld vrouwen met een niet-Nederlandse achtergrond die langer dan een half jaar thuis zitten zonder werk, studie of uitkering. Dat kunnen de armen van de toekomst worden, als ze nu al niet tot de armen behoren. Als er kinderen zijn heeft dat onvermijdelijk gevolgen voor hun toekomstperspectief.

De werkende armen. Zonder fulltime contracten en met flex-werk in laagbetaalde banen blijf je arm. De toename van ZZP'ers wordt maar gedeeltelijk verklaard vanuit bewuste keuzes. Vaak is het de enige manier om werk te hebben, maar daarmee is het risico van ziekte of werkloosheid ook voor rekening van de ZZP'er. Naast de landelijke maatregelen die werkende armen nodig hebben is het voor hen van belang om te weten of er recht is op aanvullende ondersteuning.

De WWB biedt de mogelijkheid om zowel Inkomens- als Werkdeel in te zetten voor participatie- en re-integratiedoelen. In die zin dat een eventueel overschot van het Inkomensdeel als beloning vrij voor gemeentelijke doeleinden mag worden ingezet. Beide WWB budgetten zullen hard nodig zijn om voluit in te kunnen zetten op kansen voor werk en participatie. Zeker nu een mogelijke toename komt van uitkeringsgerechtigden door de economische crisis.

Kinderen en jongeren, je kunt er niet vroeg en goed genoeg bij zijn

Armoede en participatie-armoede kun je beter voorkomen dan genezen. Alle gemeenten treffen regelingen om de participatie van kinderen te vergroten. Soms door financiële steun, waarbij ouders zelf kunnen bepalen hoe zij dat voor hun kinderen inzetten. Soms door speciale fondsen, zoals het Jeugdsportfonds. Een nieuw fonds dat zich aandient is het Jeugd cultuurfonds. Daarnaast is er in het particulier initiatief met name de Stichting Leergeld die gezinnen met kinderen ondersteunt.

De WIJ (Wet Investeren in Jongeren) voorziet erin dat jongeren tot 27 jaar primair een leer- of werktraject aangeboden krijgen. Opleiding en werk zijn, naast taalbeheersing en sociale vaardigheden, cruciale factoren om niet in armoede te vervallen of te blijven. Aan het uitgangspunt 'kortste weg naar werk' kleeft echter een risico, omdat het ook wel eens kan leiden tot 'korte tijd werk'.

Het UWV waarschuwt ervoor¹⁵ dat er nu vooral geschoold wordt op concrete vacatures die in zicht moeten zijn. De gegevens over structurele werkloosheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt wijzen in de richting van een noodzakelijk ander scholingsbeleid. Niet de noodzaak tot scholing voor een vacature zou uitgangspunt moeten zijn, maar de schoolbaarheid van werklozen. Daarbij gaat het om opscholing naar een hoger niveau, in casu regulier middelbaar beroepsonderwijs. Liefst ook in richtingen waar in de toekomst vraag naar is.

Duurzame participatie en toeleiden naar de arbeidsmarkt

Naast duurzaam scholingsbeleid voor jongeren is er nog een kwestie die aandacht vraagt. De selectie van mensen in participatie- en scholingstrajecten. Wordt er primair ingezet op jeugd? Wordt gekozen voor gemakkelijk plaatsbaren? Wat gebeurt er dan met ouderen of met de mensen die niet zonder begeleiding op de werkplek kunnen? Straks komt er weer krapte op de arbeidsmarkt, dan zullen zeer waarschijnlijk ook ouderen en mensen nodig zijn die wat meer begeleiding nodig hebben. Als die groep dan een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft opgebouwd zal dat lastig en met de nodige kosten in te halen zijn.

In Zeeland zijn de provinciale en lokale overheden er het op veel beleidsterreinen over eens dat problemen vooral aan 'de voorkant' moeten worden aangepakt. Het participatiebudget, waarmee sinds 1 januari 2009 re-integratie, inburgering en volwasseneneducatie bekostigd kan worden zonder schotten of doelgroepbeperkingen, is daarvoor een bruikbaar instrument. Maar ook die trajecten moeten duurzaam zijn en meer bieden dan een korte termijn perspectief. Het is geen ongebruikelijk beeld dat men een

tijdje aan het werk kan met behoud van uitkering of met subsidie, maar aan het eind van het traject geen baan vindt. Voor betaald werk, maar ook voor vrijwilligerswerk zullen mensen moeten beschikken over communicatievaardigheden, verantwoordelijkheid durven nemen, computerkennis etc.

De WMO biedt mogelijkheden. Door ondersteuning bij participatie en bij het vormen van netwerken, maar ook doordat diensten in de wijken of aan specifieke groepen een kans zijn voor het opdoen van ervaring in vrijwilligerswerk of gesubsidieerde arbeid.

Minimaregelingen en schuldhulpverlening

Voldoende geld hebben en goed omgaan met je geld zijn twee belangrijke zaken om armoede te voorkomen of te verminderen. Zonder extra regelingen is niet (langdurig) rond te komen van een minimumuitkering. De kredietbank springt bij als er schulden in het geding zijn.

In de monitor van mei 2008 is geconstateerd dat vergelijking van regelingen lastig is. Uit de monitor 2009 blijkt dat er nog steeds een veelheid aan minimaregelingen is, per gemeente vaak verschillend. Er wordt lang niet altijd gebruik gemaakt van de regelingen en het gebruik kan opvallend verschillen per gemeente of doelgroep. Aantoonbare uitzondering is de regeling waarbij rechtstreeks een bedrag werd overgemaakt. Er is ook een groot verschil in de mate waarin mensen er financieel mee geholpen zijn. Soms kunnen 1 of 2 regelingen meer zoden aan de dijk zetten dan wanneer men in een andere gemeente van 4 of 5 regelingen gebruik maakt. Een goed overzicht van de diversiteit aan regelingen, de randvoorwaarden en effectiviteit ontbreekt. Niettemin komen er met regelmaat nieuwe regelingen bij. Daarnaast wordt gemeenten gevraagd om hun middelen ook in te zetten ter ondersteuning van particuliere initiatieven in armoedebestrijding. Gemeenten willen dat de regelingen goed gebruikt worden door wie er recht op hebben.

Een grote slag kan worden geslagen wanneer regelingen niet altijd apart aangevraagd hoeven te worden. Een koppeling van bestanden kan in beeld brengen waar de adressen zijn die recht hebben op ondersteunende regelingen. De Zeeuwse gemeenten hebben in 2009 door KWIZ een bestandenkoppeling laten uitvoeren voor hun gemeenten. Kwijtschelding kan automatisch. Gemeenten kunnen desgewenst via het Inlichtingenbureau na laten gaan of een automatische kwijtschelding nog terecht is.

Met respect voor de gemeentelijke autonomie moet toch gesteld worden dat voor gebruikers van regelingen zoveel mogelijk eenduidigheid eenvoudiger is. Ook voor cliëntenraden in Zeeuwse gemeenten is dan onderlinge informatie-

15. Michel van Smoorenburg, adviseur Arbeidsmarkt informatie UWV. Arbeidsmarktjournal Zuid nr.4, nov. 2009.

uitwisseling eenvoudiger te doen. Hetzelfde geldt ook voor de mogelijke politieke wens om effectiviteit en doelmatigheid te meten. Identieke regelingen kunnen een forse besparing opleveren op de (ambtelijke) uitvoeringskosten, wat weer ten goede kan komen aan de minima.

Het voorkómen van schulden of er zo snel en goed mogelijk uit komen en blijven is een moeilijke opgave. In Zeeland zijn goede voorbeelden van samenwerking tussen kredietbank, corporaties en nutsbedrijf Delta. Er is budgetbeheer, er zijn trainingen om beter om te gaan met je geld. Niettemin neemt de groep met schulden toe, ook onder mensen zonder uitkering. Schuldhulpverlening krijgt een wettelijke verankering, waarbij gemeenten hun eigen regierol in moeten vullen. Op dit moment wordt in samenwerking tussen gemeenten in Zeeland de verordening voor schuldhulpverlening uitgewerkt. Hiervoor wordt de modelverordening van NVVK en VNG gebruikt. Vanuit de Kredietbank Walcheren werd in november 2009 gemeld dat preventie een terrein is dat dringend verder ontwikkeld moet worden¹⁶.

Zeeuwse kennis bundelen

In Zeeland is de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking tussen gemeenten en provincie ook op het sociale terrein sterk ontwikkeld. Voor onderwijs en WMO wordt gestructureerd samengewerkt. Een van de voorbeelden is op dit moment het project Communities that Care, dat door de 4 Zeeuwse steden wordt ingezet bij de ontwikkeling van het sociaal stedenbeleid met steun van de provincie. Op het gebied van sociale zaken wordt op dit moment vooral samengewerkt op het onderdeel armoedebeleid. Die samenwerking heeft o.m. geleid tot de Zeeuwse armoedemonitor en de bestandenkoppeling voor minima in de Zeeuwse gemeenten. De uitwisseling van 'best practises' en gezamenlijk voorbereiden van beleid is een volgende stap. Er zijn facultatief contacten met betrokken organisaties. Daarnaast wordt door de provincie het provinciaal armoedeplatform Splinter ondersteund. Splinter brengt op haar beurt de WWB cliëntenraden bij elkaar voor uitwisseling en scholing. Op het punt waar armoedebeleid zich richt op monitoring en onderzoek en zich verbreedt tot participatiebeleid ligt samenwerking tussen provincie en gemeenten voor de hand.

13.2 Aanbevelingen

Ken de risicogroepen en wees er vroeg bij.

- Door de bestandskoppeling is op postcodeniveau na te gaan waar mensen met een minimuminkomen wonen. Benut die gegevens om hen zo direct mogelijk te benaderen. Enerzijds om niet-gebruik van regelingen tegen te gaan. Maar vooral om er het preventief

en participatiebeleid op af te stemmen.

- Organiseer voorlichting doelgericht. Het maakt een groot verschil of bijvoorbeeld een eenoudergezin of een oudere alleenstaande bereikt moet worden.
- Automatische toekenning van regelingen maar ook formulierenbrigades en andere vormen van huisbezoek zijn belangrijk om mensen de weg te wijzen. Bijkomende kans is dat een formulierenbrigade ook een vorm van (re-integratie) werkgelegenheid is. Zorg voor goede begeleiding van deze brigades en let op signalen die vandaar komen.
- Koppel bij huisbezoeken of andere buurt- of wijkactiviteiten meerdere doelen aan elkaar. Informatie over de WMO én inkomensondersteuning gaan goed samen.
- Stimuleer netwerken die zorgen voor coaching of informatie en advies. Houdt zicht op de signalen die daaruit komen, ze zijn belangrijke vindplaatsen.
- Onderken op tijd dreigende of aanwezige armoede of schulden. Kijk daarbij verder dan de mensen die in het WWB bestand zitten. Organiseer als gemeente een goed lokaal overleg van intermediairs en vindplaatsen, zoals huisartsen, woningcorporaties, welzijnswerk, centra jeugd en gezin, cliëntenraden, kerken en particuliere initiatieven. Dat kan een speciaal armoede-overleg zijn, maar ook een regulier gemeentelijk, buurt- of wijkoverleg waarbij ook armoede en schuldproblemen geagendeerd worden.
- Voor de Zeeuwse steden, waar wijken zijn met een hoog percentage uitkeringsgerechtigden, is ook het project Communities that Care een middel dat deels bruikbaar kan zijn voor deze groepen.

Kinderen en jongeren

- Geef voorrang aan voorkómen van voortijdig schoolverlaten, schulden en uitsluiting door armoede of gebrek aan sociale vaardigheden. Zorg dat deze punten ook bij de Centra voor Jeugd en Gezin goed verankerd worden. Betrek de Centra voor Jeugd en Gezin bij lokaal of buurtgericht netwerkoverleg. Zij hebben als het goed is straks een groot netwerk van hulpverlening-samenwerkingspartners achter zich en directe lijnen met Jeugdzorg en de Zorg Advies Teams in het onderwijs.
- Bekijk kritisch welke regelingen het meest effectief zijn voor kinderen in armoede. Komt inkomensondersteuning voor ouders ten goede aan de kinderen? Zijn geormerkte participatiefondsen beter? Is steun aan particuliere initiatieven effectiever dan directe gemeentelijke steun voor ouders en kinderen? Ongetwijfeld zullen met regelmaat nieuwe initiatieven ontstaan. Stel heldere prioriteiten voor de primair publieke taken en ga na of en waar publiek - private samenwerking gewenst is.

16. Presentatie Kredietbank Walcheren bij provinciaal ambtelijk armoede-overleg d.d. 3 november 2009

Duurzame participatie en kansen op de arbeidsmarkt

- Zorg dat scholing niet enkel vaardigheden biedt voor een actuele vacature, maar ook bredere kansen voor de arbeidsmarkt nu en in de toekomst.
- Voorkom dat er groepen in tijden van laagconjunctuur 'achteraan in de rij' worden gezet. In tijden van aantrekkende werkgelegenheid zijn deze groepen nodig en dan is een grote achterstand nauwelijks meer in te halen.
- Door de komst van de WMO zal de vraag naar vrijwilligerswerk en dienstverlening in wijken en buurten groter worden. Houd rekening met de kansen die WMO kan bieden voor zowel de aanbod- als de vraagzijde in de wijken en buurten. Trajecten bieden kans op een tweeledig effect: participatie van de doelgroep en een aanbod aan diensten en klussen in buurten en wijken, incl. zorgvoorzieningen
- Zet in op wat mensen nodig hebben om te kunnen participeren: taalvaardigheid, sociale vaardigheden, computerkennis, nemen van verantwoordelijkheid voor zichzelf en de ander o.a. door het stimuleren van vrijwilligerswerk.
- Gebruik de participatieladder of een soortgelijk instrument om te meten of mensen vooruitgaan of terugvallen in participatiekansen en zorg voor goede begeleiding of nazorg.

Minimaregelingen en schuldhulpverlening

- Ken zoveel mogelijk regelingen direct toe zonder aanvraagprocedures. Gebruik de bestandenkoppeling. Laat eventueel achteraf toetsen of toekenning nog gerechtvaardigd is, zoals dat kan bij automatische kwijtschelding.
- Let erop dat groepen buiten het WWB bestand ook goede informatie krijgen over de regelingen waar zij recht op hebben.
- Maak lokaal en Zeeuws inzichtelijk welke regelingen er zijn en wat de voorwaarden zijn om ervoor in aanmerking te komen. Breng daarbij de verhouding overheadkosten en uitgekeerde bedragen in beeld.
- Ga na welke regelingen het meest effectief zijn voor inkomensondersteuning (de hoogte van bedragen) of participatie-effect.
- Breidt het aantal regelingen niet uit, maar breng het aantal terug tot de meest effectieve met zo min mogelijk uitvoeringskosten.
- Ga na waar uitvoeringskosten door samenwerking of afstemming tussen gemeenten teruggedrongen kunnen worden.

- Werk in de verordening schuldhulpverlening het onderdeel preventie goed uit. Voorkom dat mensen in een problematische schulden komen (o.a. door voorlichting en cursussen omgaan met je geld, het aanspreken van risicovolle kredietverstrekkers) zorg voor vroegtijdige onderkenning, regel opsporing en behandeling van schuldenproblematiek (doorgaans bij specifieke risicogroepen of onderwerpen zoals telefoonkosten), regel nazorg. terugval, recidive en/of voorkom uitval.

Zeeuwse samenwerking

- Zet de bestuurlijke en ambtelijke uitwisseling over armoedebeleid voort en werk samen wanneer dat doelmatig werken en doeltreffend beleid versterken kan.
- Maak gebruik van goede voorbeelden (o.a. van succesvolle gemeenten in de eigen regio) en benut aangereikte ondersteuning vanuit de landelijke overheid, VNG en organisaties als Divosa en Stimulansz.
- Biedt cliëntenraden de mogelijkheid zich te versterken en kennis uit te wisselen met de cliëntenraden uit andere Zeeuwse gemeenten.
- Wees alert op verbindingen met de andere relevante werkterreinen waarop ook provinciaal samengewerkt wordt, zoals de WMO, taskforce Jeugd en onderwijs.

Bijlagen

Bijlage 1: Verantwoording definities

Bron: KWIZ

Onderzoeksdoel

Het primaire doel van dit onderzoek is een nauwkeurige bepaling van het aantal huishoudens met inkomens tot 105 procent van het voor hun huishoudtype geldende sociaal minimum in de Zeeuwse gemeentes. Op de tweede plaats moeten de uitkomsten inzicht bieden in de mate van (niet-)gebruik van bestaande inkomensondersteunende en participatiebevorderende voorzieningen.

Informatiebronnen

Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van (deels langjarige) registratiegegevens uit de volgende administratieve bronnen:

- bevolkingsgegevens vanuit de gemeentelijke basisadministraties met als peildatum 1 juli 2009;
- inkomensgegevens vanuit de registraties van Sociale Zaken, de kwijtschelding OZB, huurtoeslaggegevens en de landelijke Belastingdienst;

Met behulp van de gecombineerde informatie is vervolgens in een aantal bewerkingsstappen een geanoniseerd onderzoeksbestand gecreëerd dat de basis vormde voor deze rapportage.

Onderzoeksmethode

De informatie uit de genoemde registratiebronnen wordt in een eerste bewerkingsstap via het GBA bestand, op persoonsniveau bijeengebracht. Op deze wijze ontstaat in de tijd gezien een historisch (aanvraag en) gebruiksoverzicht van inkomensondersteunende voorzieningen van iedere actuele inwoner. Dit geldt uiteraard voor de gehele periode waarover informatie verzameld is.

Vervolgens wordt wederom met behulp van het GBA bestand bepaald tot welk soort en type huishouden een persoon behoort. De operationele definities van deze begrippen treft u verderop in deze verantwoording aan. Nadat het huishoudtype is bepaald wordt het feitelijke gebruik van voorzieningen (door alle partners die tot dezelfde economische eenheid behoren) op huishoudniveau vastgesteld. Deze laatste stap is van belang omdat voorzieningen bijna altijd door verschillende personen uit een huishouden worden aangevraagd.

Statistisch kader

In tegenstelling tot wat gangbaar is bij sociaal wetenschappelijk onderzoek is dit rapport gebaseerd op gegevens van de totale bevolkingspopulatie. Dat betekent dat de vermelde aantallen en percentages niet getoetst hoeven te worden op hun statistische betrouwbaarheid en altijd de feitelijke situatie wordt weergegeven.

Operationele definitie huishouden

Het bepalen van het soort en type huishouden gebeurt aan de hand van gegevens uit de bevolkingsadministratie en wel op de volgende wijze:

- indien één persoon op een adres woont is duidelijk dat er sprake is van een alleenstaande;
- personen op één adres waartussen geregistreerde ouder-kind relaties of echtrelaties bestaan worden tot een gezamenlijk huishouden gerekend;
- indien er één meerderjarige op een adres woont met een ouder-kindrelatie tellen we een eenoudergezin;
- als er vier of meer meerderjarigen op een adres wonen gaan we ervan uit dat er meerdere huishoudens op dit adres gevestigd zijn;
- indien er drie meerderjarigen zonder echtrelatie op één adres wonen kijken we naar de gemiddelde leeftijd. Ligt die onder de 27 jaar dan rekenen we iedere persoon als een afzonderlijk (studenten)huishouden. Ligt deze boven de 27 jaar dan tellen we één meerpersoons-huishouden.
- als er minimaal 19 personen op een gezamenlijk adres wonen registreren we een institutioneel huishouden;
- verder nemen we aan dat personen in institutionele huishoudens, met uitzondering van de gehuwden, alleenstaand zijn.

Huishoudsoort

Naar soort huishouden maken we onderscheid tussen alleenstaanden, meerpersoonshuishoudens met en zonder kinderen en eenoudergezinnen.

Zelfstandig huishouden

Een zelfstandig huishouden bestaat uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte gehuisvest zijn en zelf in hun dagelijkse levensbehoeften voorzien.

Institutioneel huishouden

Tot de institutionele huishoudens behoren personen die verblijven in opvangcentra, penitentiaire inrichtingen, verzorgingstehuizen en verpleegtehuizen. In de bevolkingsoverzichten in deze rapportage zijn deze personen meegeteld. In de hoofdstukken waar de inkomensverdeling in termen van huishoudens wordt besproken blijven zij buiten beschouwing.

Besteedbaar inkomen (CBS)

Het bruto-inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (o.a. alimentatie voor ex-partner) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. Het bruto-inkomen omvat winst uit onderneming, bruto-inkomsten uit arbeid, inkomsten uit vermogen en bruto ontvangen overdrachten (zoals AOW, Bijstand en WAO). Tot het inkomen van een huishouden wordt het inkomen gerekend van alle personen in het huishouden.

Inkomensbron

In dit onderzoek worden de termen Bijstand-, Ander- en AOW-inkomen gebruikt. Voor de bijstandsgerechtigden is de inkomensbron direct vast te stellen. De AOW inkomensgrondslag is bepaald op basis van de leeftijd van de huishoudoudste. De 65 plus huishoudens die tevens een aanvullende bijstanduitkering ontvangen rekenen we eveneens tot deze categorie. Alle overige inkomens (dus bijvoorbeeld ook het inkomen van zelfstandigen en mensen in loondienst) zijn vervolgens onder de noemer 'ander inkomen' gebracht.

Minimahuishouden

Huishoudens met een inkomen op het huidige wettelijk sociaal minimum dat voor hun huishoudtype (alleenstaand, eenoudergezin en meerpersoons met of zonder kinderen) en leeftijd (huishoudoudste jonger of ouder dan 65 jaar) geldt. Feitelijk gezien hebben huishoudens die een AOW uitkering ontvangen een inkomen van 105% van de bijstandsnorm. Om die reden wordt in deze rapportage consequent een bovengrens van 105% voor het sociaal minimum aangehouden.

Langjarige minima

Tot de langjarige minima rekenen we huishoudens die langer dan drie jaar zijn aangewezen op een minimuminkomen. Omdat het kenmerk langer dan drie jaar behorend tot één inkomenscategorie uit combinaties van gegevens uit verschillende bronnen afkomstig is, is een sluitende definiëring in termen van een volledig onafgebroken periode niet mogelijk. Om die reden is de volgende operationele definitie gebruikt. Indien een huishouden gedurende de laatste drie jaar ten minste 30 maanden behoorde tot een bepaalde inkomenscategorie spreken we van een gezin dat langjarig tot deze groep behoort.

Vermogensgrenzen

Bij de vaststelling van het recht op een inkomensondersteunende voorzieningen of kwijtschelding van heffingen wordt naast het inkomen vaak ook het vermogen getoetst. Voor de (bijzondere) bijstand, de kwijtschelding en de Huurtoeslag gelden landelijke normen. Voor alle andere categoriale regelingen geldt dat zowel de inkomens als ook de vermogensgrenzen lokaal kunnen worden vastgesteld.

Definiëring etnische achtergrond

Een persoon wordt tot een niet-Nederlandse groep gerekend als diegene een buitenlandse nationaliteit bezit of in het buitenland is geboren of als (minstens) één van beide ouders in het buitenland is geboren. Bij de indeling is de volgende categorisering gehanteerd:

Niet-westerse allochtoon

Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Zuid-Amerika en Azië (excl. Indonesië en Japan) of Turkije.

Westerse allochtoon

Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan. Op grond van hun sociaal-economische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Voor de bepaling voor de etnische achtergrond van het *huishouden* wordt de situatie van de oudste persoon in het huishouden als uitgangspunt genomen.

Bijlage 2: Gebruik van Wmo, huishoudelijke hulp en schuldhulpverlening

Tabel 72: Gebruik van Wmo en/of huish. hulp door minima per gemeente (%)¹⁷

Gebruik WMO/HH huishoudens tot 105% (%)				
	Niet	Wel	Totaal	N
Schouwen-Duiveland	78,8	21,2	100,0	495
Tholen		41,5	100,0	118
Noord-Beveland	58,5	37,2	100,0	234
Borsele	62,8	38,8	100,0	848
Goes	61,2			
Kapelle		19,9	100,0	120
Reimerswaal		11,8	100,0	220
Middelburg	80,1	39,3	100,0	582
Veere	88,2	19,5	100,0	119
Vlissingen	71,8	28,2	100,0	128
Sluis	60,7	25,6	100,0	2.865
Terneuzen	80,5			
Hulst	71,8	33,6	100,0	1.695
		19,0	100,0	340
Zeeland totaal	74,4	25,2	100,0	830
Oosterschelderegio	66,4	33,6	100,0	1.695
Walcheren	81,0	19,0	100,0	340
Zeeuws-Vlaanderen	74,8	25,2	100,0	830

Bron: KWIZ

Tabel 73: Gebruik van schuldhulpverlening minima per gemeente (%)¹⁸

	Niet	Wel	Totaal	N
Borsele	98,7	1,3	100,0	234
Kapelle	95,1	4,9	100,0	123
Middelburg	98,5	1,5	100,0	1.646
Terneuzen	93,9	6,1	100,0	1.749
Totaal	96,3	3,7	100,0	3.752

Bron: KWIZ

17. De gegevens in deze tabel zijn onvolledig aangeleverd. Voor een aantal gemeenten ontbreken de cijfers volledig. In de cijfers van Terneuzen en Hulst zijn geen gegevens over huishoudelijke hulp verwerkt.

18. De gegevens over schuldhulpverlening die voor deze tabel konden worden gebruikt zijn zeer onvolledig aangeleverd (bron: KWIZ). Daarom zijn hier slechts gegevens over 3 gemeenten opgenomen.

Bijlage 3: Gebruik van voedselbanken

Tabel 74: Aantal klanten voedselbank Schouwen-Duiveland

Brouwershaven	2
Bruinisse	5
Kerkwerve	2
Oosterland	2
Ouwerkerk	1
Renesse	5
Scharendijke	1
Zierikzee	52
Totaal Schouwen-Duiveland	70 (2007: 34)

Bron: Voedselbank Schouwen-Duiveland (2009, week 50)

Tabel 75: Aantal klanten voedselbank De Bevelanden

Colijnsplaat	4
Geersdijk	2
Wissenkerke	4
Totaal gem. Noord-Beveland	10
Kloetinge	2
Goes	46
Totaal gem. Goes	48
s Heerenhoek	2
Baarland	1
Heinkenszand	1
Lewedorp	1
Totaal gem. Borsele	5
Kapelle	1
Wemeldinge	1
Totaal gem. Kapelle	2
Hansweert	1
Yerseke	1
Totaal gem. Reimerswaal	2
Totaal De Bevelanden	67 (2007: 35)

Bron: Voedselbank De Bevelanden (2009, week 50)

Tabel 76: Aantal klanten voedselbank Walcheren

	Aantal klanten
Middelburg Centrum/Nw. Middelburg e.o.	11
t Zand/Stromenwijk e.o.	15
Dauwendaale/Zuid	33
Totaal gem. Middelburg	59
Vlissingen Centrum/Stavermanstraat e.o.	21
Bloemenlaan/Van Goghlaan e.o.	22
Papegaaienburg/Oost-Souburg e.o.	29
Totaal gem. Vlissingen	72
Totaal gem. Veere	8
Totaal Walcheren	139 (2007:169)

Bron: Voedselbank Walcheren (2009, week 48)

Tabel 77: Aantal klanten voedselbank Zeeuws-Vlaanderen

Biervliet	1
Breskens	7
Eede	3
Groede	2
Oostburg	5
Schoondijke	4
Sluis	2
Yzendijke	2
Zuidzande	1
Totaal gem. Sluis	27
Axel	9
Hoek	1
Overslag	1
Philippine	1
Sas van Gent	4
Sluiskil	2
Terneuzen	56
Westdorpe	3
Zuiddorpe	1
Totaal gem. Terneuzen	78
Clinge	5
Heikant	1
Hengstdijk	1
Hulst	20
Kloosterzande	1
Lamswaarde	4
St. Jansteen	4
Terhole	3
Vogelwaarde	3
Totaal gem. Hulst	42
Totaal Zeeuws-Vlaanderen	147 (2007: 199)

Bron: Voedselbank Z.-Vlaanderen (2009, week 50)

Bijlage 4: Jaarstatistiek jeugdsportfonds

Tabel 78: Aanvragen sportfondsen, nov. 2008-nov. 2009

Aanvragen sportfonds	aantal
aangeboden ter completering	42
actief	399
afgekeurd	88
gecompleteerd	10
gestopt	8
Totaal	547

Bron: gem. Middelburg

Bijlage 5: Lijst van afkortingen

AOW	Algemene Ouderdoms Wet
CZV	Collectieve Ziektekosten Verzekering
DGG	Duurzame Gebruiksgoederen
GSF	Gemeentelijk Sociaal Fonds
IOAW	De wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere Gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
OZB	Onroerend Zaak Belasting
WVG	Wet Voorziening Gehandicapten
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
WW	Werkloosheids Wet
WWB	Wet Werk en Bijstand

Bijlage 6: Literatuur

CBS en SCP (2006), *Armoedebericht 2006*; Voorburg/Heerlen, 2006

CBS en SCP (2007); *Armoedemonitor 2007*; Den Haag, december 2007

CBS en SCP (2008), *Armoedebericht 2008*; Voorburg/Heerlen, 2008

KWIZ (2006), *Armoedemonitor Den Haag 2006*, Groningen, 2006

NIBUD (2007); *Gebruik van inkomensondersteunende regelingen in de gemeente Borsele; een onderzoek naar de bekendheid met en het gebruik van inkomensondersteunende regelingen*; Utrecht, maart 2007

SCP, *Geld op de plank; Niet-gebruik van inkomensvoorzieningen'*, mei 2007

Scoop, *Ik worstel en kom niet boven*, Middelburg, 2005